

Inhimillisten tekijöiden vaikutus ja perusoikeuksien toteutuminen häätöprosessissa

Tuukka Piironen

2019 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Inhimillisten tekijöiden vaikutus ja perusoikeuk- sien toteutuminen häätö- prosessissa

Tuukka Piironen
Liiketalouden tutkinto
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2019

Tuukka Piironen

Inhimillisten tekijöiden vaikutus ja perusoikeuksien toteutuminen häätöprosessissa

Vuosi 2019 Sivumäärä 65

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää mitkä tekijät korreloivat ulosoton häätöprosessin asianosaisten perusoikeuksien kanssa ja kuinka tasapuolisesti asianosaisten perusoikeudet toteutuvat. Opinnäytetyössä pyrin selvittämään missä määrin harkintavalta tai inhimilliset tekijät vaikuttavat asianosaisten perusoikeuksiin, oli kyseessä sitten hakijan tai vastaajan edun mukainen menettelyllinen ratkaisu. Saaduista vastauksista on tavoitteena tuottaa yleinen käsitys häätöprosessin asianosaisten perusoikeuksien välisestä tasapainosuhteesta ja mitkä inhimilliset tekijät vaikuttavat ulosottoviranomaiseen sekä harkintavallan käyttöön.

Opinnäytetyö on luonteeltaan teoriaperusteinen ja opinnäytetyön aiheen kannalta valikoidut teoreettiset osa-alueet käsittelevät ensinnäkin ulosottolaitosta, täytäntöönpanoa, häätöä ja niihin vaikuttavia periaatteita sekä lainsäädöksiä. Ulosottoviranomaisen julkisen vallan hahmottamiseksi käsitellään viranomaisen harkintavaltaa. Tarkoituksena on selkeyttää häätöprosessin yhteydessä tapahtuvien menettelyllisten ratkaisujen sisältämää harkintavaltaa ja mitkä tekijät ohjaavat sen käyttöä. Häätöprosessin asianosaisten perusoikeuksien ja niiden rajoittamisen ymmärtämiseksi tietoperustan viimeisessä luvussa käsitellään perusoikeuksia.

Opinnäytetyö on tutkimuksellinen ja tutkimusmenetelmäksi valikoitui kvantitatiivinen tutkimus. Teoreettiseen viitekehykseen pohjautuen luotiin kyselytutkimus e-lomakkeelle erilaisista väittämistä ja kysymyksistä. Perusjoukoksi valikoitui kaikkien paitsi Ahvenanmaan ulosottovirastojen ulosottoviranomaiset, joilla oikeus suorittaa häätö. Kyselytutkimus jakautui kolmeen osa-alueeseen, jotka käsittelevät perusoikeuksia, harkintavaltaa ja ulosottomenetelyä. Tulokset on esitelty erilaisten kaavioiden ja taulukoiden avulla hyödyntämällä e-lomakkeen verkkotyökalua ja Excel-ohjelmaa.

Kyselytutkimuksen keskeiset tulokset liittyvät perusoikeuksien toteutumiseen, harkintavallan käyttöön ja inhimillisiin tekijöihin. Ulosottoviranomaiset kokevat asianosaisten perusoikeuksien toteutuvan suhteellisen tasapainoisesti ja perusoikeuksien toteutuminen häätöprosessissa koetaan lainsäätäjän tehtäväksi. Harkintavallan käyttöön ja menettelyllisiin ratkaisuihin liittyy laissa määrättyjen edellytysten lisäksi työympäristössä ilmenevä kiire tai suuri työmäärä sekä empatia vastaajaa tai hakijaa kohtaan. Vahvassa täytäntöönpanotoimessa kuten häädössä, tulokset kertovat ulosottoviranomaisten päätyvän enemmän kuin usein vastaajan edun mukaiseen ratkaisuun, tilanteen sen salliessa, kuitenkin vaarantamatta puolueettomuusperiaatetta.

Saadut tulokset edustavat ulosottoviranomaisten mielipiteeseen ja henkilökohtaiseen kokemukseen perustuvia vastauksia. Otannankoon jäädessä suhteessa pieneksi verrattuna perusjoukkoon niin vastauskato vääristää saatuja tuloksia. Tulokset edustavat perusjoukkoa yleisellä tasolla. Johtopäätöksiä voidaan sanoa inhimillisten tekijöiden vaikuttavan ulosottoviranomaisten harkintavaltaan ja sitä kautta asianosaisten perusoikeuksien toteutumiseen. Kehittämisehdotuksena empatian ilmenemistä ulosottomenettelyssä tulisi tutkia lisää.

Asiasanat: harkintavalta, häätö, perusoikeus, täytäntöönpano, ulosotto

Tuukka Piironen

Influence of humane factors and fulfilment of constitutional rights in eviction process

Year	2019	Pages	65
------	------	-------	----

The purpose of this thesis was to ascertain what factors correlate with the constitutional rights of both parties of the eviction process held by a distraint official and how evenhandedly the constitutional rights are in reality. In the thesis I proceeded to investigate how and to what extent discretionary power and humane factors affect the constitutional rights of both parties in the eviction process. The objective was to generate a common view from the responses of the survey regarding the balance of constitutional rights between both parties and what humane factors affect the enforcement authority and the use of discretion.

The thesis is theoretical in nature and theoretical parts in the thesis were chosen by the subject. Firstly, in the thesis there is discussion about; distraint, eviction, enforcement actions and principles and legislations which affect them. The second chapter focuses on discretionary power of a distraint officer and the purpose is to clarify the available discretionary power in the procedural judgements of an eviction process and what factors guide its use. Understanding the constitutional rights of both parties of the eviction process and how to limit them is discussed and the last chapter of the knowledge base discusses constitutional rights.

The thesis is research based and the chosen research method was the quantitative method. Based on the theoretical framework a survey were created on the e-form containing different questions and propositions. The reference population of the study were all the distraint officers who had the right to execute an eviction from all distraint offices except Ålands distraint office. The survey was divided into three areas which dealt with; constitutional rights, discretionary power and distraint procedure. The results of the survey are presented in the form of charts and tables created by using the e-forms webtool and Excel-program.

The central results of the survey are related to realization of constitutional rights, use of discretionary power and humane factors. Distraint officials perceive a relatively balanced actualization of constitutional rights between both parties of eviction process and the fulfilment of the constitutional rights are seen as the legislators task. In addition to the use of discretionary power and procedural decisions, (which are guided by conditions imposed in law), there is also a time pressure or a large workload appearing in the working environment and empathy towards defendant or applicant. Based on the results of the survey, in the eviction process as a strong enforcement action, the distraint official ends up more than often with a favourable procedural decision for the defendant (if the situation permits) it while not compromising with the principle of impartiality.

The results obtained are based on the opinions and personal experiences of the distraint officials. As the sampling size was relatively small compared to reference population the non-responses distorts the obtained results. The results represent the reference population at a general level. As conclusions it can be said that humane factors affect the use of distraint officials discretionary power and thereby the fulfilment of constitutional rights of parties. The manifestation of empathy in distraint procedure should be studied more.

Keywords: discretion, eviction, constitutional right, enforcement action, distraint

Sisällys

1	Johdanto	8
2	Ulosottolaitos	9
2.1	Ulosoton periaatteista	11
2.1.1	Asianmukaisuuden vaatimus	11
2.1.2	Kuulemisperiaate.....	12
2.1.3	Puolueettomuusperiaate.....	13
2.1.4	Julkisuusperiaate.....	14
2.1.5	Virallistoimintoisuusperiaate.....	14
2.1.6	Summaarisuus ja attraktio.....	15
2.2	Täytäntöönpanon piirteitä	16
2.3	Ulosottomenettely häätöprosessissa.....	17
2.3.1	Keskeiset säännökset häätöasiassa.....	18
2.3.2	Oikeudellinen tulkinta ja oikeuslähteet	21
3	Viranomaisen harkintavalta	24
3.1	Harkintavallan laajuus ja sen erot	24
3.2	Keskeiset harkintavallan käyttöä sääntelevät tekijät	25
3.3	Hallinnon oikeusperiaatteet	26
3.3.1	Yhdenvertaisuusperiaate	27
3.3.2	Tarkoitussidonnaisuus	28
3.3.3	Objektiviteettiperiaate	28
3.3.4	Suhteellisuusperiaate	29
3.3.5	Luottamuksensuojaperiaate.....	30
3.4	Inhimilliset tekijät päätöksenteossa.....	30
4	Suomen perustuslaki	31
4.1	Perusoikeudet	32
4.1.1	Yhdenvertaisuus	34
4.1.2	Yksityiselämän suoja	35
4.1.3	Omaisuuuden suoja.....	37
4.1.4	Oikeusturva	39
4.1.5	Perusoikeuksien turvaamisvelvollisuus	41
4.2	Perusoikeuksien rajoittamisesta	43
4.3	Häätöprosessin asianosaiset ja heidän perusoikeutensa	45
5	Kyselytutkimus: Asianosaisen perusoikeudet, ulosottoviranomaisen harkintavalta ja niihin vaikuttavat tekijät ulosoton häätöprosessissa	48
5.1	Tutkimuksen toteutus	49
5.2	Tulokset ja havainnot	52

5.3	Johtopäätökset	63
5.4	Kehittämisehdotukset	65

Laki- ja lyhenneluettelo

AHVL	Laki asuinhuoneistonvuokrauksesta (481/1995)
HaL	Hallintolaki (434/2003)
HE	Hallituksen esitys
JulkL	Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999)
PeL	Suomen Perustuslaki (731/1999)
PeVM	Perustuslakivaliokunnanmietintö
UK	Ulosottoaari (705/2007)
VVV	Valtakunnanvoudinvirasto

1 Johdanto

Ulosottokaari (705/2007) jättää suhteellisen paljon harkintavaltaa ulosottomiehen toiminnalle menettelyä koskevissa päätöksissä. Täytäntöönpanevana viranomaisena ulosottomies vaikuttaa ulosottoasian asianosaisten perusoikeuksiin velvoitteen täytäntöönpanon lisäksi harkintavallan käytöllä. Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia näitä asianosaisten perusoikeuksiin vaikuttavia tekijöitä ulosoton häätöprosessin aikana. Häätö on luonteeltaan vahva täytäntöönpanotoimi missä hakijan ja vastaajan perusoikeudet ovat kollisiotilanteessa. Kollisiotilanteessa, missä viranomaisella on harkintavaltaa asiaan liittyvän päätöksen yhteydessä, tulee varmistaa asianosaisten perusoikeuksien tasapuolinen toteutuminen ilman, että toisen asianosaisten perusoikeudet estävät toista asianosaista pääsemästä oikeuksiinsa. Opinnäytetyön tarkoituksena on myös tutkia asianosaisten perusoikeuksien toteutumista häätömenettelyn yhteydessä sekä niitä menettelyllisiä ratkaisuja, joilla on vaikutusta asianosaisten perusoikeuksiin ja selvittää miten tasapuolisesti asianosaisten perusoikeudet lopulta toteutuvat.

Opinnäytetyö on luonteeltaan tutkimuksellinen ja teoriaperusteinen. Tutkimusmenetelmänä on valittu kvantitatiivinen tutkimus, kyselytutkimuksen muodossa, vastausten tilastoinnin ja kyselytutkimuksen eri muuttujien välisten riippuvuuksien havainnoimiseksi. Opinnäytetyön teoreettisen viitekehyksen lähteinä on käytetty oikeuskirjallisuutta, oikeusministeriön tuottamia asiakirjoja ja lainsäädäntöä.

Johdannon jälkeen toisessa luvussa käsitellään ulosottotoimintaan vaikuttavia tekijöitä kuten lainsäädäntöä ja luodaan ymmärrys ulosottolaitoksen, -miehen toiminnasta periaatteiden sekä avainpiirteiden kautta. Opinnäytetyön kolmas luku koskee viranomaisen harkintavaltaa, koska se on tutkimuksen toteuttamisen kannalta keskeinen teoreettinen osa-alue. Harkintavallasta on kirjoitettu sen laajuuden, sääntelevien tekijöiden ja oikeusperiaatteiden näkökulmasta. Samassa luvussa tutustutaan myös inhimillisiin tekijöihin mitkä voivat vaikuttaa työntekijällä tai tämän työympäristössä. Neljännessä luvussa perusoikeuksiin tutustutaan yksittäisen perusoikeuden perustietojen lisäksi häätöprosessin asianosaisten näkökulmasta ja käydään perusoikeussäännösten rajoitusedellytyksiä läpi.

Tutkimusongelmassa mikä ohjasi opinnäytetyön rakenteellista kehittymistä oli kysymys siitä, vaikuttaako ulosottomies toiminnallaan hakijan tai vastaajan perusoikeuksiin eri tekijöiden kautta ja millä tavalla. Tutkimusongelman toisena osana ilmeni asianosaisten perusoikeuksien välinen tasapaino häätöprosessissa ja miten menettelylliset ratkaisut korreloivat sen kanssa. Teoreettisen viitekehyksen pohjalta luotiin kyselytutkimus e-lomakkeelle minkä tavoitteena oli selvittää miten asianosaisten perusoikeudet toteutuvat ulosoton häätöprosessissa ja mitkä

tekijät vaikuttavat niihin. Tavoitteen saavuttamiseksi kyselytutkimus laadittiin monivalinta-pohjaiseksi ja kysymykset tai väittämät koskivat harkintavaltaa, inhimillisiä tekijöitä, hädön ulosottomenettelyä tai perusoikeuksia. Hakijan ja vastaajan osalta selvitettiin muun muassa tutkimukseen vastanneen kihlakunnanulosottomiehen tai voudin käsitys siitä miten hyvin häättöön liittyvät perusoikeudet toteutuvat kullakin asianosaisella ja vaikuttavatko tietyt inhimilliset tekijät menettelyyn.

Kyselytutkimus toteutettiin 21 ulosottovirastossa ja suunnattiin häättöprosessin parissa työskenteleville voudeille ja kihlakunnanulosottomiehille. Vastaukset analysoitiin e-lomakkeen verkkotyökalulla ja Office Excel-ohjelmalla. Kyselytutkimuksen tulokset ovat suuntaa antavia kysymyksien ja väittämien yleisen luonteen vuoksi sekä niiden perustuessa ulosottoviranomaisen henkilökohtaiseen mielipiteeseen ja kokemukseen asiasta.

2 Ulosottolaitos

Ulosottokaareissa 1 luvun 11-13 §:ssä on säädetty ulosottolaitoksen organisaatiosta ja se koostuu ensinnäkin valtakunnanvoudinvirastosta, mikä toimii keskushallintona ulosottoimelle ja sen alaisina toimii paikalliset ulosottovirastot. Valtakunnanvoudinvirastolle kuuluu ulosottoimen yleinen hallinnollinen johto, ohjaus ja valvonta. VVV kuuluu oikeusministeriön hallinnonalaan. Ulosottokaaren 1 luvun 7 § ja 13 § on säädetty, että paikallisissa ulosottovirastoissa ulosottomiehinä toimii kihlakunnanvoudit ja heidän alaisinaan kihlakunnanulosottomiehet sekä ulosottovirastojen päällikkönä toimii johtava kihlakunnanvouti. Nykyinen organisaatiomalli on otettu käyttöön vuonna 2010 kun aikaisempi kolmiportainen malli uudistettiin mihin kuuluivat oikeusministeriö, lääninhallitukset ja paikalliset ulosottoviranomaiset¹. Ulosottoerien määrä on tällä hetkellä 22 ja näiden päätoimipaikkojen lisäksi on 42 sivutoimipaikkaa. Ulosottolaitoksessa toimi marraskuussa 2017 johtavan kihlakunnanvoudin, maakunnanvoudin ja kihlakunnanvoudin tehtävissä 87 henkilöä sekä 505 kihlakunnan- ja maakunnanulosottomiestä.²

Ulosottolaitos toimii yksityisoikeudellisten velvoitteiden täytäntöönpanoelimenä. Menettelyistä ja virastojen tehtävistä säädetään ulosottokaareissa, mikä on siviilitäytäntöönpanoa koskeva yleislaki. Ulosottolaitos on tuomioistuinlaitoksesta erillinen lainkäyttöorganisaatio ja

---

¹ Leppänen & Linna 2014, 9.

² HE 71/2018 vp, 6, 8.

siellä toimivat ulosottomiehet ovat puolueettomia lainkäyttöviranomaisia.³ Ulosotto on viimeinen keino periä saatava tai panna täytäntöön muu yksityisoikeudellinen velvoite, jos yksityinen perintä tai vapaaehtoinen suoritus on laiminlyöty. Ilman ulosottolaitosta ja velvoitteiden täytäntöönpanoa tuomiot jäisivät voimattomiksi ja laissa säädetty oikeudet toteutumatta.⁴ Täytäntöönpanoprosessin tavoitteena on antaa oikeussuojaa aineellisoikeuden mukaisille vaatimuksille eli toteuttaa lakiin perustuvat vaatimukset⁵.

Kuvio 1. Ulosottokaareissa soveltamisalana luetellut yksityisoikeudelliset velvoitteet. (Linna 2018, 1-2.).

Ulosottokaaren 1:1 §:ssä on säädetty mitkä yksityisoikeudelliset velvoitteet pannaan täytäntöön ulosottokaaren mukaan. Maksuvelvoite koskee perittävää rahasaatavaa tai tavarasuoritusta. Kieltovelvoitteella pannaan täytäntöön kielto millä on tarkoitus estää jonkin asian tapahtuminen kuten estetään naapuria käyttämästä hakijan pihalla olevaa kaivoa. Sallimisvelvoitteella vastaavasti sallitaan jonkin asian tapahtuminen kuten tien käyttö mikä kuuluu yksityishenkilön omistukseen, mutta johtaa toisen henkilön maa-alueelle. Luovutusvelvoitteella pannaan täytäntöön jonkin omistuksen, määrätyn irtaimiston, tilan, huoneen tai rakennuksen

³ Linna 2018, 1.

⁴ Leppänen & Linna 2014, 1.

⁵ Linna 2012, 17.

luovutus tai sen hallinnan luovutus. Luovutusvelvoite sivuaa muuttovelvoitetta, mutta jos rakennus, huone tai tila on asutettu niin vastaaja velvoitetaan muuttamaan pois eli häädetään.⁶

Siviiliprosessissa tuomiolla vahvistetut velvoitteet toimitetaan ulosottolaitokseen täytäntöönpanoa varten. Tuomio toimii ulosottooperusteena ja tuomiossa täytyy antaa jonkinlainen velvoite, jotta se olisi ulosottokelpoinen. Ulosotto ei ole mahdollinen ilman ulosottooperustetta, mutta tietyissä tapauksissa kuten julkisissa maksuissa tai veroissa ei vaadita ulosottokaareissa listattuja asiakirjoja, kuten tuomiota, ulosottooperusteeksi. Nämä poikkeukset ovat suoraan ulosottokelpoisia. Ulosottomenettely ei vaadi oikeussubjektin maksukyvyttömyyttä vaan myös asianosaisen maksuhaluttomuudesta johtuen saatavaa tai oikeutta voidaan tuomion avulla haakea täytäntöön pantavaksi ulosottoon.⁷

2.1 Ulosoton periaatteista

Ulosotossa tulee vahvasti esille eri perusoikeudet mitä perustuslaissa on säädetty. Nämä periaatteet ja arvot ovat ohjanneet lainsäätäjää ulosottokaaren yksittäisten säännösten taustalla. Periaatteilla on vahva merkitys ulosottomiehen toiminnan kannalta, koska ulosottokaareissa on paljon lailla sääntelemättömiä kysymyksiä mikä jättää ulosottomiehelle suhteellisen paljon harkintavaltaa. Perustuslaista johdettujen periaatteiden avulla on tarkoitus ohjata ulosottomiehen harkintavallan käyttöä ja ulosottokaaren tulkintaa sekä soveltamista kohti lopputulosta mikä vastaa parhaalla mahdollisella tavalla ulosoton periaatteita.⁸

2.1.1 Asianmukaisuuden vaatimus

Ulosottokaaren 1 luvun 19 §:ssä säädetty velvoite ulosottomiehen asianmukaisuudesta on yksi keskeisistä periaatteista ulosottomenettelyssä⁹. UK 1:19 §:ssä säädetään ulosottomiehen velvollisuudesta toimia asianmukaisesti ja puolueettomasti virkatehtävässään. Täytäntöönpanotoimien tulee olla tehokkaita, joutuisia ja tarkoituksenmukaisia. Nämä täytäntöönpanotoimet

---

⁶ Linna 2018, 1-2.

⁷ Linna 2012, 9-10.

⁸ Leppänen & Linna 2014, 30.

⁹ Leppänen & Linna 2014, 41.

eivät saa aiheuttaa suurempaa haittaa asianosaisille kuin täytäntöönpanon tarkoitus vaatii. Menettelyn aikana ulosottomiehen tulee pyrkiä edistämään asianosaisten sovinnollisuutta ja vastaajan omatoimisuutta siten kuin se on ulosottoasiassa sopivaa. Täytäntöönpanon joutuisuudesta on säädetty tarkemmin menettelyä koskevien yleissäädösten 3:21 §:ssä.

Asianmukaisuuden periaatteella on kaksi puolta ulosottomiehen toiminnassa. Ulosottomenettelyn täytyy olla asianmukaista ja lisäksi ulosottomiehen harkintavallan käytön täytyy olla asianmukaista asianosaisten oikeusturvan toteutumiseksi. Asianmukaisuudella on tavoitteena varmistaa menettelyn oikeudenmukaisuus asianosaisten kesken.¹⁰ Perustuslain 21 §:ssä oikeusturvasta on säädetty, että oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla sekä jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti. Edellä mainitut vaatimukset ilmaisevat osaltaan asianmukaisuuden periaatteen¹¹.

Asianmukaisuuden vaatimus täsmentyy lisää vielä muissa ulosottokaaren menettelyä koskevissa säännöksissä ja niitä tulkittaessa asiaa on lähestyttävä asianmukaisuuden näkökulmasta. Konkreettinen merkitys asianmukaisuudelle täsmentyy viime kädessä soveltamistilanteessa. Asianmukaisuuden piirteitä ulosotossa voidaan tarkastella perustuslain oikeusturvaa koskevan pykälän kautta.¹² Perustuslain 21 §:ssä on säädetty jokaiselle oikeus tulla kuulluksi, saada asiansa käsiteltäväksi puolueettomaan lainkäyttöelimeen sekä oikeus julkiseen menettelyyn.

2.1.2 Kuulemisperiaate

Ulosottokaaren 3 luvun 32 §:ssä on säädetty asianosaisten kuulemisesta. Ensimmäisessä momentissa on säännös että, jos ulosottokaareissa on erikseen säädetty asianosaisen kuulemisesta niin tälle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Kuulemisen estyminen ei estä täytäntöönpanoa, jos se johtuu, ettei asianosaisen yhteystietoja ole voitu selvittää tai muu vastaava syy. Lisäksi toisessa momentissa on maininta kuulemisvelvoitteesta ulosottokaareissa erikseen säädettyissä tilanteissa, jos asialla katsotaan olevan huomattava merkitys asianosaiselle eikä kuulemiselle ole esteitä. Viimeisenä mainintana kolmannessa momentissa on velvoite kuulla asianosaista uudelleen, jos asiassa saadaan uutta selvitystä.

---

¹⁰ Leppänen & Linna 2014, 42.

¹¹ Leppänen & Linna 2014, 42.

¹² Leppänen & Linna 2014, 43.

Ulosotossa on vahva merkitys vastapuolen kuulemisesta, mutta se ei ole yhtä ehdotonta kuin oikeudenkäynnissä. Kuulemisperiaate toteutetaan lähinnä asianosaisille annettavilla ilmoituksilla. Tärkein vastaajalle annettava ilmoitus on vireilletuloilmoitus.¹³ Ulosottokaaren 3 luvun 33 §:n mukaan vireilletuloilmoitus tulee antaa viipymättä vastaajalle, kun ulosottihakemus on saapunut ulosottomiehelle. Tietyin poikkeuksin vireilletuloilmoitusta ei tarvitse antaa, jos sen katsotaan aiheuttavan merkittävää haittaa täytäntöönpanolle tai velallisen olinpaikka ei ole tiedossa. Lisäksi saman luvun 34 §:ssä mainitaan, että ulosmittauksen yhteydessä vastaajalle annetaan ennakoilmoitus ulosmittauksesta ja kutsu toimitukseen, jos laissa säädetyt edellytykset täyttyvät. Ulosmittauksen jälkeen ulosoton asianosaisille, joiden oikeuteen toimituksessa tehdyn päätöksen katsotaan vaikuttavan, toimitetaan jälki-ilmoitus mikä pitää sisällään pöytäkirjan tai sitä vastaavat tiedot ulosottokaaren 3:36.1 momentin mukaisesti. Jälki-ilmoitusta koskevan ulosottokaaren 3:36.3 momentissa on säädetty, että velalliselle tulee varata tilaisuus tulla kuulluksi ja vaikuttaa ulosmittauksen omaisuuteen, jos hänelle ei ole toimitettu vireilletuloilmoitusta tai ennakoilmoitusta. Eli myös ulosottovaiheen yhteydessä vastaajalle voidaan varata mahdollisuus tulla kuulluksi ja vaikuttaa siihen mitä omaisuutta mahdollisesti ulosmitataan. Virallistoimintaisuus vähentää ulosotossa tapahtuvaa kuulemisen merkitystä.¹⁴

2.1.3 Puolueettomuusperiaate

Perustuslain 21 § lisäksi myös ulosottokaaren 1 luvun 19 §:ssä koskien asianmukaisuuden vaatimusta vaaditaan ulosottomiehen puolueettomuutta. Ulosoton puolueettomuusperiaatteella tarkoitetaan asianosaisten yhdenvertaisuutta¹⁵ eli asianosaiset ovat perustuslain 6 §:n mukaan yhdenvertaisia lain edessä. Ulosottomiehen tulee suhtautua hakijan ja vastaajan väliseen suhteeseen puolueettomasti. Ulosottomiehen puolueettomuuteen kuuluu myös olennaisesti esteettömyys.¹⁶ Ulosottokaaren 1:15 §:ssä esteellisyysperusteista on säädetty, ettei ulosottomies voi toimia asianosaisten asiamiehenä. Ulosottomiehen täytyy silti huolehtia, tasapuolisesti, kummankin asianosaisen oikeuksista ja eduista. Tämä voi tilanteesta riippuen tarkoittaa erinäisten seikkojen huomioonottamista mitkä ovat vastaajan eduksi tai vastaajan informointia hänen oikeuksistaan. Edellä kuvattu toiminta ei ole puolueettomuusperiaatteen vastaista,

---

¹³ Leppänen & Linna 2014, 44.

¹⁴ Leppänen & Linna 2014, 45.

¹⁵ Leppänen & Linna 2014, 45.

¹⁶ Leppänen & Linna 2014, 46.

jos toimiin on ryhdytty virallistoimintoisuuden mukaisesti. Asianosaisten kohtelu puolueettomuusperiaatteen mukaisesti on edellytys asianmukaisuusvaatimuksen toteutumisessa.¹⁷

2.1.4 Julkisuusperiaate

Ulosottokaaren ulosottomenettelyä koskevissa yleissäännöksissä on määritelty 3:23 §:ssä, että täytäntöönpanotoimitus ei ole julkinen, ellei toisin ole säädetty ja vastaajan lisäksi ne kenen oikeuksiin toimitus saattaa vaikuttaa sekä toimitukseen kutsutuilla on oikeus olla läsnä toimituksen aikana. Julkisuusperiaatteen tavoitteena ulosottomenettelyssä on mahdollistaa viranomaistoiminnan kontrollointi ja kasvattaa luottamusta viranomaisiin. Kuitenkin julkisuusperiaate ulosottomenettelyssä verrattuna siviilioikeudenkäynnin julkisuuteen on painoarvoltaan pienempi. Ulosottomenettelyssä julkisuutta painavampia intressejä ovat vastaajan yksityiselämän suoja.¹⁸

Ulosottomenettelyn tietojen julkisuus yleisölle on rajoitetumpaa kuin siviilioikeudenkäynnin. Asianosaisilla on kuitenkin laajemmat oikeudet informaation saamiseksi¹⁹. Laissa viranomaisen toiminnan julkisuudesta on säädetty 3 luvun 9 §:ssä, että jokaisella on oikeus saada tieto viranomaisen julkisesta asiakirjasta. Edellä mainitun lain 3:12 §:n mukaan jokaisella on myös oikeus saada itseään koskevat tiedot viranomaisen asiakirjasta, ellei toisin ole säädetty tai rajoitettu. Ulosottorekisteristä jokaisella on oikeus saada ulosottokaaren 1:31 §:ssä mainittuja tietoja. Ulosottorekisteri on UK 1:24 §:n mukaan osa ulosottomiehille perustettua tietojärjestelmää tehtävien hoitoa varten. Asianosaiselle on kuitenkin UK 1:34 §:n perustuen pyynnöstä annettava tuloste kaikesta ulosottoasiaan liittyvästä tiedosta, pois lukien henkilötunnukset, yhteystiedot ja tilitysosoitteet.

2.1.5 Virallistoimintoisuusperiaate

---

¹⁷ Leppänen & Linna 2014, 46.

¹⁸ Leppänen & Linna 2014, 46.

¹⁹ Leppänen & Linna 2014, 46.

Ulosottokaarella on säädetty 3 luvun 31 §:ssä ulosottoviranomaisen velvollisuudesta hankkia kohtuudella saatavia selvityksiä ulosottoasiassa, asian edellyttämän laajuuden mukaan, päätöksen tekemistä varten. Virallistoimintoisuusperiaate on vallitseva piirre ulosottomenettelyssä ja sillä tarkoitetaan ulosottomenettelyn etenemisen olevan ulosottolähtöistä ja tarvittavien selvityksien hankkiminen on ulosottomiehen vastuulla²⁰. Ulosottomiehellä on laaja oikeus ja velvollisuus ottaa seikkoja viran puolesta huomioon ja hankkia tarvittavia selvityksiä niiden ratkaisemiseksi. Ulosottomies ajaa omatoimisesti ulosottomenettelyä eteenpäin eikä hakijalla tai vastaajalla ole määräämisvaltaa ulosoton sisältöön tai menettelyn kulkuun. Täytäntöönpanotoimi ei ole dispositiivinen eli sovittavissa. Ulosottomenettelyn eteneminen on täysin ulosottomiehen aktiivisuuden varassa.²¹ Virallistoimintoisuusperiaatetta ulosottokaarella ilmentää lisäksi ulosottomiehen UK 3:51 §:ssä säädetty oikeus ottaa haltuunsa kaikki ulosottoasian kanalta merkityksellinen aineisto noudattaen samalla mitä soveltuvin osin ulosmittauksesta säädetään.

Hakijalta ei odoteta lisäselvityksiä tai myötävaikutusta ulosottohakemuksen jälkeen eikä vastaavasti vastaajan tarvitse myötävaikuttaa ulosottomenettelyyn erikseen kuin laissa on säädetty. Asianosaisia ei kuitenkaan kielletä vaikuttamasta myönteisesti omalla aktiivisuudellaan ulosottomenettelyyn esimerkiksi vihjeiden muodossa koskien omaisuutta tai velallisen olinpaikkaa.²² Velallisen tietojenluovutusvelvollisuudesta, perustuen ulosottomiehen pyyntöön, on säädetty ulosottokaaren 3 luvun 52 §:ssä.

Virallistoimintoisuusperiaatetta täydentää myös asianmukaisuudenperiaatteeseen luettava avoimuuden vaatimus. Avoimuus on osa yleistä ulosoton palveluperiaatetta ja tarkoituksena on antaa riittävästi informaatiota asianosaisille.²³ Ulosottokaaren 1:20 §:ssä oleva säännös, avoimuuden vaatimuksesta, velvoittaa ulosottomiehen tilanteen niin vaatiessa ilmoittaa velalliselle omatoimisesti tämän oikeuksista koskien ulosoton määrän rajoittamista tai antaa asianosaisille ohjausta ulosottoasiassa tai muuta heille merkityksellistä tietoa kuten informaatiota täytäntöönpanon vaiheesta.

2.1.6 Summaarisuus ja attraktio

---

²⁰ HE 71/2018 vp, 9.

²¹ Leppänen & Linna 2014, 49.

²² Leppänen & Linna 2014, 50.

²³ Leppänen & Linna 2014, 52.

Ulosoton summaarisuus ja attraktio ovat menettelyn kannalta olennaisia. Riitaisessa oikeudenkäynnissä asian käsittely on täystutkintaista ja käsittelyssä otetaan huomioon laajaa todistelua. Ulosottomenettely on taas täytäntöönpanoa minkä tavoitteina ovat ulosottokaaren asianmukaisuuden vaatimuksen pykälässä ilmaistut tehokkuus ja joutuisuus. Tämän vuoksi ulosottomenettelyn täytyy olla summaarista eikä oikeudenkäynnin tapaan täystutkintaista. Ulosotossa käsiteltävien asioiden määrä on niin suuri, että jokaisen tarkka tutkiminen ei olisi mahdollista resurssien vuoksi. Ulosottomiehellä on velvollisuus ottaa seikkoja huomioon ja hankkia selvityksiä niiden ratkaisemiseksi (ks. UK 3:31 §²⁴), mutta ei siinä määrin että ulosottomies etsisi omatoimisesti mahdollisia asiaan vaikuttavia seikkoja. Seikkojen selvittämiseksi täytyy olla syytä epäillä niiden olemassaoloa perustuen asianosaisten tai sivullisten väittämään tai vaatimukseen tai muuhun syyhyn. Ulosottokaaren 3 luvun 31 pykälässä väitteen tai vaatimuksen esittäjä on veloitettu esittämään ne asiakirjat tai muut todisteet, joihin hän vetoaa perusteinaan. Väitteen perusteltuisuus vaikuttaa miten syvästi ja kattavasti ulosottomiehen tulee tutkia asiaa. Asianosaisten väitteillä ja vaatimuksilla on silti tosiasiallinen vaikutus, koska se laajentaa ulosottomiehen tutkimisvelvollisuutta.²⁵

Attraktioperiaatteesta puhuttaessa tarkoitetaan ulosottomiehen velvollisuutta ratkaista täytäntöönpanoasian kannalta välttämättömät kysymykset omatoimisesti. Kyseessä on ulosottomiehen ratkaisupakko. Tällaisia kysymyksiä voi olla esimerkiksi ulosmitattavan omaisuuden omistusoikeus, jos velallinen tai sivullinen väittää, että ulosmitattava omaisuus ei kuulu velalliselle. Aineellisen oikeuden lisäksi kysymykset voivat koskea ulosotto-oikeudellisia kysymyksiä mitkä koskevat ulosottokaaren soveltamista käsillä olevaan asiaan. Harkintavaltaa käyttäessä ulosottomiehen tulee ottaa huomioon yleisiä laintulkinnan ja näytön arvioinnin periaatteita sekä noudattaa asianmukaisuus-, suhteellisuus- ja puolueettomuusperiaatetta.²⁶

2.2 Täytäntöönpanon piirteitä

Ulosottokaareissa on säädetty 3:21 §:ssä täytäntöönpanotoimituksesta ja muista täytäntöönpanotoimista, että ne on suoritettava ilman aiheutonta viivytystä. Veloitteiden täytäntöönpanossa on vahvasti esillä hakijoiden ja vastaajien perusoikeudet ja niiden toteutuminen. Näitä

---

²⁴ Ulosottokaareissa on selvityksen hankkimisesta koskevassa 3:31 §:ssä säädetty seuraavaa, ”Ulosottomiehen on hankittava viran puolesta päätöksen tekemistä varten ulosottomenettelyssä kohtuudella saatavissa olevaa selvitystä asian edellyttämässä laajuudessa.”

²⁵ Leppänen & Linna 2014, 53-54.

²⁶ Leppänen & Linna 2014, 53-57.

perusoikeuksia, jotka ovat etenkin esillä ulosotossa ovat kotirauha, julkisuus, yksityisyyden suoja, henkilökohtainen koskemattomuus ja liikkumisvapaus. Maksuvelvoitteen täytäntöönpanossa on kyse hakijan osalta hänen omaisuuden suojasta ja velan tai tavaran saamisoikeus luetaan hänen varallisuuspiiriinsä. Täytäntöönpano on olennainen osa oikeuksien toteutumisessa, mutta perusoikeudet, oikeudenmukaisuus ja kohtuus rajoittavat sitä.²⁷

Ulosottokaaren 2 luvun 1 §:n mukaan, jotta velvoite voidaan panna täytäntöön ulosotossa, siihen vaaditaan ulosottoeruste. Ulosottoerusteen tulee olla täytäntöönpanokelpoinen eli tuomio tai muu ulosottoeruste, ja sen velvoite, ei ole vanhentunut tai muuten lakannut. Ulosottoerusteet on lueteltu UK 2:2 §:ssä ja sellaisena voidaan mainita käräjäoikeuden tuomio. Ulosottomiehellä ei ole oikeutta tutkia ulosottoerusteen sisällön oikeudellisuutta sen saapessa. Ulosottoerusteen osalta tutkimusvelvollisuus rajoittuu tuomiossa annetun oikeuden tutkimiseen, eli onko se vanhentunut tai muuten lakannut.²⁸ Siviiliprosessuaalisista täytäntöönpanolajeista ulosottolaitos suorittaa valtaosin erillistä täytäntöönpanon lukeutuvia täytäntöönpanotehtäviä. Yleistäytäntöönpanoon kuuluvat konkurssi, yksityishenkilön velkajärjestely ja yrityssaneeraus jatkuvat yleensä tuomioistuimen aloitusvaiheen jälkeen velkojien tai velkajärjestelyyn ja yrityssaneeraukseen hakeutuneen hallinnassa. Ulosottomiehen julkinen valta ilmenee lainkäyttöpäätöksissä, joissa ulosottomies määrää ulosottomenettelyn asianosaisten materialistisista oikeuksista ja velvollisuuksista. Päätökset koskevat ulosmitattavan omaisuuden omistusoikeutta ja muun muassa maksuhelpotuksen myöntämistä velalliselle.²⁹

2.3 Ulosottomenettely häätöprosessissa

Ulosottokaaren 7:5 §:n mukaan hädön toimittamisella tarkoitetaan hädettävien ja omaisuuden poistamista asunnosta. Häädöstä keskusteltaessa puhutaan ulosottoviranomaisen suorittamasta täytäntöönpanotehtävästä. Häätötoimituksessa on tarkoituksena siirtää ulosottoerusteessa tarkoitetun kohdetilan hallinta sen hakijalle. Häätö perustuu yleensä tuomioistuimen antamaan häätötuomioon mikä toimii velvoitteena muuttaa pois tiloista tai luovuttaa omaisuuden hallinta toiselle.³⁰ Ulosottokaareissa on myös säädetty virka-avusta koskien omaisuuden

---

²⁷ Leppänen & Linna 2014, 1-2.

²⁸ HE 71/2018, 9.

²⁹ Leppänen & Linna 2014, 2-4.

³⁰ Linna 2018, 9-10.

haltuun saamista, kun omaisuus on hankittu pakkohuutokaupasta. Ulosottokaaren 5:5.2:n perustuen ostajalla on oikeus pyytää ulosottomiestä toimittamaan häätö, jos velallinen ei poistu tiloista.

Häätöasiaa haetaan vireille kuten muitakin ulosotossa vireille tulevia asioita eli ulosottokaaren 3 luvun säännösten mukaan ja luvun periaatteet koskevat myös häätömenettelyä. Toimeenpaneva viranomainen on kihlakunnanulosottomies ja tapauksissa, joissa asetetaan uhkasakko muuttamatta jättämiselle, niin harkinta kuuluu pääulosottomiehelle eli kihlakunnanvoudille. Ulosottomies on ainoa oikeushenkilö, kenellä on toimivalta toimittaa häätö. Vuokranantajaa voidaan syyttää omankädenoikeudesta, jos hän lähtee toimittamaan omatoimisesti vuokralaisen häätöä, vaikka vuokralainen olisi laiminlyönyt sopimusoikeudelliset velvoitteensa. Vuokralainen on menettänyt sopimuksen päättyessä oikeutensa asuintilan hallintaan, mutta hallinnan poisottaminen tulee tapahtua ulosottokaareissa annettujen säästöjen mukaan.³¹ Laissa asuinhuoneistonvuokrauksesta 4:34 §:ssä on kuitenkin säädetty vuokralaisen velvollisuudesta maksaa hallinnan menettämisen jälkeiseltä ajalta vuokraa sopimuksen mukaan, jos hän ei ole muuttanut pois tiloista.

2.3.1 Keskeiset säännökset häätöasiassa

Häädöstä on säädetty ulosottokaaren 7 luvussa ja säännösten tarkoituksena antaa keskeiset menettelyohjeet häädön toimittamiselle. Tavoitteena on saavuttaa lopputilanne missä ei ole aiheutettu ylimääräistä haittaa hakijalle, häädettävälle ja sivullisille ottaen huomioon, että häätö on voimakas täytäntöönpanotoimi. Ulosottokaaren 1 luvun säännökset ja periaatteet koskevat myös häätöä. Nämä lakiin kirjatut säännökset toimivat perustuslain oikeusturvan alakohtaisena sovelluksena.³²

Ulosottokaaren 7 luvun säännöksistä merkityksellisiä ovat esimerkiksi häädettävän omaisuuden talteen ottaminen. UK 7:6.1:ssa on säädetty, että kaikki muu kuin vähäarvoinen tavara otetaan talteen ja arvottomat tai vähäarvoiseksi omaisuudeksi katsottu tavara hävitetään. Pykälän toisessa momentissa on säädetty myös, että vaikka häätöä toimittaessa asuintiloihin ei

---

³¹ Linna 2018, 10-11.

³² Linna 2018, 13-14.

saa jäädä hädettävän omaisuutta niin ulosottomies saa menetellä myös siten, että jättää omaisuuden asuintiloihin ja estää hädettävän pääsyn asuntoon. Tämä on sallittu korkeintaan yhden kuukauden ajaksi, jonka aikana edellä kuvattu tavaran talteenotto ja hävittäminen pitää toteutua tai hädettävän haettava omaisuutensa pois. Toisaalta, jos tavaroiden jättäminen asuntoon aiheuttaa vähääkään suurempaa haittaa hakijalle niin menetellään pykälän ensimmäisen momentin mukaan.

Hädettävän omaisuus voidaan myös ulosmitata hädön yhteydessä ja myydä huutokaupassa perustuen ulosottokaaren 7:7 §:n. Häätötoimituksen ohella ulosmitattu omaisuus voidaan silti hakea talteen hädetyn toimesta, jos omaisuus kuuluu hänen erottamisoikeuteensa ja haetaan viimeistään päivää ennen myyntiä sekä, jos hän maksaa ulosottomaksun ja hädön täytäntöönpanokulut. Sama koskee myös muuta talteen otettua omaisuutta mitä ei ole ulosmitattu.

Pykälät, jotka koskevat muuttopäivän määrittämistä ja lykkäämistä sekä asunto- ja sosiaaliviranomaisille tehtäviä ilmoituksia ovat keskeisiä häätöasian täytäntöönpanossa. Ulosottokaaren 7:4 §:ssä on muuttopäivää koskien määrätty, että muuttopäivä ei saa olla aikaisemmin kuin viikko eikä myöhempään kuin kaksi viikkoa muuttokehotuksen tiedoksisaantipäivästä ilman painavaa syytä. Muuttokehotuksesta on säädetty luvun 2 §:ssä ja pykälässä on määritelty mitä muuttokehotuksessa on ilmoitettava ja miten se toimitetaan hädettävälle. UK 7:4 §:n mukaan muuttopäivää voidaan kuitenkin lykätä ulosottomiehen päätöksestä, mutta vain jos se ei aiheuta hakijalle tuntuvaa haittaa. Häätö on toimitettava viimeistään kahden kuukauden kuluessa asian vireille tulon jälkeen, ellei pitempään lykkäämiseen ole painavaa syytä. Hakijan suostumuksella asiaa voidaan lykätä enintään kuusi kuukautta asian vireille tulosta. UK 7:4.2 momentissa on todettu, että hakija voi vaatia lykkäyksen ajalta vuokraa entisten ehtojen mukaisesti ja joissakin tapauksissa lykkäyksen ehtona voi olla vuokran maksaminen etukäteen, jos se on hädettävän tilanteessa kohtuullista. Pykälän kolmannessa momentissa on säädetty hädön toimittamisesta niin pikaisesti kuin mahdollista, kohtuuden rajoissa, jos kyseessä on avioliittolain mukainen tai muu siihen rinnastettavan yhteiselön loppu.

Häätömenettelyn erityissäännöksiä koskevan 7 luvun 3 §:ssä on säädetty, että jos ulosottope-
rusteessa tarkoitettu tilassa asuu lapsia tai muita välitöntä huolenpitoa vaativia henkilöitä, joiden asumisen järjestyminen on epäselvää niin asiasta tulee ilmoittaa paikkakunnan asunto- ja sosiaaliviranomaisille viipymättä salassapitosäännösten estämättä. Ilmoituksessa tulee mainita tiedot koskien tilannetta häätöasian vireille tullessa ja menettelyn aikana ilmenneistä olosuhteista.

Ulosottokaaren 1 luvussa säädettyt säännökset ja periaatteet koskevat myös häätöä. Häädön kaltaisessa voimakkaassa täytäntöönpanotoimessa merkityksellisiä ovat ulosottokaaren 1 luvun pykälät 19-23 §, mitkä koskevat ulosottomiehen avoimuutta ja asianmukaisuutta. Myös täytäntöönpanokuluja ja oikeussuojakeinoja koskevia säädöksiä sovelletaan häätöasiaan.³³

Ulosottokaaresta siteerattuna edellä mainitut pykälät kuuluvat seuraavasti:

Ulosottomiehen tulee toimia virkatehtävässään asianmukaisesti ja puolueettomasti. Täytäntöönpanotehtävät tulee suorittaa joutuisasti, tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti aiheuttamatta vastaajalle tai sivulliselle suurempaa haittaa kuin täytäntöönpanon tarkoitus vaatii. Ulosottomiehen tulee edistää vastaajan omatoimisuutta ja asianosaisten välistä sovinnollisuutta ulosottoasiassa sopivalla tavalla (Ulosottokaari 705/2007 1:19 §).

Ulosottomiehen tulee tiedustelun johdosta ja havaitessaan tilanteen niin vaativan omatoimisesti ilmoittaa velalliselle tämän oikeudesta pyytää ulosoton määrän rajoittamista sekä antaa asianosaisille tarvittaessa muuta ohjausta ulosottoasiassa ja tietoja täytäntöönpanon vaiheesta samoin kuin muista asianosaisille merkityksellisistä seikoista (Ulosottokaari 705/2007 1:20 §).

Keskeisistä ulosoton periaatteista voidaan nostaa esille tehokkuusvaatimus ja suhteellisuusperiaate. Nämä molemmat sisältyvät asianmukaisuuden vaatimusta koskevaan pykälään. Kyseinen pykälä on myös perustuslaissa säädetyn oikeusturvan alakohtainen sovellus. Avoimuuden vaatimuksen tavoitteena on saattaa asianosaiset tietoisiksi oikeuksistaan eikä edellyttää, että asianosaiset ja varsinkaan häädettävä joutuu hankkimaan oikeudellista asiantuntija-apua.³⁴

Ulosottokaaren 1 luvun pykälissä 21-23 § käsitellään kieltoja ja rajoituksia, jotka koskevat ulosottomiehen toimintaa. Häädön kannalta merkityksellisiksi nousevat pykälät hyödyn tavoittelun ja sopimattoman menettelyn kiellosta sekä oikeus hankkia ulosmitattua omaisuutta. Pykälät ovat siteerattuna seuraavat:

Ulosottoasioita käsittelevä virkamies ei saa asemaansa tai siinä saatuja tietoja hyväksi käyttäen toimia omaksi tai toisen hyödyksi eikä muutoinkaan sopimat-

---

³³ Linna 2018, 14.

³⁴ Linna 2018, 14-16.

tomasti tavalla, joka on vastoin asianosaisen etua tai joka on omiaan horjuttamaan luottamusta ulosottoimen asianmukaisuuteen tai puolueettomuuteen. (Ulosottoakaari 705/2007 1:21 §).

Ulosottomies ei saa siinä asiassa, jossa hän on suorittanut täytäntöönpanotoimia, itse tai välikäsien kautta hankkia itselleen tai toiselle omaisuutta, joka on ulosmitattu tai muuten täytäntöönpanon kohteena. Ulosottoasioita käsittelevä virkamies ei saa hankkia täytäntöönpanon kohteena olevaa omaisuutta muussakaan tapauksessa, jos sitä voidaan pitää 21 §:ssä tarkoitetulla tavalla sopimattomana. (Ulosottoakaari 705/2007 1:23 §).

Kuten edellä on mainittu niin ulosottokaaren 1 luvun pykälien lisäksi myös yleiset menettelyä koskevat säädökset ulosottokaaren kolmannessa luvussa koskevat häätöä. Kuitenkin, jos 7 luvussa on säännös mikä koskee menettelykysymystä niin tätä sovelletaan erityissäännöksenä 3 luvun menettelysäädösten sijaan.³⁵

2.3.2 Oikeudellinen tulkinta ja oikeuslähteet

Lainopin tehtäväksi kuuluu tieteellisen tiedon tuottaminen lainsoveltamisen tarpeisiin. Tehtävä toteutuu oikeussäännösten systematisoinnin ja tulkinnan avulla. Oikeudellisella tulkinnalla annetaan merkityssisältö lakitekstin ja muille oikeudellisten tekstien kielellisille ilmaisuille. Tulkintakannanotto tulee olla perusteltavissa vallitsevasta oikeuslähteopista ja tulkintateorian perusteiden avulla. Lainopillisella systematisoinnilla viitataan oikeussäännösten järjestelmiseen mahdollisimman ristiriidattomaksi järjestelmäksi. Tulkinta ja systematisointi liittyvät toisiinsa siten, että oikeussäännösten järjesteleminen on samalla niiden tulkintaa. Varsinainen lainopin tehtävä on tuottaa tulkintakannanottoja ja järjestää yksittäisistä oikeussäännöksistä johdonmukaisia järjestelmiä.³⁶

Oikeussäännöksestä voidaan erotella sen kielellinen asu ja merkityksellinen sisältö sen oikeudellisen tulkinnan kannalta. Säännöksen kielellistä asua kutsutaan normiformulaatioksi. Normiformulaatiota tulkitsamalla saavutetaan oikeussäännöksen merkityssisältö, jota voidaan kutsua oikeusnormiksi. Oikeusnormit ovat luonteeltaan abstrakteja ja koskevat aina julkisen

³⁵ Linna 2018, 16.

³⁶ Helsingin yliopiston avoin yliopisto, Perusasioita oikeustieteestä.

vallan käyttöä. Perustyyppiltään oikeusnormit sisältävät käskyn, kiellon tai luvan. Toisena normityyppinä toimivat konstitutiiviset normit, jotka muodostavat asioille tietyn oikeudellisen luonteen. Kolmantena normityyppinä toimivat kompetenssinormit, mitkä määrittelevät oikeudellisten toimijoiden toimivaltaa.³⁷

Oikeusnormit mitkä ovat puettu kielelliseen muotoon, täytyy määritellä merkityssisältö tulkintaa käyttämällä, jotta niitä voidaan soveltaa. Oikeussäännösten sisältämien ilmaisujen tulkintaa voidaan tarkastella kahdella tavalla. Tulkinnassa on kyse säännöksen sisältämän ilmaisun merkityksen etsimisestä ja löytämisestä. Mahdollisen tulkinnan löydyttyä se on kyettävä perustelemaan ja siten osoittaa sen oikeudellinen pätevyys tulkintana. Tulkinnan jälkikäteiset perustelut ovat ihannetilanteessa samat kuin tulkintaan johtaneet askeleet. Luonnollinen lähtökohta säännöksen ilmaisun tulkintaperusteille on selvittää sen kielellinen merkitys. Tulkintaperusteet, jotka kuuluvat tähän kielellisten tulkintaperusteiden ryhmään, koskevat ilmaisujen yleiskielellistä ja tulkintakontekstiin kuuluvaa merkitystä. Tulkintakontekstia on mahdollista selvittää tutkimalla säännöksen sääntelykohdetta.³⁸

Juridiset tulkintaperusteet muodostavat yhden tulkintaperusteiden ryhmistä. Tulkintaperusteissa tukeudutaan oikeuslähteiden informaatioon. Juridiset tulkintaperusteet on lakiin tai muihin hyväksytyihin oikeuslähteisiin ankkuroituja. Tämän tyyppisten tulkintaperusteiden hahmottamisen yhteydessä käytetään juridiselle päättelylle tuttuja analogia ja e contrario -argumentteja. Analogialla tarkoitetaan käsillä olevan tapauksen tulkintamista kuten jossakin suhteessa piirteiltään vastaavanlaisessa tapauksessa, jonka johdosta niitä arvioidaan samoin perustein. E contrarioilla tarkoitetaan vastakohtaispäättelmää millä todetaan ilmaisun kattavan vain kyseessä olevan nimenomaisen kielellisen merkityksen eikä sitä voi laajentaa siten muihin tilanteisiin. E contrarioissa on siis kyse ilmaisun sananmuodon mukaisesta tulkinnasta. Argumenttien valitsemisen välillä voidaan käyttää perusteena sitä, onko norminantaja tarkoittanut säännöksen käytettäväksi analogisesti vai sananmuodon mukaisesti.³⁹

Kolmantena tulkintaperusteidenryhmä koskee arvoihin ja tavoitteisiin liittyviä tulkintaperusteita. Tähän ryhmään kuuluvina tulkintaperusteina voidaan käyttää sellaisia arvoja ja tavoitteita, jotka ovat joko oikeussäännöksistä johdettuja tai vallitsevat yhteiskunnassa. Oikeussäännöksistä johdetuista arvoista ja tavoitteista puhuttaessa viitataan yleensä oikeusperiaatteisiin, jotka ilmaisevat oikeusjärjestyksen, tai sen osan, arvoja ja tavoitteita. Yleiset moraa-

---

³⁷ Helsingin yliopiston avoin yliopisto, Perusasioita oikeustieteestä.

³⁸ Helsingin yliopiston avoin yliopisto, Perusasioita oikeustieteestä.

³⁹ Helsingin yliopiston avoin yliopisto, Perusasioita oikeustieteestä.

liperiaatteet, joita sovelletaan oikeudellisessa tulkinnassa koskevat jälkimmäistä, eli yhteiskunnan arvoja ja tavoitteita. Analogiatulkinnanperusteina käytetään yleensä arvo- ja tavoiteperusteita.⁴⁰

Hyväksytyihin oikeuslähteisiin tukeutuvat perustelut muodostavat oikeudellisen tulkinnan raamit ja luovat perusteluina tulkinnasta oikeudellisesti pätevän. Oikeuslähdetä määriteltäessä, sitä voidaan käsitteen laajimmassa merkityksessä luonnehtia kaikiksi niiksi tulkintaperusteiksi, joista oikeus muodostuu. Oikeuslähteitä on mahdollista jaotella ryhmiin ja niiden alaryhmiin oikeuslähteen luonteen perusteella tarkoittaen auktoritatiivisia ratkaisuperusteita ja substantiaalisia perusteita. Auktoritatiiviset ratkaisuperusteet ovat normiauktoriteetin antamia normeja ja ovat siten virallisessa asemassa. Substantiaaliset perusteet vaikuttavat oikeuslähteinä niiden sisällön merkityksen ja painoarvon kautta ratkaisuarargumentaatiossa. Auktoritatiiviset ratkaisuperustelut voidaan jaotella oikeudellista ratkaisua tekijää vahvasti ja heikosti velvoittaviin sekä sallittuihin oikeuslähteisiin.⁴¹

Vahvasti velvoittavina oikeuslähteinä tarkoitetaan lakia ja oikeuslähteenä sitä on noudatettava julkisen vallan käytön yhteydessä virkavastuun uhalla. Vahvasti velvoittavaksi oikeuslähteeksi luetaan myös tavanomainen oikeus millä tarkoitetaan maan tapaa tai tietyissä oikeudenalassa vakiintunutta käytäntöä tai tapaa. Euroopan unioniin liittymisen jälkeen Suomessa on sovellettu vahvasti velvoittavana oikeuslähteenä myös eurooppaoikeudellista normistoa tarkoittaen muun muassa direktiivejä ja ihmisoikeussopimuksia. Heikosti velvoittavalla oikeuslähteellä viitataan lähteen sivuuttamisen seurauksiin. Siitä ei seuraa virkavirhesanktioita oikeudellisen ratkaisun tekijälle. Heikkoina oikeuslähteinä tarkoitetaan lainvalmisteluaineistoa ja tuomioistuinten antamia ennakkoratkaisuja. Lainvalmisteluaineisto on laskettu oikeuslähteiksi niiden säännöksen taustalla toimineen lainsäätäjän tarkoitusta koskevien tietojen vuoksi. Ennakkoratkaisujen lukeutumista oikeuslähteisiin voidaan perustella oikeudellisella ennakoitavuudella ja yhdenvertaisuudella. Sallittuihin oikeuslähteisiin tulee tukeutua, kun velvoittavien oikeuslähteiden avulla ei voida päätyä tulkintaratkaisuun. Sallittuina oikeuslähteinä voidaan käyttää oikeuskirjallisuutta, oikeusjärjestystämme piirteiltään lähellä olevia oikeusjärjestyksiä ja historiallista oikeutta.⁴²

---

⁴⁰ Helsingin yliopiston avoin yliopisto, Perusasioita oikeustieteestä.

⁴¹ Helsingin yliopiston avoin yliopisto, Perusasioita oikeustieteestä.

⁴² Helsingin yliopiston avoin yliopisto, Perusasioita oikeustieteestä.

3 Viranomaisen harkintavalta

Viranomaisen harkintavalta voidaan jaotella kahteen eri luokkaan; oikeusharkintaan ja tarkoituksenmukaisuusharkintaan. Oikeusharkinnalla eli sidotulla harkinnalla, mitä voi kutsua myös laillisuusharkinnaksi, on katsottu olevan vain yksi mahdollinen lainmukainen loppuratkaisu oikeudellisen kysymyksen ratkaisussa. Päätöksenteossa käytettyjen säädösten sisältö osoittaa sen yksiselitteisesti. Tarkoituksenmukaisuusharkinnan ollessa vapaampaa niin oikeiden ja lainmukaisten vaihtoehtojen määrä on suurempi. Viranomainen voi valita vaihtoehdoista vapaasti sen minkä hän kokee palvelevan eniten julkista etua ja päätöksen tarkoituksenmukaisuutta. Kuitenkin tietyissä tapauksissa, joissa viranomaisen on mahdollista käyttää harkintavaltaa kuten perusoikeuksien rajoittamista koskevassa kysymyksessä, viranomaisen toimivallan tulee perustua oikeusharkintaan. Perusoikeuksia rajoittavaan toimintaan ei ole oikeutta ryhtyä, ellei laissa täsmällisesti määritellyt vaatimukset täyty.⁴³

Viranomaisen harkintavaltaan vaikuttaa oikeusnormien sisällön lisäksi myös hallinnon oikeusperiaatteet ja vakiintunut oikeus- ja ratkaisukäytäntö. Näin ollen, vaikka laki olisi muotoiltaan väljää sanaparsilla ”on mahdollista” tai jotain ”voidaan” niin harkintavalta ei silti ole täysin vapaata. Kuitenkin väljäsanainten lainnormien soveltamisessa on normaalia enemmän harkintavaltaa ja silloin soveltaminen tulee suhteuttaa lainsäädännön tarkoitukseen.⁴⁴

3.1 Harkintavallan laajuus ja sen erot

Laajimmillaan harkintavallan voidaan katsoa olevan, kun sen käyttöä koskeva normi on erityisen väljä. Esimerkiksi laajaa harkintavaltaa voitaisiin käyttää oikeusnormin soveltamisessa missä muun muassa luvan myöntämiselle on määrätty viranomainen muttei edellytyksiä sille. Myös muissa normeissa mitkä koskevat viranomaisaloitteisia asioita katsotaan olevan suhteellisen laaja harkintavalta, kun viranomainen ”saa” aloittaa tietyn toiminnan tai ”voi” myöntää luvan. Vastaavan laajan harkintavallan käyttöä sitoo kuitenkin hallinnon oikeusperiaatteet ja asiaa koskevat menettelysäädökset.⁴⁵

---

⁴³ Mäenpää 2017, 282-283.

⁴⁴ Mäenpää 2017, 283-284.

⁴⁵ Mäenpää 2017 285.

Suppeimmillaan harkintavalta on, kun tehdään tietynsisältöinen päätös mikä vaatii määräedellytyksien täyttymisen. Kun kyseessä on asianosaisten subjektiivisten oikeuksien tai ehdottomien velvollisuuksien toteutuminen niin harkintaa voidaan kuvailla sidotuksi tai oikeusharjinnaksi. Harkintavallan laajuuteen liittyy olennaisesti miten paljon oikeudellista tulkintaa lainsäädöksen soveltaminen sisältää.⁴⁶

3.2 Keskeiset harkintavallan käyttöä sääntelevät tekijät

Perustuslain 1:2.3:n mukaan lain käytön on pysyttävä tarkoin lain määrittelemissä rajoissa. Viranomaisen sovellettaessa lain määrittelemää harkintavaltaa on täten otettava huomioon perustuslain määrittelemät puitteet ja suhteutettava harkintavalta sen rajoihin. Keskeinen merkitys harkintavallan käytössä on perustuslain perusoikeuksilla, hallinnon oikeusperiaatteilla ja oikeusnormien hierarkialla. Perusoikeuksia voidaan rajoittaa lainsäädännöllä ja konkreettinen vaikutus kohdistuu silloin esimerkiksi henkilön yksityiselämän suojaan, omaisuuden käyttöön, elinkeinovapauteen tai julkisuusperiaatteeseen. Silloinkin viranomaisen on harkintavaltaa käyttäessä sopeutettava, sovellettavat asetukset ja lainsäädökset, perustuslain ja lain määrittelemiin puitteisiin.⁴⁷ Perustuslain laillisuusvalvontaa koskevan luvun 107 §:ssä on säädetty, jos asetus tai muu lakia alemmanasteinen säädös on ristiriidassa perustuslain kanssa niin viranomaisen ei saa soveltaa sitä.

Perustuslailla on perustuslain 106 §:n mukaan etusija suhteessa lakiin ja alemmanasteisiin normeihin. Tällöin päätöksenteon yhteydessä sovellettavan laintulkinnan on sovittava yhteen sisällöltään perustuslain määrittelemiin vaatimuksiin. Tällä tavoin perustuslaki vaikuttaa myös yksittäistapauksissa. Sisällöltään merkittäviä ovat perustuslaissa määrätyt perusoikeudet. Päätöksentekotilanteessa viranomaisen voi joutua soveltamaan useampaa perusoikeutta, jolloin perusoikeuksien välinen punnitseminen on välttämätöntä. Viranomaisen on tällöin pyrittävä löytämään laita sovellettaessa tulkinta mikä turvaa molempien tai useampien perusoikeuksien ydinalueelle kuuluvat oikeudet. Perusoikeusmyönteistä tulkintaa voi olla myös vähiten perusoikeuksia rajoittavan tulkinnan valitseminen laita sovellettaessa. Edellytyksenä kuitenkin on, että vaihtoehdolla turvataan asianosaisten keskeiset oikeudet.⁴⁸

---

⁴⁶ Mäenpää 2017, 286.

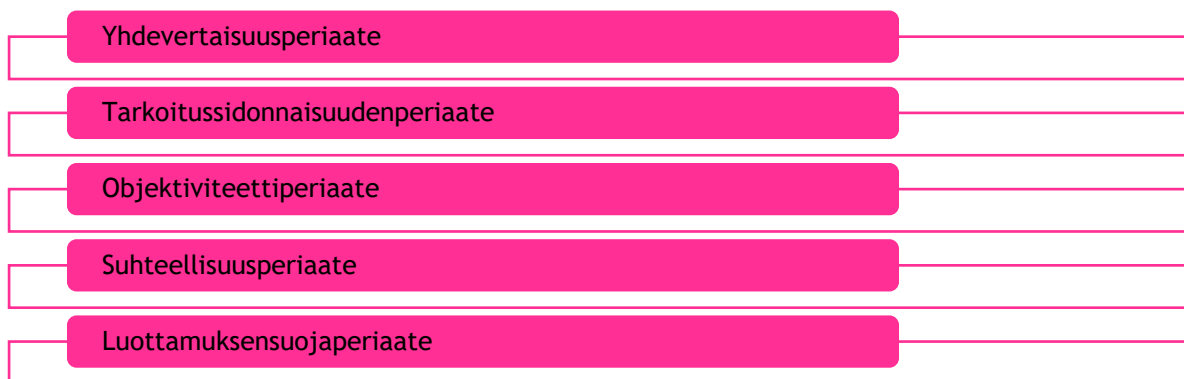
⁴⁷ Mäenpää 2017, 287-288.

⁴⁸ Mäenpää 2017, 289-291.

Oikeusnormit vaikuttavat sisällöltään harkintavallan laajuuteen ja ohjaavat sitä säädösten sisältämien päätöksenteko- ja arviointikriteereihin. Harkintavallan käyttö on suhteutettava näihin kriteereihin. Myös yleiset viranomaisen toimintaa ohjaavat säännökset on otettava huomioon harkintavallan käytössä kuten menettelysäännökset. Harkintavallan sisältöä määrittävät edellä luettujen lisäksi yleiset lain soveltamista ohjaavat säännökset kuten ulosottokaassa lakisääteinen asianmukaisuuden vaatimus.⁴⁹

3.3 Hallinnon oikeusperiaatteet

Viranomaisen harkintavallan käyttö puhtaasti lakisidonnaisena on välillä käytännöllisistä syistä mahdotonta. Lakinormien ollessa väljiä ja joustavia niin yhden ainoan oikean ja lainmukaisen ratkaisun valitseminen on haastavaa. Vastaavasta sääntelystä johtuen on yleistä, että toimivaltasäännökset antavat viranomaiselle suhteellisen paljon itsenäistä harkintavaltaa. Oikeusperiaatteet ovat joustavampia ja käyttöalaltaan laajempia kuin tarkoin määritellyt lainsäädökset. Oikeudellisesti sitovilla periaatteilla määritellään viranomaistoiminnan sisällön puitteita. Hallintolain (HaL) 6 §:ssä periaatteet on määritelty lainmuotoon.⁵⁰

Kuvio 2. Hallinto-oikeuden oikeusperiaatteet. (HaL 6 §).

Hallintolain 6 § siteerattuna kuuluu seuraavanlaisesti:

---

⁴⁹ Mäenpää 2017, 288-289.

⁵⁰ Mäenpää 2003, 162-163.

Viranomaisen on kohdettava hallinnossa asioivia tasapuolisesti sekä käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Niiden on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia. (Hallintolaki 434/2003 6 §).

3.3.1 Yhdenvertaisuusperiaate

Yhdenvertaisuusperiaate perustuu perustuslain 6 §:ään yhdenvertaisuudesta. Säännöksen mukaan jokaisen oikeushenkilön tai ihmisen on oltava yhdenvertaisia lain edessä ja ketään ei saa asettaa eriarvoiseen asemaan tämän henkilökohtaisten henkilöön tai elämään liittyvien ominaisuuksien tai piirteiden vuoksi. HaL 6 §:ssä säädetään myös hallinnon asiakkaiden tasapuolisesta kohtelusta. Yhdenvertaisuusperiaatteella tarkoitetaan viranomaisen ja virkamiehen velvollisuutta kohdella hallinnon asiakkaita tasapuolisesti ja johdonmukaisesti riippumatta viranomaisen käsillä olevan asian sisällöstä tai muodosta. Myös asianosaiset, joiden oikeuksiin ja velvollisuuksiin viranomaistoiminta voi vaikuttaa, mutta eivät ole välittömässä yhteydessä viranomaiseen asian käsittelyn tiimoilta, ovat yhdenvertaisia lain edessä. Yhdenvertaisuusperiaatteeseen lukeutuu myös syrjinnän kieltö.⁵¹

Tasapuolisuusvaatimus tarkoittaa käytännössä viranomaisen velvollisuutta kohdella samankaltaisia tapauksia samalla tavalla kuin aikaisemmin soveltaessaan lakia vastaavaan tapaukseen. Tavoitteena on yhdenmukainen lainnormien soveltaminen. Erilaisissa tapauksissa viranomaisen tulee taas ottaa eroavaisuudet riittävästi huomioon eli tasapuolinen kohtelu on myös yksilöllistä arviointia missä asian erityispiirteet huomioidaan. Tasa-arvoisesta kohtelusta voi kuitenkin poiketa, jos tarkoituksena on kohentaa vähemmistöön tai muuten eriarvoisessa asemassa olevan asianosaisen tasapuolisuutta. Kuvattu positiivinen erityistoimi pitää kuitenkin perustua suunnitelmaan mitä toteutetaan asiallisesti ja johdonmukaisesti, suhteellisuusperiaate huomioiden. Tasapuolisuus ei ole lupien, hoitopaikkojen ja sosiaalisten etuuksien kanalta mahdollista toteuttaa, mutta tasapuolisuudenvaatimus kiteytyy päätöksenteon prosessiin, mikä on säännelty tasapuolisesti toteutettavien perusteiden mukaisesti.⁵²

---

⁵¹ Mäenpää 2003, 163-164.

⁵² Mäenpää 2003, 164-165.

Johdonmukaisuusvaatimuksella vahvistetaan viranomaisen toimintaa menettelyn ja ratkaisulinjan osalta. Tarkoituksena on, että viranomaisen samankaltaisissa asioissa noudattaa samankaltaista menettelytapaa ja ratkaisulinjaa. Yhdenvertaisuusperiaatteeseen lukeutuva miellivallan kielto menettelyn ja päätöksenteon suhteen ilmenee johdonmukaisuudessa. Jos ratkaisu tai menettely on epäjohdonmukaista suhteessa muihin samankaltaisiin asioihin niin kyseessä ei luultavasti ole asialliset perusteet. Johdonmukaisuusvaatimus ei kuitenkaan kangista kaavamaiseen menettelyyn ja ratkaisuun, koska asioiden erityispiirteet tulee ottaa huomioon. Menettelyä ja ratkaisulinjaa on mahdollista muuttaa asiallisin perustein.⁵³

3.3.2 Tarkoitussidonnaisuus

Perustuslain 2.3:ssa on määräys julkisen vallan käytön perustumisesta tarkoin lakiin. HaL 6 §:ssä on myös maininta, että viranomaisen tulee käyttää toimivaltaansa yksinomaan laissa hyväksytyihin tarkoituksiin. Viranomaisella on velvollisuus tarkoitussidonnaisuusperiaatteen mukaan käyttää toimivaltaansa vain laissa määriteltyyn tarkoitukseen tai miten se on laita sovellettaessa tarkoitettu käytettäväksi. Kyseessä on lain soveltamisen sidonnaisuus lain tarkoitukseen. Periaatteella on negatiivisena elementtinä vastaavasti toimivallan väärinkäytön kielto. Viranomaisen harkintavallan väärinkäyttöä voi esimerkiksi olla erityisaseman käyttö painostuskeinona. Toimivallan tarkkoja rajoja ja lainnormin tarkoitusta ei välttämättä pysty heti määrittelemään sovellettavaa säädöstä tulkitsemalla, mutta se pitää selvittää asiaa tutkimalla. Sovellettavan normin sisältöä ja päämääriä selvittämällä tarkentuvat sovellettavan säädöksen tarkoitus ja siten toimivallan konkreettinen käyttö.⁵⁴

3.3.3 Objektiveettiperiaate

Perustuslain 21 §:ssä oikeusturvasta on säädetty jokaiselle oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja puolueettomasti sekä saada perusteltu päätös asiaan. HaL 6 §:ssä on säädetty viranomaisten velvollisuudesta kohdella kaikkia tasapuolisesti ja toimien tulee olla puo-

---

⁵³ Mäenpää 2003, 166-167.

⁵⁴ Mäenpää 2003, 167.

lueettomia. Periaatteen tarkoituksena on turvata luottamus viranomaistoiminnan puolueettomuuteen. Päätöksen teon ja menettelyn tulee olla asianmukaista ja olla objektiivisesti perusteltavissa. Epäasiallisina perusteina voidaan pitää ystävän tai oman edun tavoittelu, suosinta tai julkisyhteisön edun tavoittelu. Viranomaisen toiminnan tulee tarkasteltaessa olla puolueetonta ja esteellisyysäännökset konkretisoivat objektiivisuusperiaatetta. Objektiivisuutta voidaan valvoa viranomaisen velvollisuudella perustella päätöksensä.⁵⁵

3.3.4 Suhteellisuusperiaate

Hyvän hallinnon perusteista on HaL 6 §:ssä säädetty viranomaistoimien suhteellisuudesta tavoiteltuun päämäärään nähden. Keskeisenä suhteellisuusperiaatteen sisältönä voidaan sanoa, että viranomaisen toimien on oltava suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Tällä tarkoitetaan kohtuullisuutta etujen, oikeuksien tai velvollisuuksien asettamisessa tai myöntämisessä. Pakkokeinoa käyttäessä kohtuusharkinnan avulla asetetaan toimen ankaruus suhteeseen teon tai laiminlyönnin laatuun ja moitittavuuteen. Kohtuusharkintaan sisältyy olosuhteiden huomioon ottaminen. Viranomaistoimen suhteellisuutta arvioidaan kolmella eri elementillä. Ensimmäinen on toimen asianmukaisuus, tehokkuus ja sopivuus suhteessa tavoiteltuun, perusteltuun päämäärään. Toisena on toimen tarpeellisuus ja välttämättömyys. Toimen tulee olla tarpeellinen ja välttämätön toimen tavoitteiden ja kohteen etujen saavuttamiseksi. Viimeisenä toimen oikeasuhteellisuudella voidaan arvioida viranomaistoiminnan suhteellisuutta. Kun kyseessä on toimi millä on negatiivisia vaikutuksia etuihin ja oikeuksiin niin viranomaisen tulee suhteuttaa toimi siten, että se ei rajoita tai kohdistaa pakkoa yksityisen oikeuksiin enempää kuin on välttämätöntä. Konkreettisesti tämä tarkoittaa vaihtoehdon valitsemista mikä on vähiten rajoittava ja oikeuksiin puuttuva toimen tavoitteen saavuttamiseksi. Käytännössä tärkeä suhteellisuusperiaate koskettaa niin poliisin kuin ulosottomiehen toimintaa.⁵⁶ Esimerkiksi täytäntöönpanossa UK 1:19 §:n mukaan ulosottomies ei saa ryhtyä toimiin mikä on kohtuutonta ja aiheuttaa ylimääräistä haittaa vastaajalle tai sivulliselle suhteessa täytäntöönpanon tavoitteeseen.

---

⁵⁵ Mäenpää 2003, 168.

⁵⁶ Mäenpää 2003, 169-170.

3.3.5 Luottamuksensuojaperiaate

Oikeusjärjestys antaa yksityisille henkilöille, yrityksille ja muille oikeussubjekteille oikeuden odottaa oikeusjärjestyksen mukaista toimintaa viranomaiselta perustuen HaL 6 §:n säännökseen. Luottamuksensuojaperiaatteella on tarkoitus suojata näitä oikeusjärjestyksen suomia odotuksia. Vilpittömin mielin toimineella oikeussubjektilla tulee perustelluin edellytyksin olla oikeus luottaa viranomaiseen ja siihen ettei viranomaisen toiminta muutu yllättäen tai takautuvasti siten, että se vaikuttaa negatiivisesti yksilön etuihin tai oikeuksiin. Periaatteen tarkoituksena on turvata yksityisen henkilön asemaa ja odotuksia suhteessa viranomaistoimintaan ja sen odottamattomiin sekä epäedullisiin muutoksiin. Luottamuksensuojalle on edellytyksinä, että suojan kohteena oleva päätös tai tulkintalinja on lainmukainen ja suojaan vetoava on toiminut vilpittömässä mielessä. Viranomaisen lainvastainen toiminta ei perusta edellä kuvattua suojaa. Luottamuksensuojasta voidaan esimerkkinä käyttää viranomaisen takautuvaa toimintaa.⁵⁷ HaL 50 §:n mukaan, kun tarkoituksena on korjata virheellinen päätös minkä muutos vaikuttaisi negatiivisesti asianosaisen etuihin ja oikeuksiin niin viranomainen ei voi yksipuolisesti ryhtyä korjaamaan päätöstä vaan se edellyttää asianosaisen suostumuksen.

3.4 Inhimilliset tekijät päätöksenteossa

Ihminen toimii työpaikallaan vuorovaikutuksessa tietynlaisen ympäristön ja sen olosuhteiden kanssa. Virheitä tapahtuu, kun yksilö on vuorovaikutuksessa näiden olosuhteiden kanssa ja harvoin virhe on yksinään vain henkilön syy. Virhe toteutuu jonkun henkilön kautta perustuen yleisiin syihin. Inhimillisten virheiden taustalla vaikuttavat ihmisen lajityypilliset rajoitukset mitkä liittyvät esimerkiksi henkilön psykologiseen suorituskykyyn (esim. havainnointi- ja muistikykyyn) aivoja rasittavissa olosuhteissa. Työympäristö voi altistaa inhimillisille virheille vaikeuttamalla tiedonkäsittelyä ja vaadittavaa tilannetietoisuutta.⁵⁸

Virheitä tapahtuu useista eri syistä johtuen; toimintatavoissa, työolosuhteissa ja -välineissä on ihmisen toimintakykyä heikentäviä piirteitä mitkä altistavat inhimillisille virheille. Nykyaikainen työ kuormittaa huomattavasti aivoja, koska työ vaatii osaamista ja uuden oppimista,

---

⁵⁷ Mäenpää 2003, 170-171.

⁵⁸ Kalakoski, Ratilainen, Puro, Perttula, Salminen, Lukander, Mattila, Leskinen, Mäkelä, Plaketti 2015, 16, 18.

työntekijän tulee havaita ja muistaa asioita sekä tehdä päätöksiä ja käyttää sekä sisäistää uusia tietojärjestelmiä. Kuormitusta syntyy myös asioiden samanaikaisesta tekemisestä ja eri tehtävien välillä tapahtuvasta yhtäjaksoisesta vuorottelusta samalla kun työskennellään useampien näyttöjen tai tietolähteiden kanssa.⁵⁹

Työelämässä ilmenee myös vaativia tilanteita mitkä kuormittavat aivoja ja näistä esimerkkinä voidaan todeta keskeytykset, poikkeamat ja häiriöt mitkä vaikeuttavat tiedonkäsittelyä, joltavat kiireeseen, vaativat välittömästi työntekijän aikaa ja mahdollisesti venyttävät työpäivää. Kognitiivisten virheiden todennäköisyys siten kasvaa näissä tilanteissa ja on tutkittu, että keskeytykset heikentävät muun muassa toimistotyöntekijöiden työssä suoriutumista. Myös ympäristössä olevat kuva- tai meluhaitat rasittavat aivoja ja muistin suorituskyykyä sekä ympäristössä liikkuvat kohteet vievät työntekijän huomiota.⁶⁰

Inhimillisille virheille altistaville tekijöille voidaan työskentelyolosuhteiden ja psykologisten rajoitusten lisäksi mainita ihmisen tila työpäivän aikana. Huonosti nukuttu yö laskee seuraavan päivän vireystasoa mikä vaikuttaa välittömästi suorituskyykyyn huomio-, muisti- ja toimintavirheiden kautta. Kyseiset virheet ovat hyvällä vireystasollakin arkipäiväisiä, kun työympäristötekijät rasittavat muistia ja kyykyä havainnoida. Työmuisti on kapasiteetiltaan rajoitumpi kuin muisti yleensä ja sen kuormittaminen altistaa inhimillisille virheille. Päivän aikana ajatukset voivat harhailla, asioita ei muisteta tai huomata ja tapahtuu keskeytyksiä sekä unohduksia.⁶¹

4 Suomen perustuslaki

Valtiosäännöllä tarkoitetaan perustuslakia. Valtiosääntö on säädöskokoelma mikä sääntelee valtiovaltaa ja sen vallan käyttöä. Valtiosääntöoikeusteoriassa perustuslaki-käsite on merkitykseltään säädöshierarkiassa tavallista lakia korkeammalla. Valtiosäännön säädösjoukko on laajempi kuin valtiovaltaa koskevat säännökset ja ulottuu muihin kokonaisuuksiin valtiovallan lisäksi. Säädöskokonaisuuteen sisältyy esimerkiksi eduskuntaa, kansalaisten oikeuksia ja velvollisuuksia sekä valtioelinten toimivaltaa koskevia säädöksiä. Valtiosäännöllä on korotettu muodollinen lainvoima ja se on yleensä yhtenäinen asiakirja. Korotetun muodollisen lainvoiman vuoksi sitä ei voi muuttaa kuten tavallisia lakeja.⁶²

---

⁵⁹ Kalakoski ym. 2015, 18.

⁶⁰ Kalakoski ym. 2015, 19.

⁶¹ Ojell 2014.

⁶² Saraviita 2011, 30-32.

PeL 130 §:ssä Suomen perustuslaki on säädetty voimaan tulevaksi 1. maaliskuuta vuonna 2000. Hallituksen esityksessä (1/1998) esiteltiin eduskunnalle säädettäväksi uusi perustuslaki, Suomen Hallitusmuoto, millä kumottaisiin neljä muuta voimassa olevaa perustuslaki⁶³. Perustuslakivaliokunta muutti mietinnössään perustuslain nimeksi Suomen perustuslaki perustellen sen siten, että nimikkeenä Suomen hallitusmuoto olisi hallinto keskeinen perustuslaiksi. Perustuslaki -nimike kattaisi lain sisällön kokonaisuudessaan ja viittaisi lainsäädöksen hierarkkiseen asemaan.⁶⁴

Uudistuksen tavoitteena oli yhtenäistää ja ajanmukaistaa perustuslait yhdeksi kokonaisuudeksi kuitenkin muuttamatta valtiosäännön perusteita. Tarkoituksena ei ollut sisällyttää kaikkia perustuslaeissa olevia säädöksiä sellaisinaan uuteen perustuslakiin. Yhtenäistämässä oli välttämätöntä ottaa huomioon perustuslakien säädösten sisältö. Säädösten sisältö tuli arvioida ja harkita yksityiskohtaisesti yhteensovittamisen kannalta sekä mitkä säädökset pysyisivät perustuslain tasolla.⁶⁵

Aikaisemmassa neljän perustuslain muodossa valtiosääntö oli vaikeasti hahmoteltavissa. Valtiosääntönormien jakautuminen johti niiden selkeyden ja johdonmukaisuuden heikentymiseen, kun valtioon liittyvät perusratkaisut eivät ilmenneet yhdestä asiakirjasta. Nämä syyt puolsivat useasta perustuslaista luopumisesta.⁶⁶ Perusoikeussäännökset siirrettiin sellaisinaan uuteen perustuslakiin ja olivat sisällöltään samat kuin vuonna 1995 voimaan tullessa laissa Suomen Hallitusmuodon muuttamisesta⁶⁷.

4.1 Perusoikeudet

Perusoikeuksilla tarkoitetaan oikeuksia, jotka ovat turvattu perustuslaissa ja kuuluvat jokaisen yksilön oikeuksiin. Sisällöltään vain erityisen tärkeät oikeudet ovat perusoikeuksia ja niiden tulee olla yleisiä ja kaikille yhdenvertaisesti kuuluvia. Perusoikeudet ovat perustuslain tasoisia säännöksiä minkä takia niiden pysyvyys ja oikeudellinen luonne on erityinen.⁶⁸ Perusoikeudet kuvaavat yhteiskunnan arvoja ja perusoikeussäätelyllä on pyritty suojaamaan yksilön

---

⁶³ HE 1/1998 vp, 1.

⁶⁴ PeVM 10/1998 vp, 5.

⁶⁵ HE 1/1998 vp, 30-31.

⁶⁶ HE 1/1998 vp, 32.

⁶⁷ Saraviita 2011, 115.

⁶⁸ HE 309/1993 vp, 5.

vapautta valtiovallan puuttumisilta. Julkinen valta on käsitteeltään laaja ja perusoikeudesta riippuen sen sisältö vaihtelee. Julkiseksi vallaksi voidaan yleisesti todeta valtion, kuntien ja kuntayhtymien virkamiehet.⁶⁹ Perustuslain 22 §:ssä julkiselle vallalle on säädetty velvollisuus turvata perusoikeuksien toteutuminen.

Perustuslain 1.2 §:ssä on ilmaistu Suomen valtiosäännön peruseriaatteet eli ihmisarvon loukaamattomuus, yksilön vapauden ja oikeuksien turvaaminen ja oikeudenmukaisuuden edistäminen. Perusoikeudet korostuvat, yksilön vapauden ja oikeuden turvaamisen periaatteen johdosta, keskeiselle asemalle valtiosäännössä. Perusoikeudet ja valtiosääntö toimivat Suomen oikeusjärjestyksen runkona ja niiden avulla oikeusjärjestyksen monitasoista kokonaisuutta on mahdollista ymmärtää. Oikeusjärjestyksen toimivuus rakentuu lain säätämisestä alkaen perusoikeuksien ja valtiosäännön varaan. Perusoikeuksilla on merkitys koko oikeusjärjestyksen arvoperustana.⁷⁰

Perusoikeudet voidaan jaotella neljään eri ryhmään niiden sisällön perusteella. Perusoikeusryhmien välillä ei ole eroja perusoikeussäännöksen oikeusvaikutuksien tai sitovuuden suhteen vaan lähtökohtaisesti perusoikeussäännöksen sanamuoto määrittelee sen. Kyseessä on perusoikeusjärjestelmää selkiyttävä teoreettinen ratkaisu. Perusoikeudet voidaan sijoittaa seuraaviin ryhmiin:

1. vapausoikeudet ja oikeusturva
2. taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet
3. tasa-arvoisuusoikeudet
4. osallistumisoikeudet

Ryhmien rajaus ei ole tarkkarajainen yksittäisten perusoikeuksien sisältäessä eri perusoikeusryhmiin kuuluvia piirteitä. Tällaisena voidaan mainita osallistumisoikeuteen kuuluva äänioikeus mikä voidaan luokitella myös tasa-arvoisuusoikeudeksi. Oikeusvaikutuksien puuttuessa perusoikeuksien välisessä luokittelussa niiden tarkka erittely ei ole tarpeen ja edellä kuvattua nelijaottelua käytettiin vuoden 1995 perusoikeusuudistuksen valmistelutyössä.⁷¹

---

⁶⁹ PeVM 25/1994 vp, 3.

⁷⁰ Hallberg 2005, luku Perusoikeuksien tarkoitus.

⁷¹ Karapuu 2005, luku Perusoikeuksien luokittelu niiden sisällön perusteella.

4.1.1 Yhdenvertaisuus

Perusoikeussäännös yhdenvertaisuudesta on ilmaistu Suomen perustuslain 6 §:ssä. Pykälässä on säädetty, että ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan ihmisten samanlaista kohtelua samanlaisissa asioissa. Käytännössä tämä tarkoittaa viranomaistoiminnan osalta samankaltaista lain määrittelemää menettelyä luonteeltaan samankaltaisissa asioissa. Yhdenvertaisuus siten rajoittaa viranomaisilla käytössä olevaa harkintavalttaa. Yhdenvertaisuudenperiaate ulottuu kansalaisten tasa-arvoisen kohtelun lisäksi muodolliseen ja aineelliseen yhdenvertaisuuteen ja lakiin perustuvan oikeudenmukaisuuden toteutumiseen. Yhdenvertaisuuden perusoikeussäännös sisältää mielivallan kiellon eikä ketään saa syrjiä henkilöön liittyvien syiden vuoksi. Perustuslain 6 §:n 3 ja 4 momentissa on lasten ja sukupuolten tasa-arvoa edistäviä säännöksiä. Lapsille annetaan oikeus, heidän kehityksensä sen salliessa, vaikuttaa heitä itseään koskeviin asioihin ja heitä tulee kohdella tasa-arvoisesti yksilöinä. Perustuslain 6 §:n 4 momentissa on säädetty, että sukupuolten välistä tasa-arvoa edistetään yhteiskunnallisessa toiminnassa ja työelämässä. Palkkaus ja muut palvelusuhteen ehdot ovat keskeisiä tasa-arvon edistäjiä säännöksen mukaan ja niistä säädetään tarkemmin lailla.⁷²

Muodollista (oikeudellista) yhdenvertaisuutta voidaan luonnehtia vertauskuvalla missä oikeuden jumalattaren silmät ovat sidottuina ja hän on sokea ihmisten välisille eroille. Tällöin asia tulee ratkaista vain oikeudellisesti merkityksellisten seikkojen perusteella ja ihmisen ihonväri tai kansalaisuus ei saa vaikuttaa asian ratkaisuun. Samalla tavalla esimerkiksi etuutta hakevan henkilön asia tulee käsitellä samankaltaisesti kuten muun etuutta hakeneen henkilön, kun heidän oikeudellinen asemansa suhteessa haettuun etuun on yhtenäinen. Aineellisella (tosiasiallisella) yhdenvertaisuudella tarkoitetaan muodollisen yhdenvertaisuuden ohella yhteiskunnassa esiintyvän eriarvoisuuden huomioimista ja sen poistamista. Eriarvoisuus johtuu eri tekijöistä kuten lainsäätäjistä, julkisesta vallasta ja yksityisistä toimijoista. Eriarvoisuuden poistamiseksi täytyy välillä poiketa muodollisesta yhdenvertaisuudesta, mutta vain tietyin edellytyksin, kuten hyväksyttävän tarkoituksensa ja suhteellisuusperiaatteen toteutuessa. Kyse on silloin positiivisesta erityiskohtelusta.⁷³

Julkisella vallalla on yhdenvertaisuuden perusoikeussäännöksen mielivallan kiellon lisäksi perustuslain 22 §:n perusoikeuksien turvaamisveloitteen yhteisvaikutuksen vuoksi velvollisuus

---

⁷² Hallberg 2005, luku Yhdenvertaisuus.

⁷³ Ojanen & Scheinin 2005, luku Yhdenvertaisuus ja syrjinnän kieltö (PL 6 §).

edistää yhdenvertaisuuden toteutumista lainsäädännöllä ja muilla toimenpiteillä. Vuonna 2014 voimaan tullut yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) on yleislaki minkä tavoitteena on turvata ja edistää kansalaisten yhdenvertaisuutta ja syrjintä tapauksissa tehostaa syrjityn oikeussuojaa.⁷⁴ Yhdenvertaisuuslain 2 luvun 5 §:ssä on määrätty viranomaiselle velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti sekä ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumiseksi.

4.1.2 Yksityiselämän suoja

Perustuslain 10 §:n 1 momentissa on säädetty jokaisen kansalaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha turvatuksi. Perusoikeussäännöksellä tarkoitetaan, että jokaisen yksityiselämä on suojattu julkisen vallan tai muiden tahojen mielivaltaiselta ja aiheettomalta puuttumiselta. Yksityiselämään luetaan yksilön oikeus määrätä itsestään (itsemääräämisoikeus) ja suhteista, joita hän solmii muiden kanssa.⁷⁵ Yksityiselämää voidaan pitää yleiskäsitteenä mikä kattaa henkilön yksityisen piirin⁷⁶. Yksityiselämän suojan yleiskäsitteen turvatessa henkilön yksityisen piirin se täyttää muiden yksityiselämää turvaavien perusoikeuksien osalta niiden suojaamatta jääneet alueet. Yksityiselämän suojalla viitataan PeL 10 §:n perusoikeuteen kokonaisuutena ja 10 §:n 1 momentissa tarkoitettuun perusoikeuteen.⁷⁷

Yksityiselämän suoja-alaa ilmentää perusoikeuksien kollisiotilanne esimerkiksi kotirauhan, henkilökohtaisen koskemattomuuden ja kunnian kanssa. Kotirauhan suojaan puuttuvilla toimilla väistämättä ollaan kosketuksissa henkilön yksityiselämään kuuluvien asioiden kanssa. Henkilökohtaisen koskemattomuuden loukkaaminen voi tarkoittaa samalla yksityiselämän suojan loukkaamista. Vastaavissa tilanteissa missä useaa perusoikeutta mahdollisesti rajoitetaan yhtäaikaaisesti, tulee varmistaa yleisten rajoitusedellytysten lisäksi, että kyseessä olevien perusoikeuksien rajoittamiseen liittyvät edellytykset täyttyvät kunkin perusoikeuden osalta.⁷⁸ Yksityiselämän suojan perusoikeussäännöksessä ei ole yksityiselämää koskevaa erityistä rajoituslauseketta. Yksityiselämän suojaan puuttumisen edellytyksiä tulee tarkastella yleisten ra-

---

⁷⁴ Ojanen & Scheinin 2005, luku Yleinen yhdenvertaisuussäännös.

⁷⁵ Hallberg 2005, luku Yksityiselämän suoja.

⁷⁶ HE 309/1993 vp, 53.

⁷⁷ Viljanen 2005, luku Oikeus yksityiselämään.

⁷⁸ Viljanen 2005, luku Oikeus yksityiselämään.

joitus edellytysten kannalta ja erityisesti suhteellisuusvaatimuksen, perusteen hyväksyttävyyksivaatimuksen, rajoituksen tarkkarajaisuus- ja täsmällisyysvaatimuksen sekä lakisidonnaisuuden osalta.⁷⁹

Kotirauhan osalta PeL 10 §:n 3 momentissa on kvalifioitu lakivaraus rajoittamislausekkeena. Perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi voidaan lailla säätää kotirauhaan piiriin puuttuvista välttämättömistä toimenpiteistä. Hyväksyttävänä rajoitusperusteina voidaan siis pitää perusoikeuksien turvaamista tai rikosten selvittämistä. Kotirauhan suojaan puuttumisella on siten tiukat laissa säädetyt edellytykset. Perusoikeuden turvaamisen ollessa hyväksyttävä rajoittamisperuste ilmentää ajatusta, missä perusoikeuksien ollessa samalla lain hierarkkisella tasolla, ne ovat toistensa hyväksyttäviä rajoittamisperusteita. Kotirauhaan suojaan puuttumisella perusoikeuden turvaamisen perusteella yhteyden suojattavaan perusoikeuteen on oltava selkeä ja riittävän läheinen. Hyväksyttävyyksivaatimuksen lisäksi kotirauhan suojaan puuttuminen edellyttää PeL 10 §:n 3 momentin sanamuodon mukaisesti välttämättömyyskriteerin täyttymisen. Ennen voimaan tullutta perusoikeusuudistusta kotirauhan suojaan puuttuvilla toimenpiteillä tarkoitettiin lähinnä henkilön kotiin kohdistuvia tarkistuksia, mutta rajoituslausekkeen laajentaessa mahdollisten toimenpiteiden alaa niin perustuslakivaliokunta painotti toimenpiteen välttämättömyyttä rajoitusedellytyksenä. Hallituksen esityksessä (309/1993) perusoikeusuudistuksesta ilmaistaan kotirauhan suojan ydinalueeksi henkilön asunto. Perustuslakivaliokunta on täsmentänyt kotirauhan piiriä myöhemmissä mietinnöissään laajentaen sen koskemaan kaikkia pitempiaikaisia asumiseen tarkoitettuja tiloja. Perustuslakivaliokunta tarkoitti tällä hotellihuoneita, asunto- ja matkailuautoja, aluksia tai muita vastaavia asumiseen käytettäviä tiloja. Kotirauhan suojan ydinalueen ollessa henkilön asunto, näihin edellä mainittuihin vaihtoehtoihin asumismuotoihin vaaditaan kotirauhan suojaan puuttumisen kannalta löyhemmät rajoitusedellytykset kuin ydinalueen osalta.⁸⁰

Henkilötietojen ja kunnian suojasta sekä luottamuksellisen viestin salaisuuden loukkaamattomuudesta on säädetty PeL 10 §:n 1 ja 2 momentissa. Henkilötiedot kuuluvat yksityiselämän suojan piiriin ja henkilötietojen suoja on osa PeL 10 § yleislauseketta. Henkilötietojen suojasta on säädetty tarkemmin lailla mikä asettaa sääntelyvarauksena velvollisuuden lainsäätäjälle tarkempien henkilötietojen suojaa koskevien lakien säätämisestä. Tarkoituksena on ollut lainsäädännöllisesti turvata henkilön oikeus yksityisyydensuojaan henkilötietojen kannalta koskien niiden käsittelyä, rekisteröintiä ja käyttämistä.⁸¹ Kunnian suojalla on myös läheinen

---

⁷⁹ Viljanen 2005, luku Puuttuminen yksityiselämään.

⁸⁰ Viljanen 2005, luku Kotirauhan turva.

⁸¹ Viljanen 2005, luku Henkilötietojen suoja.

yhteys yksityiselämän suojaan ja sen katsotaan lähinnä realisoituvan kunnianloukkauksrikoksissa. Parhaiten kunnian suojaa voidaan ilmentää perusoikeuksien kollisiotilanteessa. Henkilön harjoittama perusoikeuteen perustuva sananvapaus voi loukuta toisen henkilön kunnian suojaa. Jos kunnianloukkauksen kriteerit täyttyvät niin teko voidaan määrätä rangaistavaksi sananvapaussäännöksen estämättä kunnian suojan toteutumiseksi. Samalla tavalla tallenteen julkisuutta voidaan rajoittaa henkilön kunnian suojan turvaamiseksi.⁸² Viestien luottamuksellisuuden loukkaamattomuudella on suojattu jokaisen oikeus viestintään ilman ulkopuolisten puuttumista. Perustuslain 10 §:n 2 momentissa on turvattu kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin loukkaamattomuus. Suojalla turvataan, ettei kukaan oikeudettomasti pääse käsiksi henkilön lähettämiin tai vastaanottamiin viesteihin ja saa selville niiden tietoa. Suoja koskee kaikkia suljettuja viestejä kuten kirjeitä niiden avaamisen tai hävittämisen osalta. Perusoikeussuojan ulottuvuus yltää myös puhelujen kuunteluun tai nauhoittamiseen ja perusoikeus suoja viestinnän molempia osapuolia. Perustuslain 10 §:n 4 momentissa on viestin salaisuuden rajoittamista koskeva lakivaraus kuten kotirauhan piiriin ulottuvista toimista.⁸³

4.1.3 Omaisuuden suoja

Yleissäännöksenä perustuslain 15 §:n 1 momentti turvaa jokaisen omaisuuden ja PeL 15 §:n 2 momentti sisältää erityissäännöksen omaisuuden pakkolunastuksesta. Yleissäännöksessä tarkoitettu omaisuudensuoja on soveltamisalaltaan laaja siihen kuuluessa kaikki minkä voi luonnehtia yksilön omaisuudeksi. Yleissäännöksen sanamuodon vuoksi omaisuudensuoja on suppeasti määritelty perustuslaissa. Se jättää tulkinnan varaan minkälaista omaisuudensuojaa perusoikeussäännös antaa yksilön omaisuudelle ja minkälaisilta omaisuuteen puuttumisilta se suojaa. Vastauksia näihin kysymyksiin, rajoitus- ja sääntelyedellytyksien lisäksi, tulee etsiä tulkintakäytännöstä ja oikeuslähdeaineistoista.⁸⁴ Perusoikeussäännöksen tarkoituksena on lähtökohtaisesti tarkoituksena suojata ihmisyksilöitä ja on siten persoonallinen perusoikeus. Omaisuudensuoja voidaan sekoittaa taloudelliseen suojaan mikä kohdistuu omistettuun materiaan tai sopimussuhteisiin, mutta kyse on suojasta, mikä kohdistuu ihmisyksilöiden oikeuksiin ja odotuksiin. Omaisuudensuojan tehokkuuden suhteen ei ole kyse varallisuusmassan määrästä

---

⁸² Viljanen 2005, luku Kunnian suoja.

⁸³ Viljanen 2005, luku Luottamuksellisen viestin salaisuus.

⁸⁴ Lämsineva 2005, luku Omaisuudensuoja (PL 15 §).

vaan sen merkityksestä omistajalleen.⁸⁵ Suojan tehokkuus muodostuu ratkaisutilannekohtaisista tekijöistä.⁸⁶

Omaisuuksensuojalla on perusoikeusjärjestelmän näkökulmasta tavoitteena yksilön taloudellisen autonomian ja toimintavapauden turvaaminen ja edistäminen. Toisena tavoitteena on yksilön varallisuussuhteiden ja -oikeuksien vakauteen ja ennakoitavuuteen liittyvien odotuksien ja oikeuksien suojaaminen. Tavoitteiden taustalla on ajatus siitä, että yksilö voi vapaasti ja omavastuisesti oman tahtonsa mukaan pitää huolta taloudellisista asioistaan turvautuen ja riippumattomana muista tahoista. Tällä tarkoitetaan yksilön vapautta vaikuttaa elämänsä suuntaan erilaisten varallisuuteen liittyvien päätösten, taloudellisten suhteiden ylläpidon sekä luomisen ja oman elatuksensa hankkimisen kautta. Omaisuudensuoja tästä näkökulmasta voidaan nähdä edellytyksenä muiden perusoikeuksien toteutumiselle. Tilanteessa, jossa yksilön riittävä taloudellinen turvallisuus ja riippumattomuus on varallisuuden osalta heikentynyt siihen pisteeseen asti, että yksilö joutuu turvautumaan sosiaalietuuksiin, hänen tulee luovuttaa henkilötietoja viranomaisille ja täten tinkiä omasta yksityisyydestään sekä riippumattomuudestaan. Vastaavissa tilanteissa missä yksilöllä on maksuhäiriömerkintä tai on ulosotossa velkaantumisen vuoksi, niin yksilön itsemääräämisoikeuden katsotaan kaventuvan. Yksilön valinnanvapaus asumisen, elinkeinonharjoittamisen, liikkumisen ja välttämättömyyspalvelujen osalta on tosiasiallisesti heikentynyt. Omaisuudensuojan tavoite riittävän taloudellisen turvallisuuden ja riippumattomuuden turvaamiseksi edesauttaa yksilön mahdollisuutta elää ihmisarvoista elämää ja siten käyttää muita perusoikeuksiaan tasavertaisesti muiden kanssa.⁸⁷

Omaisuuksiksi luokitellaan kaikki mikä kuuluu henkilön varallisuuden piiriin ja pitää sisällään oikeudellisia etuja kuten omistusoikeuden. Muita vastaavia omaisuuden suojaan kuuluvia oikeuksia on saamisoikeus, immateriaalioikeus ja esineoikeus.⁸⁸ Omistusoikeus käsittää kaikki ne oikeudet, joiden kuulumista niiden omistajalle ei voi kiistää, ellei niitä ole erotettu omistusoikeudesta. Mikäli omistusoikeuteen puututaan lainsäädännöllä aikaisempia oikeuksia vähentäen tai rajoittaen puututaan myös omaisuuteen, vaikka omaisuuden hallinta pysyisi omistajallaan. Rajoitusperusteiden osalta lähtökohtaisesti vähäiset puuttumiset omaisuudensuojaan voidaan säätää tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä, mutta ankarien puuttumisten on katsottu olevan mahdollista vain perustuslainsäätämisyjärjestyksessä. Rajoituksen intressin

---

⁸⁵ Länsineva 2005, luku Yksilöllinen perusoikeus.

⁸⁶ Länsineva 2005, luku Suojan tehokkuuteen vaikuttavia tilannekohtaisia näkökohtia.

⁸⁷ Länsineva 2005, luku Omaisuudensuojan tulkinnallisia lähtökohtia.

⁸⁸ HE 309/1993 vp, 62.

suuruus vaikuttaa vastapainona miten pitkälle ulottuvasta puuttumisesta voidaan säätää tavallisella lailla. Esimerkiksi kun puuttuminen perustuu voimakkaaseen ja pakottavaan yleiseen etuun, siitä on voitu säätää tavallisella lailla.⁸⁹

Omaisuuksensuojaa rajoittaessa tulee sen sallittavuuden tarkastelussa käyttää yleisiä rajoitusedellytyksiä. Rajoitusedellytysten soveltamisen intensiivisyys riippuu tilanteesta vallitsevista seikoista. Edellytykset ovat löyhempiä omaisuudensuojan rajoittamiselle esimerkiksi luonnollisen henkilön varallisuuden kuin suuren monikansallisen pörssiyrityksen kanssa. Lisäksi merkitystä rajoitusedellytysten tiukkuuden arvioinnille antaa kuinka syväälle rajoitustoimi omaisuudensuojan suhteen ulottuu. Hyväksyttävien rajoitusperusteiden määrä on muista perusoikeuksista poiketen tavanomaista laajempi. Tähän on vaikuttanut varallisuussuhteisiin liittyvät lukuiset juridiset kysymykset, joita esiintyy useilla elämän osa-alueilla. Hyväksyttävät rajoitusperusteet saattavat liittyä yksityisten etujen tai julkisten etujen suojaamiseen sekä edistämiseen. Merkittävänä rajoitusperusteena mikä liittyy yksityisen edun turvaamiseen, on perusoikeuden antaman oikeushyvänsä turvaaminen.⁹⁰

4.1.4 Oikeusturva

Perustuslain 21 §:n 1 momentissa on säädetty jokaiselle oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai viranomaisessa. Samassa momentissa on säädetty oikeudesta oikeudenkäyntiin mikä oikeuttaa jokaisen saamaan heidän oikeuksiaan tai velvollisuuksiaan koskevan päätöksen tuomioistuimen tai riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Oikeusturvan toteutumisen edellytyksenä PeL 21 §:n 2 momentissa turvataan oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet, joista tärkeimmät ovat oikeus tulla kuulluksi, käsittelyn julkisuus, oikeus hakea muutosta ja saada perusteltu päätös. Menettelyllinen oikeusturva on oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon toteutumisen perusedellytys. Luettelo hyvän hallinnon takeista ei ole tarkoitettu tyhjettäväksi ja vähäiset poikkeukset ovat sallittuja ja niistä tulee säätää lailla.⁹¹ Kyse on oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimuksista ja oikeusturvatakeista.⁹²

---

⁸⁹ Hallberg 2005, luku Omaisuudensuoja.

⁹⁰ Länsineva 2005, luku Yleisten rajoitusedellytysten soveltaminen omaisuudensuoja-asioissa.

⁹¹ Hallberg 2005, luku Oikeusturva.

⁹² Hallberg 2005, luku Oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeet.

Oikeusturva on merkityksellinen yksilön osallistumisen ja yrittämisen kannalta. Ilman oikeudellista turvallisuutta niiden toteutumisen edellytykset eivät täyty. Oikeusturvan toteutumiseksi on lainsäädännön, sen valmistelun, lainsäädännön soveltamisen ja lain noudattamisen oltava moitteetonta kaikessa julkisessa toiminnassa. Perusoikeutena oikeusturva liittyy vahvasti muiden perusoikeuksien toteutumiseen. Oikeusturvaa pidetään yleisesti oikeudellisena varmuutena siitä, että lakia sovelletaan tasapuolisesti, puolueettomasti, yhdenvertaisesti ja samalla tavalla jokaiseen. Oikeusturva on siten läheinen yhdenvertaisuudenperiaatteen kanssa ja Suomen oikeusjärjestelmässä oikeusturvan lähtökohtana on pidetty lainalaisuusperiaatetta. Yhdenvertaisuus on yksi oikeusturvan perusteista ja antaa sisällöllisiä vaatimuksia oikeusturvalle ja todellisen oikeudenmukaisuuden toteutumiselle. Yhdenvertaisuudenperiaate pitää sisällään mielivallan kiellon minkä vuoksi ihmisten välillä olevaan erilaisuuteen perustuen heille ei saa jakaa mielivaltaisesti etuja tai velvollisuuksia, joihin ei ole oikeudellista perustetta. Kaikkien tulee olla yhdenvertaisia lain edessä mikä asettaa tuomioistuimille ja muille viranomaisille vaatimuksen ratkaista samanlaiset asiat oikeudellisesti samalla tavalla.⁹³

Oikeusturvasäännöksellä on suora yhteys lainalaisuusperiaatteeseen. PeL 21 §:n 1 momentissa on säädetty yksilön oikeudesta saada asiansa käsiteltäväksi lain mukaan toimivaltaiseen tuomioistuimeen tai muuhun viranomaiseen. Tämä on säännöksenä valtiovallan perusteina olevan PeL 2 §:n 3 momentin alakohtainen sovellus missä julkisen vallan käyttö on sidottu tiukasti lakiin. Lakisidonnaisuudenvaatimuksen johdosta julkista valtaa käyttävällä tulee olla aina eduskunnan säätämään lakiin perustuva toimivaltaperuste. Oikeusturvasta PeL 21 §:n 1 momentissa on säädetty, ettei asian käsittely saa viivästyä ilman aiheetonta syytä ja käsittelyn tulee olla asianmukaista. Säännöksessä mainitun viivyttelyn välttäminen on perusedellytys menettelyn moitteettomuuden toteutumiselle. Jos asian käsittelyä ja ratkaisua viivytetään aiheettomasti viranomaisen toimesta niin siitä ei synny edes päätöstä minkä lainmukaisuuden tarkastelun voisi mahdollisesti saattaa riippumattoman lainkäyttöelimen tutkittavaksi. Asianmukaisuusvaatimuksen toteutumiseksi viranomaisen tulee olla toimivaltainen ja oikein kokoonpantu ilman, että esteellisyysäädökset soveltuvat käsittelijään ja menettelyssä noudatetaan tarkoin laissa säädettyä järjestystä. Asianmukaiseen menettelyyn luetaan myös asianosaisten ja kaikkien asiaan liittyvien henkilöiden ystävällinen ja asianmukainen kohtelu menettelyn eri vaiheissa. Kyse on vakiintuneesta palveluperiaatteesta ja edellä kuvatut vaatimukset liittyvät PeL 21 §:n 2 momentissa mainittuun oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ja hyvän hallinnon takeisiin.⁹⁴

---

⁹³ Hallberg 2005, luku Oikeusturva perusoikeutena.

⁹⁴ Hallberg 2005, luku Oikeus asianmukaiseen viranomaiskäsittelyyn.

Oikeusturvajärjestelmän aukottomuuden vahvistamiseksi oikeus oikeudenkäyntiin on perusoikeutena vahvistanut oikeusturvajärjestelmää merkittäväällä tavalla. Kyseessä on perustuslain 21 §:n 1 momentissa ilmaistu yksilön oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös riippumattoman tuomioistuimen tai viranomaisen käsiteltäväksi. Säännöksen on tarkoitus vastata Euroopan ihmisoikeussopimusten ja kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevien yleissopimusten velvoitteisiin koskien oikeutta oikeudenkäyntiin sopimusmääräysten tarkoittamissa tilanteissa. Perusoikeus on kuitenkin alaltaan laajempi kuin ihmisoikeussopimuksissa on määritelty. Ihmisoikeussopimukset eivät edellytä muutoksenhakuoikeutta tuomioistuinten päätöksiin mikä todettiin perusoikeusuudistuksen yhteydessä lakivaliokunnan lausunnossa. Sen vuoksi perusoikeussäännöstä ei voi tarkastella vain ihmisoikeussopimusten kautta. Perusoikeussäännöksen kirjoittamismuoto yleisenä oikeusperiaatteena on vaatinut sen tarkempaa lailla säätämistä tuomioistuinten toimivallasta, muutoksenhakuoikeudesta ja oikeusastejärjestyksestä. Säännöstä ei tarkoitettu sen valmistelu vaiheessa suoraan sovellettavaksi normiksi mikä myöntäisi muutoksenhakuoikeuden sellaisiin päätöksiin, joiden muutoksenhausta ei ole säädetty lailla. Säännöksen on kuitenkin katsottu vahvistavan yleistä valitusoikeuden periaatetta, mutta perusoikeuden kannalta ongelmalliseksi on katsottu muodostuvan ne valituskielot, jotka koskevat yksilön oikeuksia ja velvollisuuksia. Kuitenkin järjestely yksilön mahdollisuudesta saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva asia käsitellyksi toimivaltaisessa viranomaisessa on katsottu toteutuneeksi varsin hyvin viitaten hallintolainkäyttölaissa säädettyyn valitus- ja muutoksenhakuoikeuteen.⁹⁵ Valitusoikeus hallintoviranomaisen päätöksestä hallintotuomioistuimeen on yleisesti kuulunut oikeusturvajärjestelmään ja oikeus hakea muutosta on turvattu PeL 21 §:n 2 momentissa. Kun kyseessä ei ole hallintoviranomaisen antamaa päätöstä koskeva muutoksenhakuasia, on yksilöllä säännöksen mukaisesti silti oikeus siviili- tai rikosprosessiin, joista on säädetty oikeudenkäymiskaareissa.⁹⁶

4.1.5 Perusoikeuksien turvaamisvelvollisuus

Perustuslain 22 §:ssä on säädetty julkiselle vallalle velvollisuus turvata perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Pykälä on muista perusoikeuksista poiketen epäitsenäinen, koska sitä sovelletaan yhdessä vain toisen perusoikeuden tai ihmisoikeuden kanssa. Muiden perusoi-

---

⁹⁵ Hallberg 2005, luku Oikeus saada päätös tuomioistuimen ratkaistavaksi.

⁹⁶ Hallberg 2005, luku Kanne- ja valitusoikeus.

keussäännöksiensä sisältämät toimeksiannot vaikuttavat konkreettisesti, miten turvaamisvelvollisuus toteutuu. Kyseessä on perusoikeussäännöksiensä velvoittavuuteen liittyvät erityispiirteet ja niiden sisältämien toimeksiantojen kohdistuminen. Perusoikeudet velvoittavat lainsäätäjää tai julkista valtaa perusoikeussäännöksessä määritellyllä tavalla. Perusoikeussäännöksessä on voitu asettaa lainsäätäjälle lailla säätämisen velvollisuus kuten PeL 6 §:n 4 momentissa sukupuolten välisen tasa-arvon edistämisestä. Julkisen vallan tehtäväksi on taas asetettu taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien edistäminen. Esimerkiksi PeL 19 §:n 4 momentissa julkiselle vallalle on säädetty tehtäväksi edistää jokaisen oikeutta asuntoon. TSS-oikeuksien ominaispiirteenä on pidetty julkisen vallan velvoittamista aktiiviseen toimintaan niiden edistämiseksi. Perustuslain 22 § täydentää muiden perusoikeussäännöksiensä toimeksiantoja ja sen sisältämä turvaamisvelvollisuus ulottuu muun tyyppisiin perusoikeuksiin kuten PeL 21 §:n oikeusturvasta. Perusoikeussäännöksissä on annettu nimenomaisia toimeksiantoja lainsäätäjälle tai julkiselle vallalle ja oikeuksia mitkä kuuluvat jokaiselle ilman, että niissä on annettu edellä kuvattu lainsäätäjää tai julkista valtaa sitova toimeksianto. Näissä muun tyyppisissä perusoikeuksissa turvaamisvelvollisuuden merkitys korostuu.⁹⁷

Turvaamisvelvollisuus yhdistettiin perusoikeusuudistuksen esitöissä julkisen vallan aktiiviseen toimintaan perusoikeuksien tosiasiallisten toteutumisedellytysten luomiseksi ja suojelemiseksi⁹⁸. Perusoikeuksien tosiasiallisen toteutumisen edellytyksenä todettiin julkisen vallan aktiivinen toiminta perusoikeuksien suojelemiseksi niihin kohdistuvilta loukkauksilta tai perusoikeuksien käyttämisedellytysten luomiseksi⁹⁹. Perustuslain 22 §:n voidaan katsota korostavan perusoikeuksien aineellista turvaamista perusoikeuksiin liittyvien menettelyvaatimusten lisäksi. Aineellisena turvana voidaan viitata tosiasiallisten käyttämisedellytysten luomiseen.¹⁰⁰ Turvaamisvelvollisuus kohdistuu julkisen vallan ja yksityisten välisen suhteen lisäksi yksityisten välisiin suhteisiin. Velvoite kohdistuu yksityisten välisten suhteiden osalta lähinnä lainsäätäjään minkä täyttäminen tapahtuu perusoikeussäännösten antamien oikeushyvien loukkaamisen rangaistavuudesta säätämällä rikoslilla. Varsinaista turvaamisvelvollisuuden toteuttamiseksi koskevaa käytäntöä ei ole säännöksessä määritelty mikä jättää keinovalinnan erikseen harkittavaksi. Perusoikeuksia turvaavan ja täsmentävän lainsäädännön lisäksi taloudellisten

---

⁹⁷ Lavapuro & Tuori 2005, luku Perusoikeuksien toteutumisen turvaaminen.

⁹⁸ Lavapuro & Tuori 2005, luku Aineelliset toteutumisedellytykset.

⁹⁹ HE 309/1993 vp, 75.

¹⁰⁰ Lavapuro & Tuori 2005, luku Poikkeuslakien välttäminen.

voimavarojen kohdentamista on pidetty keskeisenä keinona turvaamisvelvollisuuden toteuttamiselle.¹⁰¹ Käytetyt keinot kuitenkin vaihtelevat eri valtioelinten välillä¹⁰². Vaikka julkista valtaa velvoittavat perusoikeussäännökset eivät välttämättä edellytä niitä täydentäviä säännöksiä tavallisessa laissa nimenomaisten perusoikeuksien edistämiseksi niin viimekätinen vastuu perusoikeuksien toteutumisesta jää valtiolle sen huolehtiessa esimerkiksi kuntien riittävästä taloudellisista resursseista perusoikeuksien toteuttamisedellytysten luomiseksi.¹⁰³

Perusoikeuksien turvaamisen välineenä toimivat annetut lait, jotka turvaavat, edistävät ja konkretisoivat perusoikeuksia. Lainsäätäjällä on kunnioittamisvelvollisuus perusoikeuksia kohtaan lakia valmistellessa mikä rajaa lainsäätäjän liikkumavaraa, etteivät perusoikeudet joudu loukatuksi. Perusoikeuksien oikeusvaikutuksena lainsäätäjää kohtaan ne toimivat oikeudellisin rajoitteina, mutta samalla perusoikeudet vaativat lainsäätäjältä aktiivista toimintaa. Kunnioittamisvelvollisuudella on siten kaksi merkityksellistä puolta ja niistä voidaan puhua lainsäätäjään kohdistuvasta turvaamisvelvollisuudesta. Annettujen lakiehdotusten perustuslainmukaisuuden valvonta kuuluu perustuslain 74 §:n mukaisesti perustuslakivaliokunnalle.¹⁰⁴

4.2 Perusoikeuksien rajoittamisesta

Perusoikeuksia rajoittamalla tarkoitetaan perusoikeussäännöksen antaman oikeuden kaventamista tai yksilön oikeusasemaan puuttumista mikä on suojattu perusoikeudella. Tällöin perusoikeutta ei voi käyttää täysimääräisesti, kun sitä on perustuslain edellyttämällä ja sallitulla tavoin rajoitettu. Kaikki sääntely tai toiminta mikä puuttuu yksilön oikeusasemaan tai rajoittaa yksilön oikeutta ei välttämättä tarkoita perusoikeuksien rajoittamista. Perusoikeuksien rajoittamisesta puhuessa täytyy ensin ratkaista rajoittaako edellä mainittu sääntely tai toiminta perusoikeussäännöksen soveltamisalaan kuuluvaa oikeutta. Selvitettävänä voi siis olla kotirauhan tai sananvapauden piiriin kuuluvien asioiden selvittäminen.¹⁰⁵ Esimerkiksi kotirauhan piirin ydinalue on henkilön asunto, mutta suojan katsotaan olevan tätä laajempi¹⁰⁶.

---

¹⁰¹ HE 309/1993 vp, 75.

¹⁰² Lavapuro & Tuori 2005, luku Julkisen vallan käsite.

¹⁰³ Lavapuro & Tuori 2005, luku Viimekätinen vastuu valtiolla.

¹⁰⁴ Viljanen 2005, luku Perusoikeuksien merkitys lainsäädäntötyössä.

¹⁰⁵ Viljanen 2001, 14-16.

¹⁰⁶ HE 309/1993 vp, 53.

Perusoikeuksien rajoittamisen edellytykset tarkentuvat kunkin oikeuden osalta tarkemmin lainsäädännössä ja perusoikeussäännöksissä olevista lakivarauksista. Vaikka joissakin säännöksissä ei ole varausta tai rajoituslauseketta niin säännöstä ei ole tarkoitettu ehdottomaksi vaan rajoituksessa sovelletaan yleisiä oppeja ja vaatimuksia.¹⁰⁷ Perusoikeussuojan osalta yksilö ei voi vaatia omalle perusoikeudelleen sellaista ehdotonta suojaa, että se loukkaisi toisen yksilön perusoikeutta. Rajoittamistilanteissa missä yksilöiden perusoikeudet ovat ristiriidassa keskenään tulee käyttää perusoikeuksien punnintaa. Punninnassa nousee esille perusoikeussäännösten periaatevaikutus ja säännökset voivat vaikuttaa tällöin optimointikäskyinä. Optimointikäskyinä niiden tarkoituksena on turvata kunkin yksilön perusoikeudet niin hyvin kuin mahdollista. Perusoikeuksien ollessa ristiriidassa punninnalla on siis tavoitteena turvata yksilöiden perusoikeusintressien samanaikainen toteutuminen mahdollisimman tasapuolisesti.¹⁰⁸

Yleiset rajoittamista koskevat vaatimukset

<ul style="list-style-type: none"> •Laila säätämisen vaatimus •Täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimus •Rajoitusperusteen hyväksyttävyyysvaatimus 	<ul style="list-style-type: none"> •Ydinalueen koskemattomuuden vaatimus •Suhteellisuusvaatimus •Oikeusturvavaatimus •Ihmisoikeusvelvoitteiden noudattamisvaatimus
---	--

Kuvio 3. Yleisiä vaatimuksia perusoikeuksien rajoittamisesta. (Viljanen 2001, 37-38).

Perusoikeuksien rajoitusten tulee perustua lakiin minkä eduskunta on säätänyt eli rajoitus ei voi perustua asetukseen. Olennainen sisältö rajoittamisen kannalta täytyy ilmetä laista ja ra-

¹⁰⁷ PeVM 25/1994 vp, 4-5.

¹⁰⁸ Viljanen 2001, 12.

joitusten tulee olla määritelty täsmällisesti ja tarkkarajaisesti. Perusoikeusjärjestelmän kannalta perusteiden tulee olla hyväksyttäviä ja rajoittaminen on painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatima. Perusoikeuksien ydin on suojattu, ettei ytimeen ulottuvaa rajoitusta voi säätää tavallisella lailla. Rajoitusten tulee olla suhteellisuusvaatimuksen mukaisia eli suhteessa tavoitteisiin rajoittamisen täytyy olla välttämätöntä tavoitteen saavuttamiseksi. Rajoittamisen osalta tulee valita vähiten perusoikeuksia rajoittava perusteltu vaihtoehto. Rajoittamisen yhteydessä on otettava huomioon riittävät oikeusturvajärjestelyt ja kaikkien rajoitusten tulee olla harmoniassa kansainvälisten ihmisoikeussopimusten asettamien velvoitteiden kanssa.¹⁰⁹ Kaikkien edellytyksien tulee täytyä yhtäaikaaisesti perusoikeuden rajoittamiseksi¹¹⁰.

4.3 Häätöprosessin asianosaiset ja heidän perusoikeutensa

Ulosottokaaren 1 luvun 3 §:ssä on selitetty, miten asianosaisia kutsutaan ulosottokaaren säädöksissä. Hakijalla tarkoitetaan täytäntöönpanon hakijaa ja vastaajalla ketä vastaan täytäntöönpanoa on haettu. Maksuvelvoitteen täytäntöönpanossa hakijaa kutsutaan velkojaksi ja vastaajaa velalliseksi. Asianosaisella tarkoitetaan edellä kuvattuja henkilöitä ja sivullinen on kuka tahansa muu kuin edellä kuvatut henkilöt. Häädön ollessa täytäntöönpanotoimi mikä ei kohdistu maksuvelvoitteen täytäntöönpanoon, tässä luvussa käsitellään hakijan ja vastaajan perusoikeuksia häätöprosessin ulosottomenettelyssä.

Häätöä hakevan henkilön suojattava perusoikeus on ensinnäkin perustuslain 15 §:ssä turvattu omaisuuden suoja. Pykälän ensimmäisessä momentissa on säädetty, että jokaisen omaisuus on turvattu. Omaisuudella tarkoitetaan henkilön varallisuutta, joihin kuuluu oikeudellisia etuja kuten omistusoikeus. Omistusoikeus pitää sisällään kaiken mikä kuuluu perustellusti ja kiistämättömästi henkilön varallisuudenpiiriin. Omistusoikeuden lisäksi omaisuuden suojan piiriin katsotaan kuuluvan saamisoikeutta, esineoikeutta ja immateriaalioikeutta koskevat henkilön varallisuudenpiiriin luettavat asiat.¹¹¹

Ulosottoperusteessa tarkoitettu kohdetila kuuluu hakijan varallisuuteen omistusoikeuden perusteella. Hakija on yleensä vuokranantaja ja on siirtänyt asuinhuoneiston hallintaoikeuden

---

¹⁰⁹ PeVM 25/1994 vp, 4-5.

¹¹⁰ Viljanen 2001, 61.

¹¹¹ HE 309/1993 vp, 62.

vuokrasopimuksella vastaajalle. Häätöön voi liittyä asian luonteen takia maksamattomia vuokria niin perustuslain omaisuuden suojan soveltamisalan laajuus ulottuu asian yhteydessä maksamattomiin vuokrasaataviin.

Häätöasian yhteydessä hakijan oikeusturva on osa suojattavia perusoikeuksia. Perustuslain 21 §:n 1 momentissa on hakijalle säädetty oikeus saada asian käsitellyksi toimivaltaisessa viranomaisessa, kuten ulosotossa, ja saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös. Perustuslain 21 §:n toisessa momentissa on lisäys hyvän hallinnon takeiden turvaamisesta lailla. Hallintolain 6 §:ssä on turvattu oikeusjärjestyksen mukaiset odotukset. Hakijalla on oikeus odottaa häädön täytäntöönpanoa Suomen oikeusjärjestykseen perustuen oikeusturvan toteutumiseksi. Täytäntöönpanovelvollisuutta ulosottoviranomaisella vahvistaa perustuslain 2 §:n kolmas momentti missä julkisen vallan käyttö on sidottu tarkoin lakiin. Perustuslaissa viranomaistoimien lainmukaisuuden velvollisuutta on vahvistettu pykälällä 108 § minkä mukaan viranomainen vastaa toimiansa lainmukaisuudesta. Viranomaisten julkisen vallan käyttöön ja viranomaistoimien lainmukaisuuteen liittyy velvollisuus turvata perusoikeudet perustuslain 22 §:n mukaan mikä on samalla hakijan perusoikeuksiin kuuluva perusoikeussäännös. Hakijan osalta perustuslain 22 § perusoikeuksien turvaamisesta koskettaa julkisen vallan velvollisuutta turvata hakijan omaisuuden suojaan ja oikeusturvaan liittyvät oikeudet ja odotukset.

Vastaajan perusoikeuksiin häätöasian yhteydessä ulosotossa kuuluu edellä lueteltujen omaisuuden suojan, oikeusturvan ja niiden turvaamiseksi annetun perustuslain 22 §:n lisäksi perustuslain 10 §:n ensimmäisessä momentissa säädetty kotirauha. Perustuslain 10 §:n kolmannessa momentissa on lakivaraus, minkä mukaan perusoikeuksien turvaamiseksi kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä voidaan säätää lailla. Kotirauhan piiriin kuuluu sen ydinalueessa etenkin henkilön asunto perustuslakivaliokunnan tulkinnan mukaisesti. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että kotirauhan piiriin puuttuminen edellyttää sen säätämistä lailla ja se on painavan yleisen edun vaatimaa. Välttämättömyysvaatimus koskee kotirauhan piiriin puuttumista.¹¹² Vastaajan perusoikeus kotirauhan osalta suojaa henkilöä täysimääräisesti ulosottomiehen puuttumiselta, kunnes muuton määräpäivä on mennyt¹¹³.

Kotirauhan piiriin puuttumisesta on säädetty ulosottokaareissa. Ulosottokaaren 3 luvun 82 §:n mukaan ulosottomiehellä on oikeus päästä täytäntöönpanoa edellyttäviin tiloihin. Säännöksessä on lisäys oikeudesta avauttaa ovia tai käyttää muita vastaavia voimakeinoja, jos se on

---

¹¹² HE 309/1993 vp, 53-54

¹¹³ Linna 2018, 50.

perusteltua täytäntöönpanon kannalta. Asianosaiselle tulee kuitenkin varata mahdollisuus toimia itse, jos sen ei katsota vaarantavan täytäntöönpanotoimintaa. Ulosottokaaren 3 luvun 83 §:ssä on säännös ulosottomiehen oikeudesta saada poliisilta virka-apua, jos asianosainen vastustaa täytäntöönpanoa. Ulosottokaaren 7 luvun 5 §:n mukaan ulosottoerusteen mukaisista tiloista tulee poistaa hädettävä ja kaikki omaisuus. Ulosottomiehellä on perustuslainmukainen velvollisuus toimia lainmukaisesti perustuslain 2.3 momentin ja perustuslain 108 §:n mukaan. Ulosottokaaren säädös hädettävien poistamisesta tiloista on siten ulosottomiestä velvoittava ja tarvittaessa ulosottomies voi pyytää poliisilta virka-apua sen toteuttamiseen. Ulosottokaaren 3 luvun pykälät menettelyä määrittelevät ulosottomiehen julkisen vallan käytön oikeudet ja edellytykset.

Vastaajan perusoikeuksiin hädän yhteydessä kuuluu omaisuuden suoja ja sen piiriin asunnossa säilytettävä omaisuus. Ulosottokaaren 7 luvun 2 §:n mukaan vastaajalle on lähetettävä muuttokehoitus missä ilmoitetaan muuttopäivä ja kuinka omaisuuden kanssa on meneteltävä. Ulosottokaaren 7:6.1 momentissa on säädetty omaisuuden poiskuljettamisesta, jos vastaaja ei ole itse huolehtinut siitä hädän alkamiseen mennessä. Kaikki muu paitsi vähäarvoiseksi katsottu tavara otetaan talteen ja kuljetetaan pois sekä arvoton tai vähäarvoinen tavara hävitetään. Muun kuin vähäarvoisen omaisuuden talteenotto ja sen varastointi on ulosottomiehen velvollisuus¹¹⁴. Ulosottokaaren 7 luvun 5 §:n mukaan häätöasiassa omaisuus on poistettava ulosottoerusteessa tarkoitetusta tilasta.

Vastaajalle kuuluu perustuslaissa turvattu oikeusturva ja perustuslain 21 §:n ensimmäisessä momentissa taataan hyvän hallinnon takeet, oikeus saada perusteltu päätös ja oikeus tulla kuulluksi. Hallintolain 6 § pykälän mukaan jokaisella on oikeus odottaa oikeusjärjestyksen mukaisia toimia viranomaiselta. Ulosottokaaren 3 luvun 33 §:n mukaan ulosottomiehen on viipymättä annettava vireilletuloilmoitus vastaajalle hakemuksen saapumisesta, ellei täytäntöönpanon katsota vaikeutuvan huomattavasti sen johdosta. Pykälän 1 momentin kohdan 5 mukaan vireilletuloilmoitukseen merkitään yhteydenottokehoitus ja tilaisuus tulla kuulluksi. Ulosottokaaren 7 luvun 2 §:ssä on säädetty muuttokehotuksen antamisesta vastaajalle ja vastaajan oikeusturvan toteutumisen kannalta vireilletuloilmoitus ja muuttokehoitus ovat välttämättömät¹¹⁵. Ulosottokaaren 1 luvun 19 §:n mukaan ulosottomiehen tulee toimia asianmukaisesti ja puolueettomasti sen lisäksi että toiminta on tehokasta ja tarkoituksenmukaista eivätkä ai-

---

¹¹⁴ Linna 2018, 61.

¹¹⁵ Linna 2018, 21.

heuta ylimäärästä haittaa vastaajalle kuin täytäntöönpanon tarkoitus vaatii. Asianmukaisuuden vaatimus on perustuslain 21 §:n alakohtainen sovellus¹¹⁶. Ulosottokaaren 3 luvun 28 §:ssä ulosottomies on veloitettu perustellun kirjallisen päätöksen antamiseen, jos laki sitä edellyttää. Perustuslain rajoittamisen edellytyksiä on riittävästä oikeusturvajärjestelyistä huolehtiminen¹¹⁷. Ulosottokaaren 1 luvun 20 §:n mukaan ulosottomiehen on huolehdittava riittävästä vastaajan informoinnista hänen oikeuksistaan ja muiden ulosottoasian tai täytäntöönpanon kannalta vastaajalle merkityksellisistä seikoista. Oikeusturvajärjestelyvaatimus liittyy perusoikeuksien menettelylliseen suojaan ja liittyvät menettelyllisten oikeusturvatakeiden lisäksi muutoksenhakumahdollisuuteen¹¹⁸.

5 Kyselytutkimus: Asianosaisten perusoikeudet, ulosottoviranomaisen harkintavalta ja niihin vaikuttavat tekijät ulosoton häätöprosessissa

Kyselytutkimuksessa tutkittiin asianosaisten perusoikeuksia niiden toteutumisen ja tasapainon näkökulmasta sekä mitkä tekijät vaikuttavat ulosottoviranomaisen kautta asianosaisten perusoikeuksiin kuten harkintavalta. Tutkimuksessa selvitetään myös vaikuttavatko inhimilliset tekijät ulosottoviranomaisen harkintavallan käyttöön ja tulosten analysoinnissa tutkitaan korrelaatiota asianosaisten perusoikeuksien ja edellä mainittujen tekijöiden kanssa. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää vaikuttaako ulosottoviranomaisen suhteellisen laaja harkintavalta ulosottokaaren säädöksissä millään tavalla asianosaisten perusoikeuksiin. Tutkittavaksi täytäntöönpanotoimeksi valikoitui ulosoton häätöprosessi mistä on säädetty ulosottokaaren 7 luvussa, koska sen säädökset jättävät suhteellisen paljon harkintavaltaa ulosottoviranomaiselle häädön toteuttamiseksi.

Tutkimuskysymyksiä, joihin tutkimuksella oli tavoitteena vastata; onko häätöprosessin asianosaisten perusoikeudet tasapainossa? Vaikuttaako ulosottoviranomainen kielteisesti/myönteisesti jommankumman osapuolen perusoikeuksiin ja siten estäen perusoikeuksien tasapuolisen toteutumisen? Tapahtuuko vaikuttaminen tietoisesti vai epätietoisesti? Onko harkintavallan käyttö tasapuolista vai suosivaa? Voiko harkintavallan käyttöön tai ulosottoviranomaisen menettelyyn vaikuttaa muut kuin laissa määritellyt edellytykset? Onko inhimillisillä tekijöillä vaikutusta menettelyyn ja harkintavallan käyttöön?

---

¹¹⁶ Linna 2018, 14.

¹¹⁷ PeVm 25/1994 vp, 5.

¹¹⁸ Viljanen 2001, 251.

5.1 Tutkimuksen toteutus

Määrällisestä tutkimusmenetelmästä puhuttaessa tutkimuksen aineiston keruu toteutetaan yleensä kyselytutkimuksella, systemaattisella havainnoinnilla tai jo valmiiden rekisterien tai tilastoiden analysoimisella. Kyselytutkimus on näistä menetelmistä tavallisin. Valitusta menetelmästä riippumatta tutkimuksen kohteeksi soveltuvat niin ihmiset kuin kulttuurituotteet, joita ovat kaikki ihmisten tuottamat kuva- ja tekstiaineistot.¹¹⁹

Kyselytutkimukseen aineiston keruu menetelmänä voidaan viitata sen toteuttamistavasta riippuen postikyselynä, informoituna kyselynä tai joukkokyselynä. Menetelmästä voidaan käyttää myös nimitystä survey-tutkimus mikä viittaa kyselyn standardoituun eli vakioituun muotoon. Kyselyyn osallistuvat henkilöt vastaavat heille kaikille täsmälleen samalla tavalla esitettyihin kysymyksiin ja kyselyn asiasisältö on siten myös kaikille sama. Kyselyyn osallistuvat henkilöt lukevat heille esitetyn kirjallisen kysymyksen ja vastaavat siihen kirjallisesti. Tutkimusmenetelmänä kyselytutkimus soveltuu suuren ja hajallaan olevan perusjoukon tutkimiseksi. Kyselytutkimuksen haittapuolena on riski kyselyyn saatuisten vastausten mahdollisesti vähäinen määrä, milloin vastausprosentti jää alhaiseksi ja puhutaan tutkimusaineiston kadosta.¹²⁰

Kyselytutkimus voidaan toteuttaa lähettämällä se sähköpostin avulla perusjoukkoon kuuluville henkilöille. Sähköposti soveltuu toteuttamistavaksi varsinkin yritysten ja organisaatioiden kohdalla, joissa tutkittava perusjoukko on riittävän suuri ja voidaan varmistua riittävien teknologisten resurssien olemassaolosta kyselyyn osallistumiseksi. Sähköpostikyselyssä nousee esiin muutamia tutkimuseettisiä ongelmia vastaajan anonymiteetin suhteen. Sähköpostiosoitte voi ilmaista vastaajan henkilöllisyyden tai vastaajan tietokone voidaan paikantaa IP-osoitteen avulla.¹²¹

Tutkimusmenetelmän ja aineiston keruu tavan valitsemisen jälkeen on päätettävä kuinka suuri aineiston on oltava, jotta se vastaa tutkimusongelmaan kattavasti. Perusjoukolla tarkoitetaan tutkimuksessa määritettyjä joukkoa ihmisiä, yrityksiä, organisaatioita, tekstejä tms. Otanta muodostuu perusjoukosta tutkimukseen osallistuneista havainnointiyksiköistä. Havain-

---

¹¹⁹ Vilkka 2015, luku Tutkimusaineiston keräämisen tavat.

¹²⁰ Vilkka 2015, luku Tutkimusaineiston keräämisen tavat.

¹²¹ Vilkka 2015, luku Tutkimusaineiston keräämisen tavat.

nointiyksiköitä ovat ihmiset, yritykset, kuvat tai tekstit. Otanta voidaan toteuttaa kokonaisotantana valitsemalla tutkimukseen kaikki perusjoukkoon kuuluvat havainnointiyksiköt. Otantamenetelmänä kokonaisotantaa kannattaa lähtökohtaisesti harkita, kun otoskooksi tulisi yli puolet tai vähintään kolmasosa perusjoukosta. Otantamenetelmänä voidaan käyttää myös satunnaisotantaa, systemaattisena ositettuna tai ryväotantana. Otantamenetelmää harkitessa tulee pohtia sen tarkoituksenmukaisuutta tutkimusongelman, tutkimuksen tavoitteiden ja hyödynnettävissä olevien resurssien kannalta. Huomioitavaa on myös havainnointiyksiköiden ominaisuudet ja ilmenemistavat suhteessa otantamenetelmän sopivuuteen.¹²²

Otannankoon edustavuuteen vaikuttaa perusjoukon ominaisuudet, sen koko ja tutkimuksella tavoiteltu tarkkuus. Mitä heterogeenisempi perusjoukko on kyseessä niin otoskooksi valikoituu suurempi havainnointiyksiköiden joukko. Heterogeenisellä joukolla tarkoitetaan havainnointiyksiköiden ominaisuuksien välillä ilmenevää hajontaa eli erilaisia ominaisuuksia on useita. Perusjoukon ollessa homogeenisempi havainnointiyksiköiden ollessa ominaisuuksiltaan samankaltaisia valikoitu otoskoko voi olla pienempi edustavan otannan saavuttamiseksi.¹²³

Kyselytutkimuksen muuttujia valittaessa eli kysymyksiä laatiessa niiden tulee perustua teoreettiseen viitekehykseen ja tutkimuksen tavoitteisiin. Teoreettisen viitekehyksen lisäksi ennen kyselytutkimuksen suunnittelua tulee valita keskeiset käsitteet ja niitä koskevat yleiset käsitteet, joiden avulla tutkittavaa asiaa voidaan selvittää. Kyselytutkimuksen suunnittelussa kannattaa tutustua tutkimuksen aihepiiriä laajemmin sen teoriakirjallisuuteen. Tutkijan pitää myös tuntea tutkimuksen kohderyhmä, jotta voidaan varmistua empiiriselle tasolle siirtyessä, että tutkittava ymmärtää teoreettiset käsitteet, joihin tutkimus perustuu. Tämä on kuitenkin aina tutkijan tulkittavissa oleva muuttuja mikä muodostuu tärkeäksi tutkimuksen pätevytyteen vaikuttavaksi ongelmaksi. Kyselyn on tutkittava juuri sitä, mitä sen teoreettisilla käsitteillä väitetään tutkittavan ja kyselyyn teoriasta muodostettujen käsitteiden tulee olla vastaajien ymmärrettävissä.¹²⁴

Määrällistä tutkimusmenetelmää käyttämällä tärkeintä on mittarin eli kyselytutkimuksen suunnittelu. Tutkijan tulee tuntea tutkimustavoitteet sekä tutkimuskysymykset, joihin tutkimuksella halutaan selvitystä. Kyselytutkimus voidaan laatia käyttämällä monivalintakysymyksiä eli vastausvaihtoehtoja on useampia, jotka on laadittu valmiiksi. Monivalintakysymysten kysymysmuoto on standardoitu eli vakioitu ja sillä tavoitellaan kysymysten vertailukelpoi-

---

¹²² Vilkka 2015, luku Otannan suunnittelu.

¹²³ Vilkka 2015, luku Otannan suunnittelu.

¹²⁴ Vilkka 2015, luku Teoriasta kyselylomakkeeksi.

suutta. Arkikielen monimerkityksellisyyden vuoksi standardoidut kysymykset ovat riski mittauksen tarkkuuden kannalta. Kysymyksen muotoilun tulee olla tyyliään vastaajalle tuttua ja siksi kohderyhmän tunteminen on tärkeää. Kysymykset kannattaa muotoilla sanavalinnoiltaan yksiselitteisiksi ja vastaajalle tutuiksi.¹²⁵

Kyselytutkimus toteutettiin e-lomakkeella mikä luotiin teoreettisen viitekehyksen pohjalta. Kyselyn luomiseksi oli oleellista ymmärtää ulosoton toimintaa, sen periaatteita ja ulosotto-kaaren säännöksiä yhdessä harkintavallan ja perusoikeuksien kanssa. Viitekehvyssä tutustuttiin myös inhimillisiin tekijöihin, jotta harkintavaltaan ja sitä kautta perusoikeuksiin vaikuttavia tekijöitä saataisiin kartoitettua tarkemmin ja laajemmin. Tietoperustan muodostumiseen vaikutti tutkimuksen aihe ja siihen liittyvät tutkimuskysymykset.

E-lomake luotiin käyttäen Laurea-ammattikorkeakoulun verkkotyökalua ja kysely koostui 24 kysymyksestä/väittämästä. Kyselyssä kerättiin vastaajaa koskevia perustietoja ulosottoviraston, tutkinnon ja työvuosien osalta. Perustietojen jälkeen kyselyn kysymykset ja väittämät jakautuivat kolmeen eri lohkoon mitkä olivat perusoikeudet, harkintavalta ja ulosottomenettely. Kyselyn johdantotekstissä aihe rajattiin koskemaan vain häättöjä. Häättö on täytäntöönpanotoimi minkä voi panna täytäntöön vain kihlakunnanulosottomies tai -vouti, jonka vuoksi perusjoukoksi valikoituivat kaikkien paitsi Ahvenanmaan ulosottovirastojen kihlakunnanulosottomiehet ja -voudit. Vuoden 2017 tilastojen mukaan ulosottovirastoissa oli yhteensä 592 henkilöä, jotka täyttivät häädön täytäntöönpanon edellytykset.

Sähköinen kysely tutkimusmenetelmänä valikoitui suuren perusjoukon ja kyselyn paremman valtakunnallisen kattavuuden vuoksi. Esimerkiksi haastattelujen järjestäminen olisi saattanut osoittautua vaikeaksi ja työlääksi mikä olisi johtanut pieneen otantaan sekä kaikkia ulosottovirastoja ei olisi ollut mahdollista ottaa mukaan tutkimukseen. Eri ulosottovirastojen määrän jäädessä vähäiseksi otannassa tulosten yleistettävyys ja luotettavuus kuvastamaan kaikkia ulosottovirastoja olisi jäänyt alhaiseksi. Kyselytutkimuksen vahvuuksina olivat sen helppo levitettävyyys perusjoukolle sähköpostin välityksellä, vastausten tilastointi ja vertailukelpoisuus vastausvaihtoehtojen ollessa samat kaikille. Kyselytutkimuksella, analysoinnin lisäksi, myös vastausten kerääminen suurelta joukolta oli nopeampaa kuin laadullisella tutkimusmenetelmällä. Kyselytutkimuksen haittana on yleensä pieni vastausprosentti, mutta perusjoukon ollessa suuri niistä saatu otanta voi ylettyä riittävällä tasolle johtopäätösten luomiseksi saatujen vastausten pohjalta. Otannankoon edustavuuden määräytyessä myös perusjoukon homogeenisuuden tai heterogeenisten piirteiden kannalta, otannankoon ei tutkittavan aiheen kannalta tarvitse

---

¹²⁵ Vilkkä 2015, luku Kyselytutkimuksen suunnittelu ja testaus.

olla suuri perusjoukon homogeenisten piirteiden vuoksi. Kyselytutkimuksen monivalintakysymykset laadittiin käyttäen oikeusteoriasta tuttuja käsitteitä ja sanamuotoja, jotta niiden yksiselitteisyydestä voitaisiin varmistua.

Kyselyyn osallistuneiden henkilöllisyys on ollut salainen tutkijalle. Kyselytutkimukseen johtava hyperlinkki lähetettiin sähköpostin välityksellä jokaiseen perusjoukkoon kuuluvan ulosviraston kansliasähköpostiin. Hyperlinkki on pyydetty saatetekstissä toimittamaan hädän parissa toimiville ulosottomiehille ja voudeille. Täten sähköposti- tai IP-osoitteen perusteella vastaajien yksilöinti ei ole mahdollista ja kyselyssä ei kerätty vastaajan henkilöllisyyttä koskevia tietoja.

Kyselytutkimuksen tuloksiin ja saatuihin vastauksiin tutustuessa on syytä muistaa perusjoukon ja sen kautta otannan asema suhteessa kyselyn kysymyksiin ja väittämiin. Osa niistä vaatii henkilökohtaista arviointia omasta ja muiden toiminnasta liittyen ulosottomenettelyyn. Arvioinnin lopputulos ei välttämättä vastaa täydellistä totuutta ihmisen arvioidessa omaa toimintaansa tai käytettyjen arviointiperusteiden ollessa viallisia. Kyselyssä tutkitaan asioiden toteutumista ja vaikutusta abstraktilla tasolla perustuen siihen, miten ulosottoviranomainen kokee tutkittavan asian. Tulosten vääristymiselle jää osittainen mahdollisuus.

Kyselytutkimus lähetettiin ulosottovirastoihin sähköpostin välityksellä 1.5. ja tutkimus toteutettiin 2.5.-9.5.2019 välisenä aikana. Vastaukset muunnettiin kaavioiden muotoon käyttäen e-lomakkeen tilastointityökalua ja Officen Excel-ohjelmaa. Kyselyyn saapui yhteensä 37 vastausta 10:stä eri ulosottovirastosta. Kyselyyn vastanneisiin ulosottovirastoihin kuului Oulun, Länsi-Uudenmaan, Itä- ja Keski-Uudenmaan, Helsingin, Pirkanmaan, Varsinais-Suomen, Päijät-Hämeen, Kanta-Hämeen, Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan ulosottovirastot.

5.2 Tulokset ja havainnot

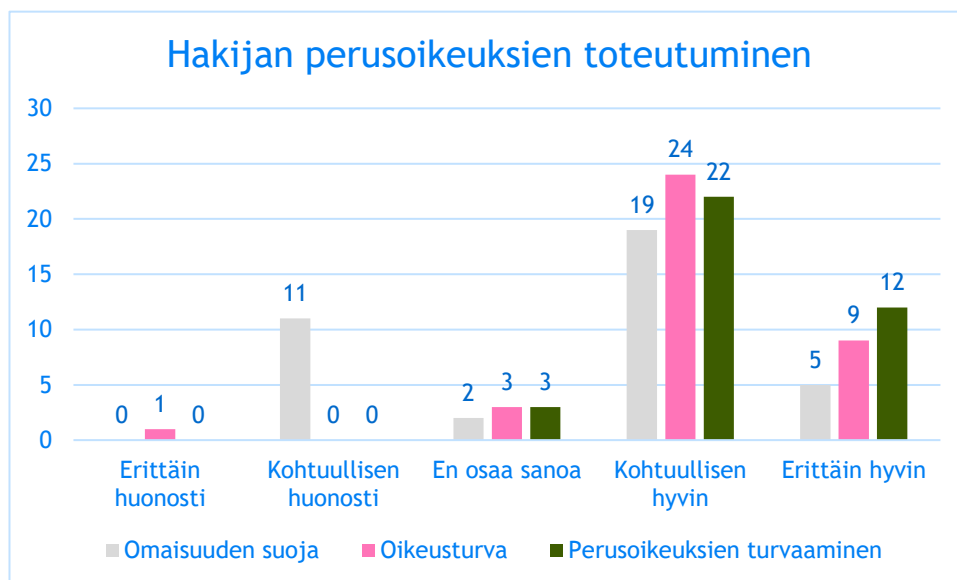
Tässä luvussa on käsitelty tutkimuksen aiheen ja hypoteesien kannalta saadut olennaisimmat tulokset, mielenkiintoisimmat tulokset ja kyselyyn vastanneiden perustiedot. Kyselytutkimuksen kaikkien kysymysten ja väittämien kaaviot on liitetty myöhempänä liiteluetteloon. Tulosten esittelyn selkeyden vuoksi häätöasian vastaajaa kutsutaan paikoitellen hädettäväksi kyselytutkimuksen kysymyksistä ja väittämistä poiketen.

Suomessa on yhteensä 22 ulosottovirastoa ja kyselytutkimus lähetettiin 21 ulosottovirastoon. Kyselytutkimukseen saapui vastauksia 10:stä eri ulosottovirastosta mikä vastaa 48 % perusjoukkoon valikoituneista ulosottovirastoista. Ahvenanmaan ulosottoviraston nimenomaista henkilömäärää tietämättä kyselytutkimuksen vastausprosenttina voidaan viitata 6,25 % perus-

tuen vuoden 2017 tilastoihin ulosottovirastojen kihlakunnanulosottomiesten ja -voutien määrästä. Kolme eniten vastauksia lähettänyttä virastoa olivat Itä- ja Keski-Uudenmaan (9), Varsinais-Suomen (7) ja Helsingin (5) ulosottovirastot. Annettujen vastausten määrä edellä mainittujen ulosottovirastojen osalta kattaa 57 % kaikista annetuista vastauksista. Tulosten tulkinnaassa täytyy muistaa, että annetut vastaukset ja saadut tulokset kuvastavat vastaajan mielihoidettua mikä perustuu hänen henkilökohtaiseen kokemukseensa, oppimaansa ja aiheen ymmärrykseen.

Kyselytutkimukseen osallistuneiden vastaajien tutkinto oli 24 % (9) vastauksissa merkonomi, mikä oli eniten toistuva tutkinto kyselyyn vastanneiden kesken. Toiseksi eniten vastauksia saapui oikeus- ja/tai tradenomeilta (8) ja kolmanneksi eniten oikeustieteiden maistereilta (5). Maisteri tutkinnon suorittaneita oli yhteensä kahdeksan vastauksen antaneissa. Vastaukset työvuosista tehtävässä jakautuivat vaihtojen välillä seuraavasti; 1-2 vuotta (5/13,5 %), 3-4 vuotta (1/2,7 %), 5-6 vuotta (6/16,2%) ja 6 vuotta tai enemmän (25/67,6 %). Työvuosia koskevat vastaukset on havainnoitu pylväskaaviolla liitteessä 2.

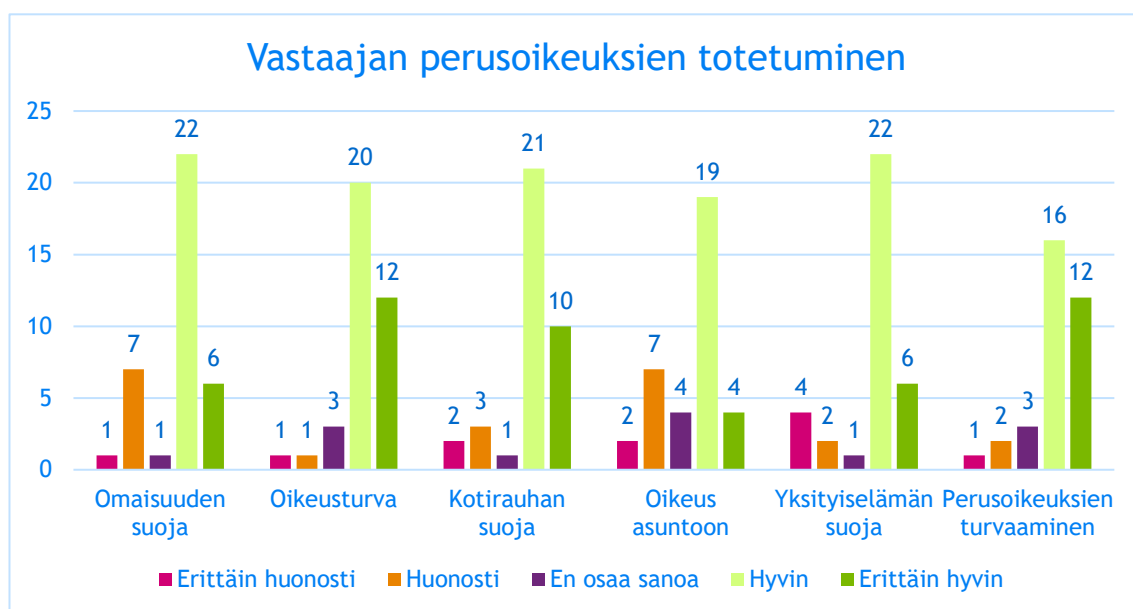
Kyselyn kohdassa 4. kysyttiin hakijan häätöprosessissa vaikuttavien perusoikeuksien toteutumisesta (liite 3 ”Valitse kohta mikä mielestäsi yleisellä tasolla kuvaa parhaiten, kuinka hakijan kyseinen perusoikeus toteutuu ulosoton häätöprosessissa. Vertailuarvona, ”Erittäin hyvin” tarkoittaa perusoikeuden täysimääräistä toteutumista”). Vastaukset jakautuivat vaihtoehtojen välillä seuraavanlaisesti;

Omaisuuksien suojan osalta tulokset kertovat, että ulosottovirastoissa ulosottomiesten ja voutien mielestä nimenomaisen perusoikeuden toteutuminen voidaan todeta hyväksi. Vastauksista 24 (65 %) on sitä mieltä, että hakijan omaisuudensuoja toteutuu kohtuullisen hyvin tai

erittäin hyvin. Huomattavaa on kuitenkin vastausten jakauma vaihtoehdon kohtuullisen huonosta kohdalla. Vastaajista 11 (30%) on sitä mieltä, että hakijan omaisuudensuoja toteutuu kohtuullisen huonosti. Ristiriitaisten vastausten muodostaessa 95 % annetuista vastauksista niiden pohjalta ei voida vielä vetää johtopäätöksiä. Jakautumisen muodostumiseen on voinut vaikuttaa esimerkiksi henkilökohtainen suhteellisuudentaju perusoikeuden täysimääräisestä toteutumisesta. Oikeusturvaan annetut vastauksen ilmaisevat yksiselitteisempää kantaa 33 (89 %) vastaajan ollessa sitä mieltä, että oikeusturva toteutuu hakijan osalta kohtuullisen hyvin tai erittäin hyvin ja vain 1 (2,7 %) vastaaja on ollut sitä mieltä, ettei hakijan oikeusturva perusoikeutena toteudu juuri ollenkaan. Vastausten yksiselitteisyys jatkuu perusoikeuksien turvaamista käsittelevässä kohdassa 34 (92 %) vastaajista ollessa sitä mieltä, että nimenomainen perusoikeus toteutuu kohtuullisen hyvin tai erittäin hyvin. Kysytyistä hakijan perusoikeuksista perusoikeuksien turvaamisen katsottiin toteutuvan parhaiten 92 %:lla oikeusturvan toteutumisen ollessa hieman alempana 89 %:lla. Omaisuudensuoja jää jakautuneen mielipiteen taikaa vain 65 %:n.

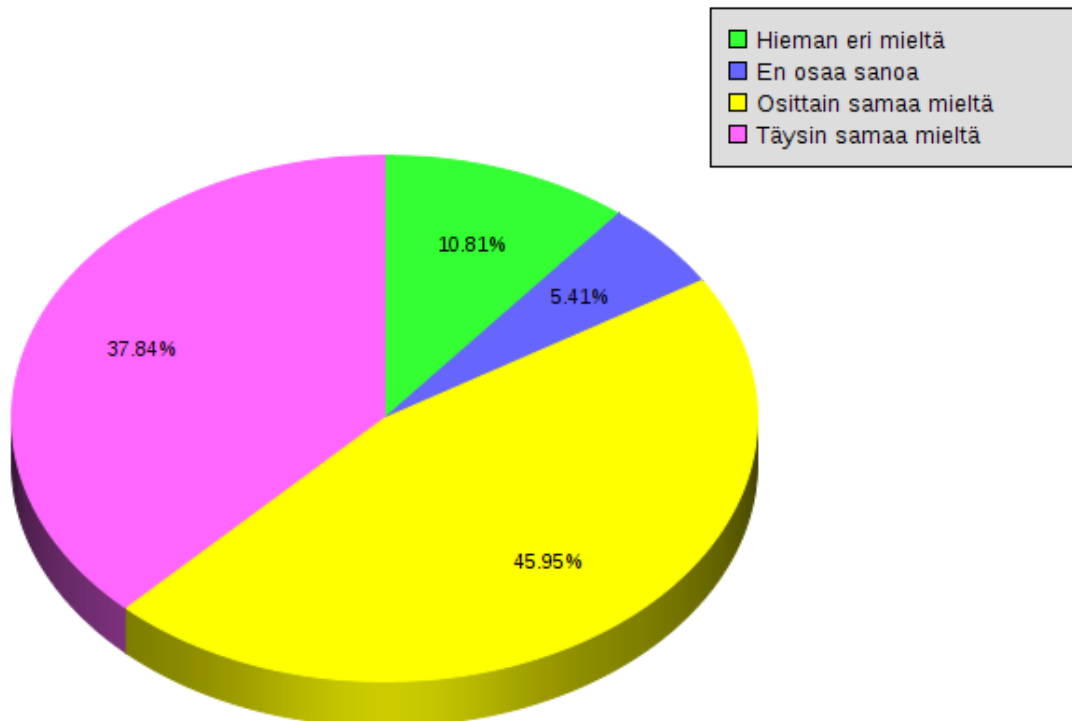
Kyselyn kohdassa 5. kysyttiin vastaajan häätöprosessissa vaikuttavien perusoikeuksien toteutumisesta (liite 4 ”Valitse kohta mikä mielestäsi yleisellä tasolla kuvaa parhaiten, kuinka vastaajan kyseinen perusoikeus toteutuu ulosoton häätöprosessissa. Vertailuarvona, ”Erittäin hyvin” tarkoittaa perusoikeuden täysimääräistä toteutumista”). Vastaukset jakautuivat vaihtoehtojen välillä seuraavanlaisesti;

Kyselyyn vastanneiden kesken voidaan havaita yhtenäinen mielipide koskien kaikkia kysymyksessä käsiteltyjä perusoikeuksia häätöprosessin vastaajana toimivan osalta. Vastaukset ovat painottuneet jokaisen perusoikeuden kohdalla kohtaan ”hyvin” vastausten määrän jakautuessa kyseisen valinnan kohdalla 16-22 (43-59 %) vastauksen välille. Vastaajan perusoikeuksien toteutuminen on ”Hyvin” ja ”Erittäin hyvin” vastausten yhteissumman osalta seuraavanlaiset;

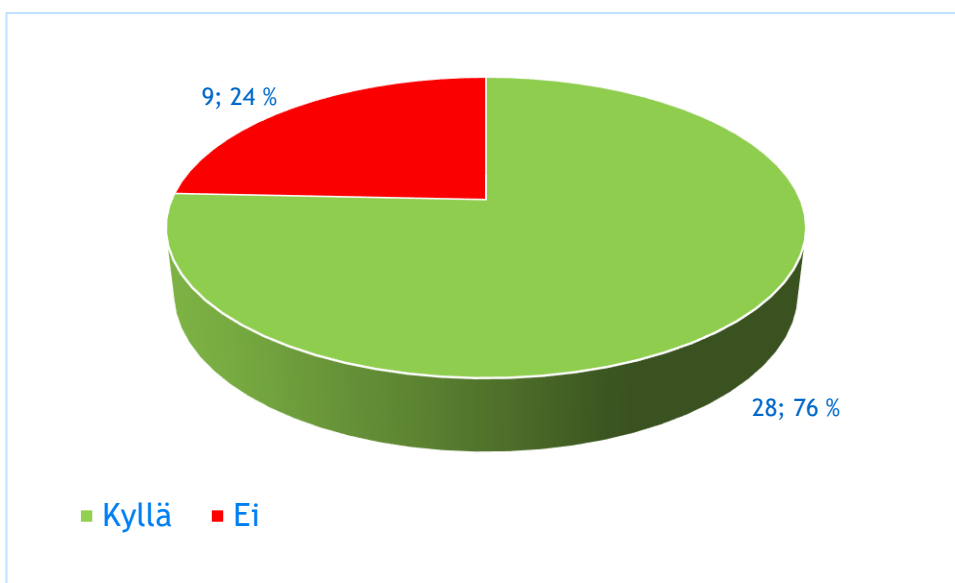
omaisuudensuoja (28/76 %), oikeusturva (32/86 %), kotirauhan suoja (31/84 %), oikeus asuntoon (23/62 %), yksityiselämän suoja (28/76 %) ja perusoikeuksien turvaaminen (32/86 %). Kuten hakijan perusoikeuksissa myös vastaajan perusoikeuksissa perusoikeuksien toteutuminen nousee yhdessä oikeusturvan kanssa vastaajan parhaiten toteutuvaksi perusoikeudeksi häätöprosessissa perustuen annettuihin vastauksiin. Alhaisimman tilastollisen tuloksen sai yksityiselämän suojaan lukeutuva kotirauhan suoja (23/62 %) mitä voidaan selittää häädön luonteella vahvana täytäntöönpanotoimena mikä kohdistuu henkilön yleensä asumiseen käytettyyn asuntoon. Vastausvaihtoehtojen ”Erittäin huonosti” ja ”Huonosti” yhteenlaskettujen vastausten määrän osalta oikeus asuntoon nousee vastaavasti spektrin toisessa päässä huonoiten toteutuvaksi perusoikeudeksi 9 (24 %) vastauksella. Myös omaisuudensuoja ja yksityiselämän suoja seuraavat samaa kausaliteettia ja niiden toteutuminen koetaan huonoksi häädön vastaajan osalta omaisuudensuojan saadessa 8 (22 %) ja yksityiselämän suojan saadessa 6 (16 %) vastausta kohtiin ”Erittäin huonosti” ja ”Huonosti”.

Asianosaisten perusoikeuksien toteutumista kuvaavat kaaviot ilmaisevat yleisellä tasolla, että perusoikeudet toteutuvat hyvin. Kyselytutkimuksen kohdassa 6. (liite 5) kysyttiin väittämän kautta ”Ulosottomiehen on mahdollista menettelyllään saavuttaa perusoikeuksien tasapuolinen toteutuminen hakijan ja vastaajan välillä” ja annetut vastaukset perustelevat edellä mainittua väittämää perusoikeuksien hyvin toteutumisesta.

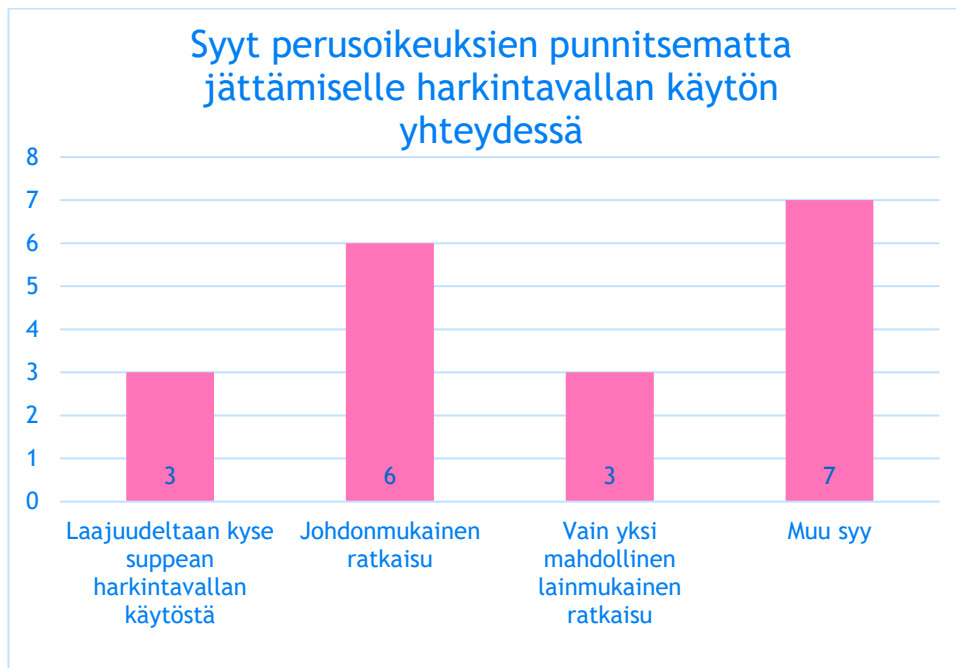

Suurin osa vastaajista kokee, että perusoikeuksien tasapuolinen toteutuminen on suunnilleen tai melkein mahdollista ”Osittain samaa mieltä” vaihtoehdon saadessa eniten vastauksia (17). Täysin samaa mieltä väittämän kanssa on 14 vastaajaa. Häädettävän perusoikeuksia käsittelevän kohdan vastauksiin annettiin määrällisesti enemmän ”Erittäin huonosti” tai ”Huonosti” vastauksia verrattuna hakijan perusoikeuksia käsittelevään kohtaan. Tämä havainto mahdollisesti heijastuu käsillä olevan väittämän ”Osittain samaa mieltä” kohdan vastausten määrään. Täysin samaa mieltä olevien vastausten määrä ei ole suhteellisesti kovin paljon alhaisempi verrattuna vastausten enemmistöön, mutta vastanneiden kihlakunnanulosottomiesten ja -voutien otannasta saadusta mielipiteestä voidaan varovaisesti todeta vastaajan hieman heikompi perusoikeuksien toteutumistas.

Kyselyn kohdassa 8. (liite 7) selvitettiin punnitaanko perusoikeuksien tasapuolista toteutusta harkintavallan käytön yhteydessä. Vastaajilta ketkä vastasivat ”Ei” kysyttiin tarkennusta miksi näin ei tehdä ja vastausvaihtoehdoista oli mahdollista valita useampia tai kaikki (liite 8). Vastaukset ilmenevät alla olevista kuvioista.

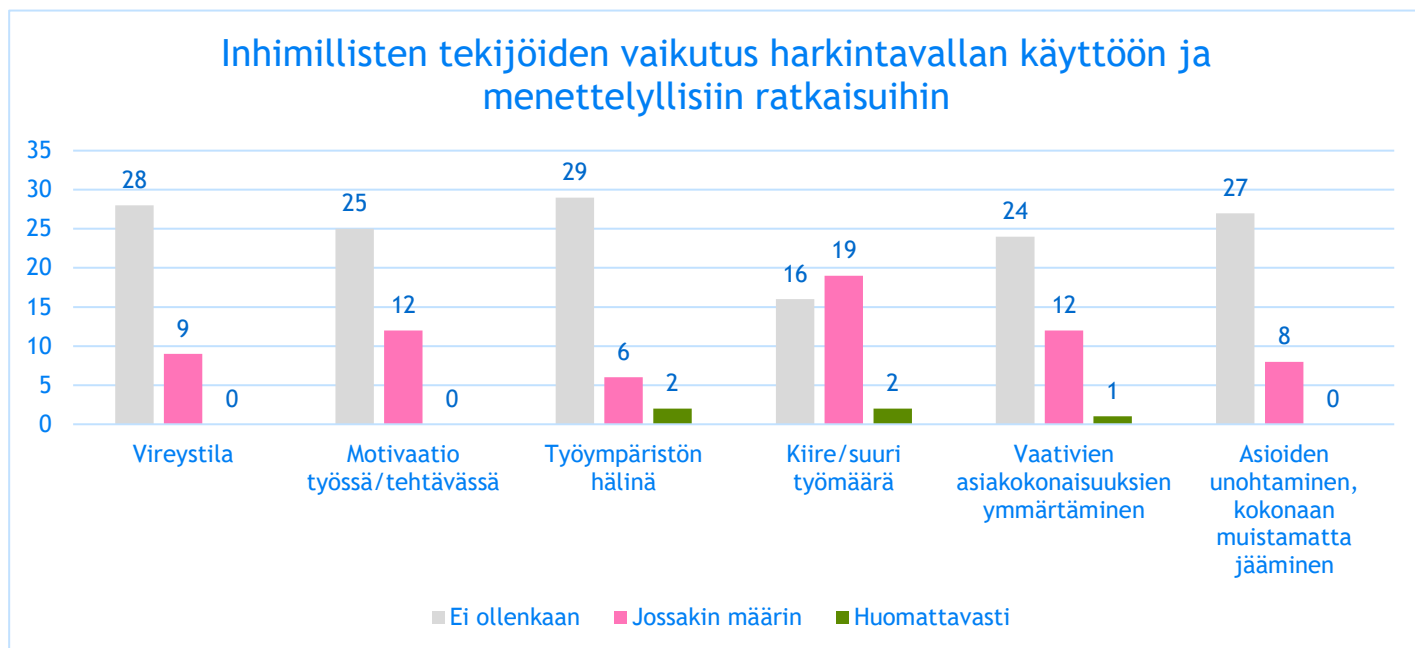

Vastaajista 28 (76 %) totesi enemmistönä punnitsevansa perusoikeuksien toteutumista harkintavallan käyttöön liittyvän päätöksen yhteydessä. Kohdan ”Ei” valitsi vain 9 (24 %) vastaajista. Vastausvaihtoehdoista kohta ”Muu syy” sai eniten vastauksia ja kyseistä valintaa sai tarkentaa tekstikentässä. Tarkennuksia kirjattiin kaksi, jotka olivat ”perusoikeuksilla ei ole häätöasiassa merkitystä” ja ”laki määrittää rajat, ei voi tulkita sananmuodon vast. PO:lla ohjaava vaikutus”. Ensimmäisenä mainittu on toteamuksena vahva, mutta ei yksittäisenä vastauksena anna konkreettista tulosta miksi asianosaisten perusoikeuksien tasapuolista toteutumista ei punnittaisi harkintavallan käytön yhteydessä. Toisena mainittu tarkennus sivuaa kyselyn kohdan 10. (liite 9) väittämää ”Perusoikeuksien oikeudenmukainen toteutuminen häädön ulosottomenettelyssä on ollut lainsäätäjän tehtävä. Ulosottomies panee täytäntöön vaaditut velvoitteet lain määräämissä rajoissa ja perusoikeudet toteutuvat lainsäätäjän oikeudellisuudentajun mukaan”. Kohdan 10. väittämän vastausten enemmistö jakautuu vaihtoehtoon ”Täysin samaa mieltä” 16 vastauksella ja toiseksi eniten valintoja sai ”Osittain samaa mieltä” 13 vastauksella.

Kohtaan 10. saadut vastaukset ja ”Muu syy” kohtaan annettu tarkennus ”laki määrittää rajat, ei voi tulkita sananmuodon vast. PO:lla ohjaava vaikutus” vihjaa ajattelutavasta missä ulosottomies toteuttaa täytäntöönpanon lain määräämällä tavalla ja asianosaisten perusoikeudet on riittävästi turvattu sen seurauksena. Perusoikeuksien punnitsematta jättämiselle kuusi yhdeksästä ”Ei” kohdan valinneista valitsi syyksi ”Johdonmukainen ratkaisu”. Tulos viittaa vakiintuneeseen ja johdonmukaiseen ratkaisukäytäntöön samankaltaisissa asioissa minkä vuoksi perusoikeuksien punnintaa ei välttämättä toteuteta. Enemmistö vastaajista kuitenkin punnitsee asianosaisten perusoikeuksien tasapuolista toteutumista harkintavallan käytön yhteydessä eli kummankin asianosaisten perusoikeudet otetaan huomioon häädön ulosottomenettelyn aikana.

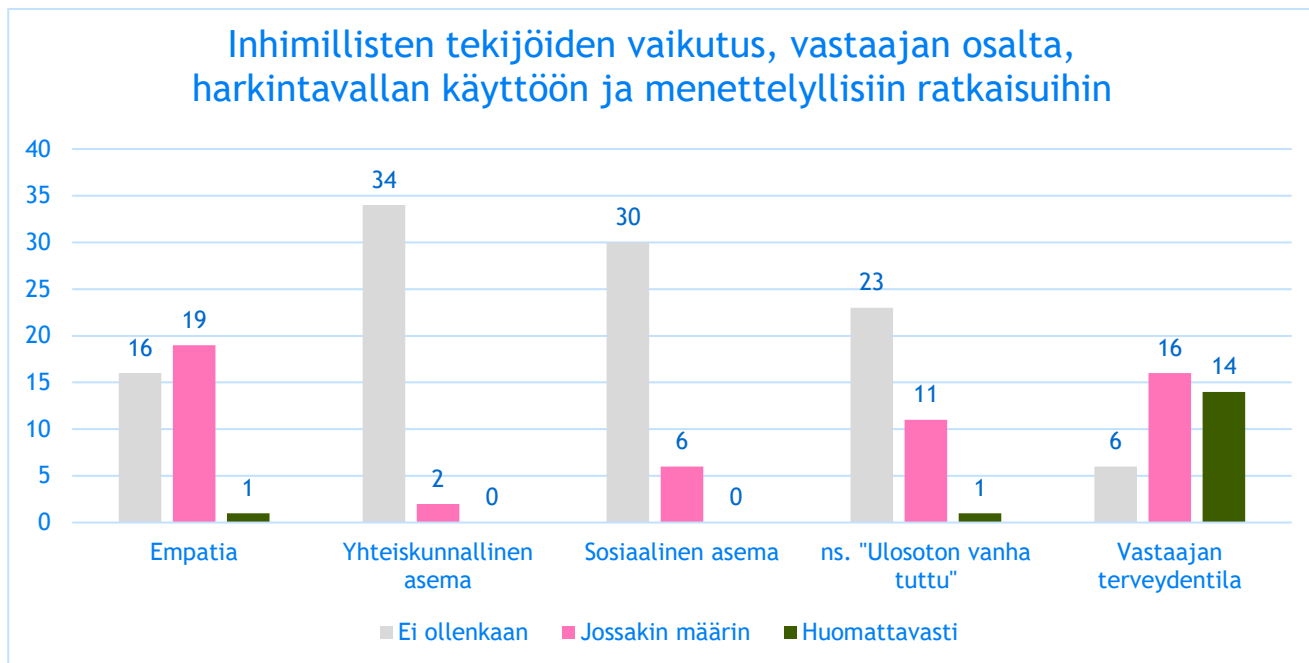
Johtopäätöstä tukee kyselyn kohdan 17. (liite 16) väittämään saadut vastaukset missä kummankin asianosaisen edun huomioonottamiseen pyrki 36 vastaajista ja vain 1 hakijan edun toteuttamiseen.

Kyselyn kohdassa 16. (liite 15) selvitettiin inhimillisten tekijöiden vaikutusta harkintavallan käyttöön ja menettelyllisiin ratkaisuihin.

Inhimillisestä tekijästä riippumatta vastausvalinnat kohdistuivat valintaan ”Ei ollenkaan”. Ainoastaan ”Kiire/suuri työmäärä” nousi inhimillisenä tekijänä esiin muista poiketen. Vastaajista 19 (51 %) totesi sen vaikuttavan ”Jossakin määrin”, mutta millä tavalla sen vaikutus ilmenee harkintavallan ja menettelyllisten ratkaisujen suhteen niin ei ole tuloksista pääteltävissä. Toiseksi eniten ”Jossakin määrin” vastauksia saaneita valintoja oli ”Motivaatio työssä/tehtävässä” (12) ja ”Vaativien asiakokonaisuuksien ymmärtäminen” (12). Vastausvalinta ”Huomattavasti” ei nouse oleellisesti esiin tuloksissa. Vastausvalinnoista vain ”Kiire/suuri työmäärä” (2), ”Työympäristön hälinä” (2) ja ”Vaativien asiakokonaisuuksien ymmärtäminen” (1) koettiin muutaman vastaajan mielestä huomattavasti vaikuttavana tekijänä. Tulosten perusteella edellä annettujen inhimillisten tekijöiden ei voida kuitenkaan katsoa vaikuttavan suuresti ulosottoviranomaisen toimintaan häätöprosessin yhteydessä. Mielenkiintoisena voidaan mainita kiireen tai suuren työmäärän poikkeaminen muista tuloksista. Ulosottoasioiden määrä on ollut nousujohteista viime vuosien aikana mikä selittää poikkeamaa, mutta tekijänä sen vaikutuksen tutkiminen vaatii lisäselvityksiä.

Inhimillisten tekijöiden näkökulmasta keskityttiin myös vastaajan ja hakijan osalta vaikuttaviin inhimillisiin tekijöihin. Kohdassa 16.1 (liite 16) selvitettiin vaikuttavatko vastaajaan perustuvat henkilökohtaiset syyt ulosottoviranomaisen harkintavaltaan tai menettelyllisiin ratkaisuihin. Vastaavasti asiaa tutkittiin myös hakijan osalta kohdassa 16.2 (liite 17).

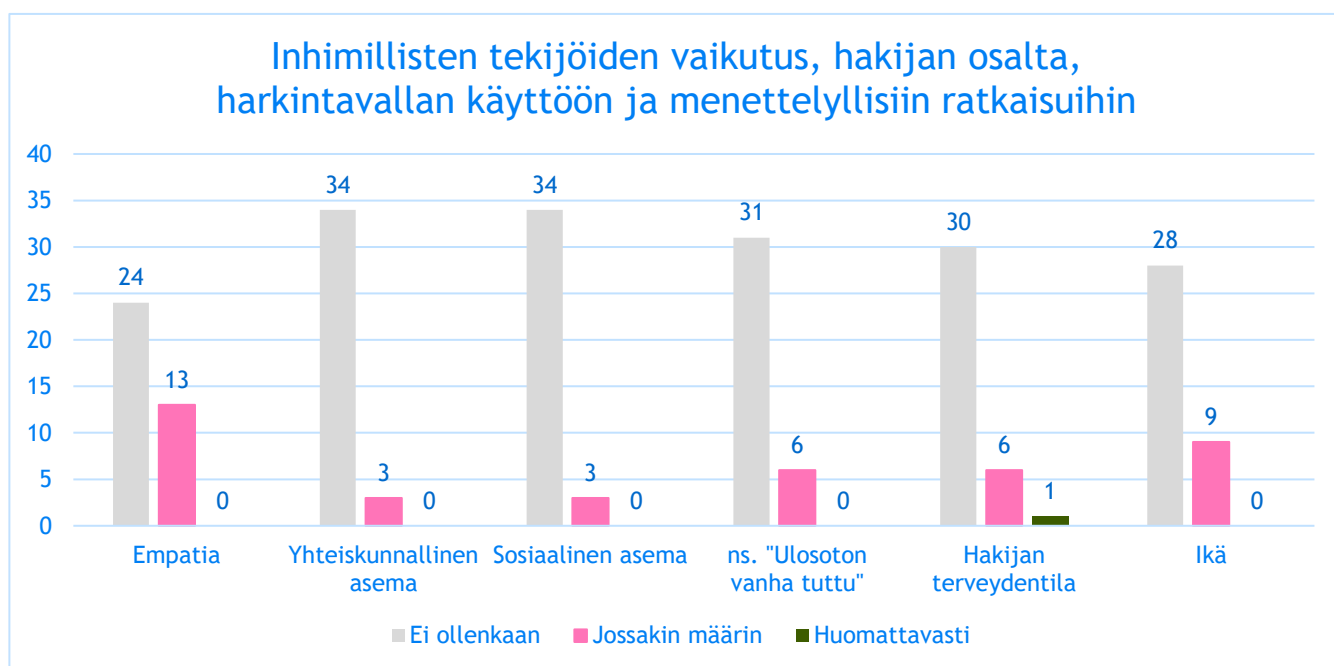

Kuten edellisessä kuviossa (liite 15) vastaukset painottuvat ”Ei ollenkaan” vastausvaihtoehtoon. Selvästi kaavasta poikkeavat inhimilliset tekijät ”Empatia” ja ”Vastaajan terveydentila”. ”Vastaajan terveydentila” nousee muista vastauksista selkeästi esille sen vaikuttaessa huomattavasti harkintavallan käyttöön ja menettelyllisiin ratkaisuihin hädettävän osalta 14 (39 %) kyselyyn vastanneen mielestä ja jäljelle jääneistä vastaajista 16 (43 %) vastasi sen vaikuttavan jossakin määrin. Vastausten perusteella voidaan todeta, että vastaajan terveydentila on huomioitu seikka millä on oikeudellisia vaikutuksia häätömenettelyssä. Perustuslain 6 §:ssä yhdenvertaisuudesta on säädetty, ettei ketään saa ilman hyväksyttävää syytä asettaa eri asemaan terveydentilaan liittyvän syyn perusteella mikä selittää inhimillisen tekijän korostumista. Vaikutusten edunmukaisuudesta hädettävälle ei ole varmuutta, mutta inhimillisen tekijän luonteen vuoksi voi olettaa, että kyse on hädettävän edunmukaisesta vaikutuksesta.

Viitteen kyselyn kohtaan 11. (liite 10) millä on selvitetty harkintavallan johdonmukaisuutta, vastaukset painottuivat vastausvaihtoehtoon ”Osittain samaa mieltä” 22 (59 %) vastaajan osalta. Vastausvaihtoehdon ilmaisema osittainen poikkeama johdonmukaisuudessa voi selittyä osaksi vastaajan terveydentilan vuoksi. Kyselyn kohdat 12. (liite 11) ja 13. (liite 12) selvittivät harkintavallan puolueettomuutta ja sen suhteellisuusperiaatteen mukaista käyttöä. Kummankin kyselyn kohdan osalta vastaukset painottuivat ”Täysin samaa mieltä” vastausvaihtoehtoon

20 (55 %) ja 21 (58 %) vastaajan mielestä vastaavassa järjestyksessä. Suurin osa jäljelle jääneistä vastaajista vastasi kyseisiin kohtiin ”Osittain samaa mieltä” jättäen yhden tai kaksi vastausta mitkä sijoittuivat ”Täysin eri mieltä” tai ”Hieman eri mieltä” vastausvaihtoehdoille. Vastaajan terveydentilan oikeudelliset vaikutukset harkintavallan käyttöön ja menettelyllisiin ratkaisuihin eivät saatuihin vastauksiin perustuen tuota hädettäville laitonta etua menettelyn puolueettomuuden tai harkintavallan suhteellisuusperiaatteen mukaisen käytön vaarantamisen vuoksi. Vastauksissa on kuitenkin muistettava, että ne edustavat henkilökohtaista mielipidettä ja omaan toimintaan kohdistuvaa arviointia.

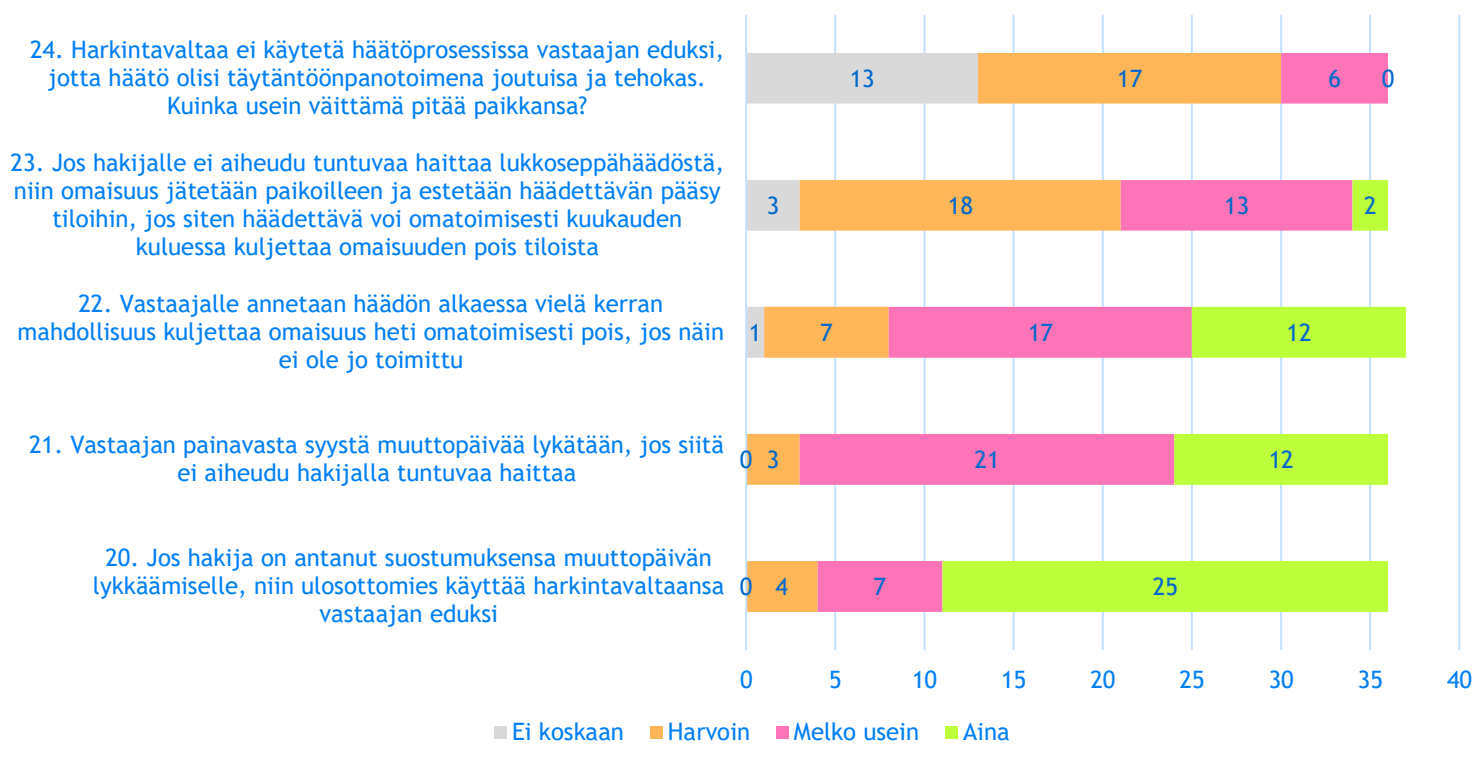
Vastaajan terveydentilan lisäksi vastauksissa korostuu empatian vaikutus harkintavallan käyttöön 19 (51 %) vastaajan ollessa sitä mieltä, että se vaikuttaa ”Jossakin määrin”. Vastaajan terveydentilan huomioiminen oikeudellisena seikkana on mahdollista selittää tulkitsemalla perustuslain 6 §:n säädöstä, mutta empatiasta toista ihmistä kohtaan ja sen vaikutuksista ei voi konkreettisesti säätää lailla. Kyse on vahvasti henkilökohtaisesta tunteesta, mutta viitaten aikaisemmin mainittuihin kyselyyn kohtiin 12. ja 13., ei saatujen vastausten perusteella voida olettaa, että empatia toisi vastaajalle laitonta etua. Empatian vaikutuksen tutkiminen vaatisi lisäselvityksiä miksi ja millä tavalla se vaikuttaa ulosottoviranomaisen toimintaan laajempien johtopäätöksien luomiseksi. Kuten empatiassa, vastausvaihtoehto ”ns. Ulosoton vanha tuttu” erottuu muista inhimillisistä tekijöistä sen ollessa lailla säätelämätön asia. Yhteensä 11 (30 %) vastaajaa oli sitä mieltä, että se vaikuttaa ”Jossakin määrin” ja yksi vastaus puolsi sen huomattavaa vaikutusta. Vastauksista ei voi päätellä onko kyse vastaajan edunmukaisesta vaikutuksesta, miksi ja miten vaikutus esiintyy minkä vuoksi kysymysten selvittäminen vaatisi lisätutkimuksia.

Toisin kuin häädetävän kohdalla mikään inhimillisistä tekijöistä ei erotu muista poiketen hakijan kohdalla. Empatia nousee eniten vaikutusta aiheuttavaksi inhimilliseksi tekijäksi hakijan kohdalla, mutta annettujen vastausten määrä (13/35 %) ei tee siitä vielä tilastollisesti merkittävää. Se on kuitenkin määrällisesti saanut eniten vastauksia sen vaikuttavuuden puolesta, hakijan kohdalla, mikä toistaa häädetävän kaaviossa esiintyneitä tilastoja. Poikkeaman toistuvuus häädetävän ja hakijan välillä korostaa empatian vaikutusta inhimillisenä tekijänä. Häädetävän ja hakijan kaavioita vertailemalla voidaan havaita, että jokainen inhimillinen tekijä vaikuttaa ”Jossakin määrin” ulosottoviranomaiseen. Kyseisen vastauksen osuus hakijan inhimillisissä tekijöissä, empatiasta poiketen, jää määrällisesti alhaisiksi mikä viittaa enemmän kyseisen vastauksen antaneen ulosottoviranomaisen tapaan toimia kuin inhimillisen tekijän konkreettiseen vaikutukseen. Mainittua johtopäätöstä voi soveltaa myös häädetävän kaaviossa esiintyviin ”Jossakin määrin” vastauksiin mitkä jäävät määrällisesti alhaisiksi.

Kyselyn kysymykset 20-24 (liite 21-25) käsittelivät häädetävän etua selvittämällä käyttäkö ulosottoviranomainen harkintavaltaansa häädetävän eduksi tietyissä tilanteissa. Seuraavassa kaaviossa vastaukset on vertailun vuoksi tilastoitu yhteen kaavioon, mutta yksittäiset yhtä kysymystä käsittelevät kaaviot löytyvät liiteluettelosta.

Kyselyn kysymykset 20-24 koottuna

Kaaviossa esiintyvät kysymykset on luotu tulkitsemalla ulosottokaaren 7 luvun säädöksiä ja niiden sisältämää harkintavaltaa. Kaaviosta huomaa heti, että ulosottomies käyttää harkintavaltaansa lähestulkoon aina hädettävän eduksi, kun hakija on antanut siihen suostumuksensa. Ja miksipä ei käyttäisi? Vastaajista 25 (68 %) oli sitä mieltä, että harkintavaltaa käytetään kyseisessä tilanteessa aina hädettävän eduksi. Erikoisena voidaan pitää 4 (11 %) vastaajan mielipidettä siitä, että harkintavaltaa käytettäisiin vain harvoin vastaavassa tilanteessa hädettävän eduksi. Häädön hakija on antanut suostumuksensa häädön muuttopäivän lykkäämiselle ja toimii siten hädettävän edunmukaisesti, mutta ulosottomies ei myönnä lykkäykseen. Miksi muuttopäivää ei lykättäisi tässä tilanteessa?

Kyselyn kohdassa 21. jatketaan muuttopäivän lykkäämisen parissa sen perusteen ollessa hädettävän painava syy ja lykkäys ei aiheuttaisi hakijalla tuntuva haittaa. Tuloksissa huomaa vastausten painopisteen siirtyvän valintaan ”Melko usein” 21 (57 %) vastauksella. Eli vaikka hädettävällä olisi painava syy muuttopäivän lykkäämiselle ja lykkäys ei aiheuttaisi tuntuva haittaa hakijalle, niin lykkäys ei olisi silti varma. Vastaavassa tilanteessa 12 (32 %) vastaajaa oli sitä mieltä, että muuttopäivää lykätään aina. Tulokset viittaavat myönteiseen asenteeseen hädettävää kohtaan kyseisessä tilanteessa, mutta vastausten enemmistön sijoittuessa ”Melko usein” vastausvaihtoehtoon, kyseisessä tilanteessa selvästikin tapahtuu poikkeuksia kielteisten lykkäyspäätösten muodossa.

Kyselyn kohdassa 22 on selvitty hädettävän mahdollisuutta kuljettaa omaisuutensa omatoimisesti pois, jos hän ei ole toiminut näin muuttopäivään mennessä. Vastausenemmistö sijoittuu ”Melko usein” vaihtoehtoon 17 (46 %) vastauksella ja toiseksi eniten vastauksia sai vastausvaihtoehto ”Aina” 12 (32 %) vastauksella. Mahdollisuus annettiin harvoin 7 (19 %) vastaajan mielestä ja vain yksi oli sitä mieltä, että mahdollisuutta ei anneta koskaan. Kuten kohdassa 21 tulokset viittaavat myönteiseen asenteeseen hädettävää kohtaan, koska ulosottomiehellä ei ole velvollisuutta muuttopäivän määröpäivän jälkeen antaa hädettävälle mahdollisuutta kuljettaa omaisuutta pois. Häädettävälle on ilmoitettu muuttokehotuksessa tuleva häätöpäivä ja kehotettu siirtämään kaikki omaisuutensa pois asuintiloista. Silti 78 % vastaajista antaa hädettävälle mahdollisuuden aina tai melkein aina kuljettaa omaisuutensa pois. Kyse ei välttämättä ole ainoastaan hädettävän edun ajattelemisesta vaan myös ulosottomiehen oman edun mukaisesta ratkaisusta, milloin omaisuuden talteenottoa ja säilömistä ei tarvitse toteuttaa.

Kyselyn kohdassa 23 selvitettiin ulosottomiesten mielipidettä lukuseppähäädöstä, jos siten hädettävä voisi omatoimisesti hoitaa omaisuutensa pois asuintiloista. Vastaukset ilmaisevat hieman vastahakoista asennetta ratkaisua kohtaan vastaajista 18 (49 %) ollessa sitä mieltä,

että mahdollisuus annetaan harvoin. Tulokset ilmaisevat hieman ristiriitaista mielipidettä vastausvaihtoehdon ”Melko usein” saadessa 13 (35 %) vastausta, mutta asenne kyseistä ratkaisua kohtaan painottuu hädettävän edun kannalta kielteiseksi, kun huomioidaan ”Ei koskaan” (3/8 %) ja ”Aina” (2/5 %) vastaukset kokonaisuudessa.

Kyselyn kohdassa 24 käsiteltiin harkintavaltaa siten, että se olisi hädettävän edunvastaista täytäntöönpanotoimen tehokkuuden ja joutuisuuden varmistamiseksi. Väittämään saadut vastaukset tukevat muita aikaisemmissa kohdissa ilmenneitä tuloksia, mitkä viittaavat ulosottoviranomaisen myönteiseen asenteeseen hädettävää kohtaan. Vastaajista 17 (46 %) oli sitä mieltä, että harkintavaltaa käytetään kyseisellä tavalla vain harvoin. Toiseksi eniten vastauksia tuli vastausvaihtoehtoon ”Ei koskaan” 13 (35 %) vastauksella. Tuloksesta ilmenevästä valitsevasta mielipiteestä poiketen kuusi vastaajaa on valinnut vastausvaihtoehdon ”Melko usein”. Kaikissa edellä käsitellyissä kyselyn kohdissa (20-24) on ollut noin 3-8 vastausta mitkä edustavat vastakkaista mielipidettä ja ovat olleet hädettävän edunvastaista ratkaisuja väittämän tarkoittamassa tilanteessa. Onko kyseessä siis ulosottomiehissä esiintyvä pieni joukko kuka ei toimi tai ajattele hädettävän edun mukaisesti?

5.3 Johtopäätökset

Tutkimuskysymykset, joihin tutkimuksella selvitettiin vastauksia, olivat seuraavat;

- Onko häätöprosessin asianosaisten perusoikeudet tasapainossa?
- Vaikuttaako ulosottoviranomainen tahallisesti kielteisesti jommankumman osapuolen perusoikeuksiin ja siten estäen perusoikeuksien tasapuolisen toteutumisen?
- Kuinka läheisesti perusoikeuksia tarkastellaan häätöprosessin aikana?
- Onko harkintavallan käyttö tasapuolista vai suosivaa?
- Voiko harkintavallan käyttöön tai ulosottoviranomaisen menettelyyn vaikuttaa muut kuin laissa määritellyt edellytykset?
- Onko inhimillisillä tekijöillä vaikutusta menettelyyn ja harkintavallan käyttöön?
- Mitkä inhimilliset tekijät vaikuttavat ulosottoviranomaiseen ja voivatko ne liittyä henkilökohtaisesti vastaajaan tai hakijaan?

Liitteiden 3 ja 4 tuloksiin perustuen vaikutta siltä, että asianosaisten perusoikeudet ovat hädän luonteen huomioon ottaen hyvässä tasapainossa. Suhteellinen jakauma saaduissa vastauksissa on samankaltainen kummassakin kaaviossa niin hakijan kuin vastaajan osalta. Perusoikeuksien toteutuminen on myös koettu yleisesti hyvänä, mutta tulokset perustuvat ulosottomiehen käsitykseen. Asianosaisille toteutettu vastaavanlainen kyselytutkimus saattaisi johtaa erilaisiin tuloksiin. Liitteessä 5 esitelty ulosottomiehen käsitys mahdollisuudesta toteuttaa menettely siten, että se turvaa perusoikeuksien tasapuolisen toteutumisen vahvistaa edellä kuvattua käsitystä hyvästä asianosaisten perusoikeuksien välisestä tasapainosta.

Tuloksista ei myöskään ilmene ulosottoviranomaisen tahallista kielteistä vaikutusta asianosaisten perusoikeuksiin. Liitteessä 6 on esitelty vastaukset kysymykseen missä selvitettiin, valitaanko harkintavallan käytön yhteydessä aina vähiten perusoikeuksia rajoittava täytäntöönpanotoimi. Tulokset viittaavat selkeästi siihen, ettei ulosottoviranomainen käytä harkintavaltansa perusoikeuksien rajoittamistilanteessa kumpaakaan asianosaista vastaan. Kyselyn kohdista 20-24 (liite 26) saadut vastaukset mistä ilmenee hädettävän edunmukainen toiminta harkintavallan sen salliessa, tukee tätä johtopäätöstä.

Suuri osa kyselyyn osallistuneista vastasi punnitsevansa perusoikeuksia niihin liittyvän harkintavallan käyttöön liittyvän päätöksen yhteydessä. Tulos viittaa perusoikeuksien läheiseen tarkasteluun menettelyn yhteydessä. Tulos on hieman ristiriidassa kyselyn kohdan 10 tulosten kanssa missä valtaosa vastaajista oli sitä mieltä, että perusoikeuksien turvaaminen ulosottomenettelyssä on ollut lainsäätäjän tehtävä ja ulosottomies seuraa laissa tarkoin määriteltyjä rajoja, milloin perusoikeudet toteutuvat lainsäätäjän tahdon mukaisesti. Näitä kahta tulosta tarkastelemalla voidaan olettaa, että perusoikeudet ovat läheisessä tarkastelussa hädän ulosottomenettelyn aikana, kun asiaan liittyy niihin vaikuttava harkintavallan päätös. Muissa menettelyllisissä ratkaisuisissa ja harkintavallan käytöissä, kun kyse ei ole asiasta mikä on selkeästi läheisesti yhteyksissä asianosaisten perusoikeuksiin, voidaan todeta, että ulosottoviranomainen seuraa menettelysäännöksiä ja niiden oikeusvaikutukset asianosaisten perusoikeuksiin on ollut lainsäätäjän huolenaihe.

Harkintavallan käytön tasapuolisuus on tulosten valossa puolueetonta. Kyselyssä hädettävän etua käsitelleet kohdat korostavat hädettävän edun suosimista, mutta kyselyssä ei toteutettu vastaavanlaista osiota hakijan edun suosimisesta niin pysyviä johtopäätöksiä ei voida luoda ulosottoviranomaisen puolueettomuudesta. Kyselyn muut tulokset tukevat käsitystä siitä, että ulosottoviranomainen toimii puolueettomasti (liite 11) ja pyrkii menettelyllään kummankin asianosaisten edun toteuttamiseen (liite 18).

Tuloksissa mitkä esittelivät inhimillisten tekijöiden vaikutusta ilmeni, että yleisesti harkintavallan käyttöön ja menettelyllisiin ratkaisuihin voi vaikuttaa kiire tai suuri työmäärä. Teki-

jästä voi ymmärtää, että vaikutus on kielteinen. Vaikutus ei välttämättä kohdistu asianosaiseen vaan ulosottoviranomaisen omaan työhön virheiden muodossa mikä johtaa korjailuun ja uudestaan tekemiseen. Joissakin tapauksissa virheellisen ratkaisun vaikutukset voivat ulottua myös asianosaiseen, mutta tarkempien johtopäätöksien luomiseksi asiaa pitäisi tutkia lisää.

Asianosaiseen liittyvistä inhimillisistä tekijöistä nousi molempien, hädettävän ja hakijan, osalta esille empatia. Empatia vaikuttaa jossakin määrin ulosottoviranomaisen harkintavallan käyttöön ja menettelyllisiin ratkaisuihin. Empatia vaikuttaa hakijaa enemmän hädettävän kohdalla. Millä tavalla ulosottoviranomaisen empatia sitten ilmenee? Onko se hädettävän edunmukainen harkintavallan käyttö lain määäämissä rajoissa kuten liitteessä 26 ilmenee? Hädettävän terveydentila koettiin kanssa vaikuttavana inhimillisenä tekijänä, mutta kyseessä on mahdollisesti lakiin perustuva velvoite. Kuitenkin kyseiseen terveydentilaa käsittelevään inhimilliseen tekijään vastasi kuusi henkilöä siten, että terveydentila ei vaikuta ollenkaan harkintavallan käyttöön ja menettelyllisiin ratkaisuihin mikä olisi lainvastaista johtopäätöksen pitäessä paikkansa. Tuloksia kyseisen inhimillisen tekijän kohdalla on saattanut vääristää kyselyyn vastanneen henkilön tulkinta asiasta; onko kyseessä yhdenvertaisuuteen rinnastettava asia vai henkilökohtaisesti ulosottoviranomaiseen vaikuttava inhimillinen tekijä?

5.4 Kehittämisehdotukset

Saavutettujen tuloksien kannalta osaa niistä olisi voitu tarkentaa toteuttamalla haastattelututkimus kyselytutkimuksen sijaan. Kyselytutkimus vastausvaihtoehtoinen olisi voinut toimia haastattelun runkona, mutta mielenkiintoisena esiin nousevan tuloksen kohdalla olisi ollut mahdollisuus pureutua seikkaperäisemmin saatuun vastaukseen ja sen syihin. Tällaisella tuloksella tarkoitan empatian nousemista esiin inhimillisenä tekijänä. Empatian ilmentyminen ulosottoviranomaisen toiminnassa ja siihen liittyvien syiden selvittäminen olisi ollut mahdollista saada selville haastattelun yhteydessä.

Lähteet

Hallberg, Pekka: Kanne- ja valitusoikeus. Teoksessa Hallberg, Karapuu, Ojanen, Scheinin, Tuori & Viljanen 2005: Perusoikeudet. Alma Talent Oy.

Hallberg, Pekka & Karapuu, Heikki & Ojanen, Tuomas & Scheinin, Martin & Tuori, Kaarlo & Viljanen, Veli-Pekka 2005. Perusoikeudet. Alma Talent Oy.

Hallberg, Pekka: Oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeet. Teoksessa Hallberg, Karapuu, Ojanen, Scheinin, Tuori & Viljanen 2005: Perusoikeudet. Alma Talent Oy.

Hallberg, Pekka: Oikeus asianmukaiseen viranomaiskäsittelyyn. Teoksessa Hallberg, Karapuu, Ojanen, Scheinin, Tuori & Viljanen 2005: Perusoikeudet. Alma Talent Oy.

Hallberg, Pekka: Oikeus saada päätös tuomioistuimen ratkaistavaksi. Teoksessa Hallberg, Karapuu, Ojanen, Scheinin, Tuori & Viljanen 2005: Perusoikeudet. Alma Talent Oy.

Hallberg, Pekka: Oikeusturva. Teoksessa Hallberg, Karapuu, Ojanen, Scheinin, Tuori & Viljanen 2005: Perusoikeudet. Alma Talent Oy.

Hallberg, Pekka: Oikeusturva perusoikeutena. Teoksessa Hallberg, Karapuu, Ojanen, Scheinin, Tuori & Viljanen 2005: Perusoikeudet. Alma Talent Oy.

Hallberg, Pekka: Omaisuudensuoja. Teoksessa Hallberg, Karapuu, Ojanen, Scheinin, Tuori & Viljanen 2005: Perusoikeudet. Alma Talent Oy.

Hallberg, Pekka: Perusoikeuksien tarkoitus. Teoksessa Hallberg, Karapuu, Ojanen, Scheinin, Tuori & Viljanen 2005: Perusoikeudet. Alma Talent Oy.

Hallberg, Pekka: Yhdenvertaisuus. Teoksessa Hallberg, Karapuu, Ojanen, Scheinin, Tuori & Viljanen 2005: Perusoikeudet. Alma Talent Oy.

Hallberg, Pekka: Yksityiselämän suoja. Teoksessa Hallberg, Karapuu, Ojanen, Scheinin, Tuori & Viljanen 2005: Perusoikeudet. Alma Talent Oy.

Karapuu, Heikki: Perusoikeuksien luokittelu niiden sisällön perusteella. Teoksessa Hallberg, Karapuu, Ojanen, Scheinin, Tuori & Viljanen 2005: Perusoikeudet. Alma Talent Oy.

Lavapuro & Tuori: Aineelliset toteutumisedellytykset. Teoksessa Hallberg, Karapuu, Ojanen, Scheinin, Tuori & Viljanen 2005: Perusoikeudet. Alma Talent Oy.

Lavapuro & Tuori: Julkisen vallan käsite. Teoksessa Hallberg, Karapuu, Ojanen, Scheinin, Tuori & Viljanen 2005: Perusoikeudet. Alma Talent Oy.

Lavapuro & Tuori: Perusoikeuksien toteutumisen turvaaminen. Teoksessa Hallberg, Karapuu, Ojanen, Scheinin, Tuori & Viljanen 2005: Perusoikeudet. Alma Talent Oy.

Lavapuro & Tuori: Poikkeuslakien välttäminen. Teoksessa Hallberg, Karapuu, Ojanen, Scheinin, Tuori & Viljanen 2005: Perusoikeudet. Alma Talent Oy.

Lavapuro & Tuori: Viimekätinen vastuu valtiolla. Teoksessa Hallberg, Karapuu, Ojanen, Scheinin, Tuori & Viljanen 2005: Perusoikeudet. Alma Talent Oy.

Leppänen, Tatu & Linna, Tuula 2014. Ulosotto-oikeus I: Ulosottomenettely. Alma Talent Oy.

Linna, Tuula 2012. Prosessioikeuden oppikirja. Alma Talent Oy.

Linna, Tuula 2018. Ulosotto-oikeus III: Erityiset täytäntöönpanon lajit ja oikeussuojakeinot. Alma Talent Oy.

Länsineva, Pekka: Omaisuudensuoja (PL 15 §). Teoksessa Hallberg, Karapuu, Ojanen, Scheinin, Tuori & Viljanen 2005: Perusoikeudet. Alma Talent Oy.

Länsineva, Pekka: Omaisuudensuojan tulkinnallisia lähtökohtia. Teoksessa Hallberg, Karapuu, Ojanen, Scheinin, Tuori & Viljanen 2005: Perusoikeudet. Alma Talent Oy.

Länsineva, Pekka: Suojan tehokkuuteen vaikuttavia tilannekohtaisia näkökohtia. Teoksessa Hallberg, Karapuu, Ojanen, Scheinin, Tuori & Viljanen 2005: Perusoikeudet. Alma Talent Oy.

Länsineva, Pekka: Yksilöllinen perusoikeus. Teoksessa Hallberg, Karapuu, Ojanen, Scheinin, Tuori & Viljanen 2005: Perusoikeudet. Alma Talent Oy.

Länsineva, Pekka: Yleisten rajoittamisedellytysten soveltaminen omaisuudensuoja-asioissa. Teoksessa Hallberg, Karapuu, Ojanen, Scheinin, Tuori & Viljanen 2005: Perusoikeudet. Alma Talent Oy.

Mäenpää, Olli 2003. Hallinto-oikeus. Alma Talent Oy.

Mäenpää, Olli 2017. Yleinen hallinto-oikeus. Alma Talent Oy.

Ojanen & Scheinin: Yhdenvertaisuus ja syrjinnän kieltö (PL 6§). Teoksessa Hallberg, Karapuu, Ojanen, Scheinin, Tuori & Viljanen 2005: Perusoikeudet. Alma Talent Oy.

Ojanen & Scheinin: Yleinen yhdenvertaisuussäännös. Teoksessa Hallberg, Karapuu, Ojanen, Scheinin, Tuori & Viljanen 2005: Perusoikeudet. Alma Talent Oy.

Saraviita, Ilkka 2011. Perustuslaki. Alma Talent Oy.

Viljanen, Veli-Pekka: Henkilötietojen suoja. Teoksessa Hallberg, Karapuu, Ojanen, Scheinin, Tuori & Viljanen 2005: Perusoikeudet. Alma Talent Oy.

Viljanen, Veli-Pekka: Kotirauhan turva. Teoksessa Hallberg, Karapuu, Ojanen, Scheinin, Tuori & Viljanen 2005: Perusoikeudet. Alma Talent Oy.

Viljanen, Veli-Pekka: Kunnian suoja. Teoksessa Hallberg, Karapuu, Ojanen, Scheinin, Tuori & Viljanen 2005: Perusoikeudet. Alma Talent Oy.

Viljanen, Veli-Pekka: Luottamuksellisen viestin salaisuus. Teoksessa Hallberg, Karapuu, Ojanen, Scheinin, Tuori & Viljanen 2005: Perusoikeudet. Alma Talent Oy.

Viljanen, Veli-Pekka: Oikeus yksityiselämään. Teoksessa Hallberg, Karapuu, Ojanen, Scheinin, Tuori & Viljanen 2005: Perusoikeudet. Alma Talent Oy.

Viljanen, Veli-Pekka: Perusoikeuksien merkitys lainsäädäntötyössä. Teoksessa Hallberg, Karapuu, Ojanen, Scheinin, Tuori & Viljanen 2005: Perusoikeudet. Alma Talent Oy.

Viljanen, Veli-Pekka 2001. Perusoikeuksien rajoitusedellytykset. Alma Talent Oy.

Viljanen, Veli-Pekka: Puuttuminen yksityiselämään. Teoksessa Hallberg, Karapuu, Ojanen, Scheinin, Tuori & Viljanen 2005: Perusoikeudet. Alma Talent Oy.

Vilkka, Hanna 2015. Tutki ja Kehitä. PS-kustannus.

Virallislähteet

Hallituksen esitys (71/2018) eduskunnalle laiksi ulosottokaaren muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys (1/1998) eduskunnalle uudeksi Suomen Hallitusmuodoksi

Hallituksen esitys (309/1993) eduskunnalle perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta

Perustuslakivaliokunnanmietintö (10/1998) Hallituksen esitys uudeksi Suomen Hallitusmuodoksi

Perustuslakivaliokunnanmietintö (25/1994) Hallituksen esityksestä perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta

Muut lähteet

Helsingin yliopiston avoin yliopisto. Perusasioita oikeustieteestä. <https://www.avoin.helsinki.fi/oppimateriaalit/oikeustiede/materiaali/osa1.html>

Ojell, Sarno 2014. Työ on täynnä inhimillisiä virheitä. Työterveyslaitos. <https://www.ttl.fi/tyopiste/tyo-on-taynna-inhimillisia-virheit/>.

Kalakoski, Virpi & Ratilainen, Henriikka & Puro, Vuokko & Perttula, Pia & Salminen, Simo & Lukander, Jani & Mattila, Susanna & Leskinen, Timo & Mäkelä, Tarja & Plaketti, Pekka 2015. Sujuvaa työtä, vähemmän virheitä: Inhimillisten virheiden vähentäminen työpaikoilla (sujuva). Tampere: Juvenes Print. <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131760/Sujuvaa%20ty%C3%B6t%C3%A4%20v%C3%A4hemm%C3%A4n%20virheit%C3%A4.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Korpela, Eveliina 2015. Lain nimessä. <https://kielikuraattori.wordpress.com/tag/lakiin-viittaaminen/>

Tampereen yliopisto, sosiaalitutkimuksenlaitos 2010. Lähteidenkäyttö ja lähdeviitteiden merkintä. <http://www.uta.fi/yky/oppiaineet/sosiaalipolitiikka/kaytannot/viittausohjeet.html>.

Alaviiteluettelo

- ¹ Leppänen & Linna 2014, 9.
- ² HE 71/2018 vp, 6, 8.
- ³ Linna 2018, 1.
- ⁴ Leppänen & Linna 2014, 1.
- ⁵ Linna 2012, 17.
- ⁶ Linna 2018, 1-2.
- ⁷ Linna 2012, 9-10.
- ⁸ Leppänen & Linna 2014, 30.
- ⁹ Leppänen & Linna 2014, 41.
- ¹⁰ Leppänen & Linna 2014, 42.
- ¹¹ Leppänen & Linna 2014, 42.
- ¹² Leppänen & Linna 2014, 43.
- ¹³ Leppänen & Linna 2014, 44.
- ¹⁴ Leppänen & Linna 2014, 45.
- ¹⁵ Leppänen & Linna 2014, 45.
- ¹⁶ Leppänen & Linna 2014, 46.
- ¹⁷ Leppänen & Linna 2014, 46.
- ¹⁸ Leppänen & Linna 2014, 46.
- ¹⁹ Leppänen & Linna 2014, 46.
- ²⁰ HE 71/2018 vp, 9.
- ²¹ Leppänen & Linna 2014, 49.
- ²² Leppänen & Linna 2014, 50.
- ²³ Leppänen & Linna 2014, 52.
- ²⁴ Ulosottokaareissa on selvityksen hankkimisesta koskevassa 3:31 §:ssä säädetty seuraavaa, ”Ulosottomiehen on hankittava viran puolesta päätöksen tekemistä varten ulosottomenettelyssä kohtuudella saatavissa olevaa selvitystä asian edellyttämässä laajuudessa.”
- ²⁵ Leppänen & Linna 2014, 53-54.
- ²⁶ Leppänen & Linna 2014, 53-57.
- ²⁷ Leppänen & Linna 2014,1-2.
- ²⁸ HE 71/2018, 9.
- ²⁹ Leppänen & Linna 2014, 2-4.
- ³⁰ Linna 2018, 9-10.
- ³¹ Linna 2018, 10-11.
- ³² Linna 2018, 13-14.
- ³³ Linna 2018, 14.
- ³⁴ Linna 2018, 14-16.
- ³⁵ Linna 2018, 16.
- ³⁶ Helsingin yliopiston avoin yliopisto, Perusasioita oikeustieteestä.
- ³⁷ Helsingin yliopiston avoin yliopisto, Perusasioita oikeustieteestä.
- ³⁸ Helsingin yliopiston avoin yliopisto, Perusasioita oikeustieteestä.
- ³⁹ Helsingin yliopiston avoin yliopisto, Perusasioita oikeustieteestä.
- ⁴⁰ Helsingin yliopiston avoin yliopisto, Perusasioita oikeustieteestä.
- ⁴¹ Helsingin yliopiston avoin yliopisto, Perusasioita oikeustieteestä.
- ⁴² Helsingin yliopiston avoin yliopisto, Perusasioita oikeustieteestä.
- ⁴³ Mäenpää 2017, 282-283.
- ⁴⁴ Mäenpää 2017, 283-284.
- ⁴⁵ Mäenpää 2017 285.
- ⁴⁶ Mäenpää 2017, 286.
- ⁴⁷ Mäenpää 2017, 287-288.
- ⁴⁸ Mäenpää 2017, 289-291.
- ⁴⁹ Mäenpää 2017, 288-289.
- ⁵⁰ Mäenpää 2003, 162-163.
- ⁵¹ Mäenpää 2003, 163-164.
- ⁵² Mäenpää 2003, 164-165.
- ⁵³ Mäenpää 2003, 166-167.
- ⁵⁴ Mäenpää 2003, 167.

- 55 Mäenpää 2003, 168.
- 56 Mäenpää 2003, 169-170.
- 57 Mäenpää 2003, 170-171.
- 58 Kalakoski, Ratilainen, Puro, Perttula, Salminen, Lukander, Mattila, Leskinen, Mäkelä, Plaketti 2015, 16, 18.
- 59 Kalakoski ym. 2015, 18.
- 60 Kalakoski ym. 2015, 19.
- 61 Ojell 2014.
- 62 Saraviita 2011, 30-32.
- 63 HE 1/1998 vp, 1.
- 64 PeVM 10/1998 vp, 5.
- 65 HE 1/1998 vp, 30-31.
- 66 HE 1/1998 vp, 32.
- 67 Saraviita 2011, 115.
- 68 HE 309/1993 vp, 5.
- 69 PeVM 25/1994 vp, 3.
- 70 Hallberg 2005, luku Perusoikeuksien tarkoitus.
- 71 Karapuu 2005, luku Perusoikeuksien luokittelu niiden sisällön perusteella.
- 72 Hallberg 2005, luku Yhdenvertaisuus.
- 73 Ojanen & Scheinin 2005, luku Yhdenvertaisuus ja syrjinnän kieltö (PL 6 §).
- 74 Ojanen & Scheinin 2005, luku Yleinen yhdenvertaisuussäännös.
- 75 Hallberg 2005, luku Yksityiselämän suoja.
- 76 HE 309/1993 vp, 53.
- 77 Viljanen 2005, luku Oikeus yksityiselämään.
- 78 Viljanen 2005, luku Oikeus yksityiselämään.
- 79 Viljanen 2005, luku Puuttuminen yksityiselämään.
- 80 Viljanen 2005, luku Kotirauhan turva.
- 81 Viljanen 2005, luku Henkilötietojen suoja.
- 82 Viljanen 2005, luku Kunnian suoja.
- 83 Viljanen 2005, luku Luottamuksellisen viestin salaisuus.
- 84 Länsineva 2005, luku Omaisuudensuoja (PL 15 §).
- 85 Länsineva 2005, luku Yksilöllinen perusoikeus.
- 86 Länsineva 2005, luku Suojan tehokkuuteen vaikuttavia tilannekohtaisia näkökohtia.
- 87 Länsineva 2005, luku Omaisuudensuojan tulkinnallisia lähtökohtia.
- 88 HE 309/1993 vp, 62.
- 89 Hallberg 2005, luku Omaisuudensuoja.
- 90 Länsineva 2005, luku Yleisten rajoitusedellytysten soveltaminen omaisuudensuoja-asioissa.
- 91 Hallberg 2005, luku Oikeusturva.
- 92 Hallberg 2005, luku Oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeet.
- 93 Hallberg 2005, luku Oikeusturva perusoikeutena.
- 94 Hallberg 2005, luku Oikeus asianmukaiseen viranomaiskäsitelyyn.
- 95 Hallberg 2005, luku Oikeus saada päätös tuomioistuimen ratkaistavaksi.
- 96 Hallberg 2005, luku Kanne- ja valitusoikeus.
- 97 Lavapuro & Tuori 2005, luku Perusoikeuksien toteutumisen turvaaminen.
- 98 Lavapuro & Tuori 2005, luku Aineelliset toteutumisedellytykset.
- 99 HE 309/1993 vp, 75.
- 100 Lavapuro & Tuori 2005, luku Poikkeuslakien välttäminen.
- 101 HE 309/1993 vp, 75.
- 102 Lavapuro & Tuori 2005, luku Julkisen vallan käsite.
- 103 Lavapuro & Tuori 2005, luku Viimekätinen vastuu valtiolla.
- 104 Viljanen 2005, luku Perusoikeuksien merkitys lainsäädäntötyössä.
- 105 Viljanen 2001, 14-16.
- 106 HE 309/1993 vp, 53.
- 107 PeVM 25/1994 vp, 4-5.
- 108 Viljanen 2001, 12.
- 109 PeVM 25/1994 vp, 4-5.
- 110 Viljanen 2001, 61.
- 111 HE 309/1993 vp, 62.
- 112 HE 309/1993 vp, 53-54

- ¹¹³ Linna 2018, 50.
- ¹¹⁴ Linna 2018, 61.
- ¹¹⁵ Linna 2018, 21.
- ¹¹⁶ Linna 2018, 14.
- ¹¹⁷ PeVm 25/1994 vp, 5.
- ¹¹⁸ Viljanen 2001, 251.
- ¹¹⁹ Vilka 2015, luku Tutkimusaineiston keräämisen tavat.
- ¹²⁰ Vilka 2015, luku Tutkimusaineiston keräämisen tavat.
- ¹²¹ Vilka 2015, luku Tutkimusaineiston keräämisen tavat.
- ¹²² Vilka 2015, luku Otannan suunnittelu.
- ¹²³ Vilka 2015, luku Otannan suunnittelu.
- ¹²⁴ Vilka 2015, luku Teoriasta kyselylomakkeeksi.
- ¹²⁵ Vilka 2015, luku Kyselytutkimuksen suunnittelu ja testaus.

Kuviot

Kuvio 1. Ulosottokaarella soveltamisalana luetellut yksityisoikeudelliset velvoitteet	10
Kuvio 2. Hallinto-oikeuden oikeusperiaatteet.	26
Kuvio 3. Yleisiä vaatimuksia perusoikeuksien rajoittamisesta.	44

Liitteet

Liite 1: Kyselytutkimus.....	76
Liite 2: Työvuodet tehtävässä	78
Liite 3: Hakijan perusoikeudet: Valitse kohta mikä mielestäsi yleisellä tasolla kuvaa parhaiten, kuinka hakijan kyseinen perusoikeus toteutuu ulosoton häätöprosessissa. Vertailuarvona, "Erittäin hyvin" tarkoittaa perusoikeuden täysimääräistä toteutumista.	79
Liite 4: Vastajan perusoikeudet: Valitse kohta mikä mielestäsi yleisellä tasolla kuvaa parhaiten, kuinka vastaajan kyseinen perusoikeus toteutuu ulosoton häätöprosessissa. Vertailuarvona, "Erittäin hyvin" tarkoittaa perusoikeuden täysimääräistä toteutumista.	80
Liite 5: Ulosottomiehen on mahdollista menettelyllään saavuttaa perusoikeuksien tasapuolinen toteutuminen hakijan ja vastaajan välillä.	81
Liite 6: Häätöprosessissa valitaan aina vähiten perusoikeuksia rajoittava täytäntöönpanotoimi/menettelyllinen ratkaisu mikä on välttämätön täytäntöönpanon vuoksi	82
Liite 7: Asianosaisten perusoikeuksien toteutumista punnitaan aina niihin vaikuttavan harkintavallan käyttöön liittyvän päätöksen yhteydessä.	83
Liite 8: Jos valitsit edellisessä kysymyksessä "Ei", tarkenna miksi?	84
Liite 9: Perusoikeuksien oikeudenmukainen toteutuminen häädön ulosottomenettelyssä on ollut lainsäätäjän tehtävä. Ulosottomies panee täytäntöön vaaditut velvoitteet lain määräämissä rajoissa ja perusoikeudet toteutuvat lainsäätäjän oikeudellisuudentajun mukaan.	85
Liite 10: Harkintavallan käyttö on johdonmukaista.....	86
Liite 11: Harkintavallan käyttö on puolueetonta.....	87
Liite 12: Harkintavallan käyttö on suhteessa sovellettavan lain tarkoitukseen.....	88
Liite 13: Harkintavallan käytön vaikutukset asianosaisten perusoikeuksiin ovat helposti ymmärrettävissä häätöprosessissa.	89
Liite 14: Harkintavallan käytössä tapahtuu ylilyöntejä täytäntöönpanon onnistumisen varmistamiseksi. Kuinka usein väittämä pitää paikkansa?.....	90
Liite 15: Vaikuttavatko seuraavat inhimilliset tekijät harkintavallan käyttöön ja menettelyllisiin ratkaisuihin?	91
Liite 16: Vaikuttavatko, vastaajan osalta, seuraavat inhimilliset tekijät tai henkilöön liittyvät syyt harkintavallan käyttöön ja menettelyllisiin ratkaisuihin?.....	92
Liite 17. Vaikuttavatko, hakijan osalta, seuraavat inhimilliset tekijät tai henkilöön liittyvät syyt harkintavallan käyttöön ja menettelyllisiin ratkaisuihin?.....	93
Liite 18: Lähtökohtaisesti harkintavaltaa käyttäessä häätömenettelyn aikana pyrin.	94
Liite 19: Asianosaiset saavat avoimuuden vaatimuksen mukaisesti riittävää ohjausta menettelystä ja heidän oikeuksistaan.....	95
Liite 20: Vastajalla on ulosottomenettelyn jälkeen riittävät valmiudet tiedon ja ohjauksen osalta käyttää oikeussuojakeinoja	96

Liite 21: Jos hakija on antanut suostumuksensa muuttopäivän lykkäämiselle, niin ulosottomies käyttää harkintavaltaansa vastaajan eduksi	97
Liite 22: Vastaajan painavasta syystä muuttopäivää lykätään, jos siitä ei aiheudu hakijalla tuntuvaa haittaa	98
Liite 23: Vastaajalle annetaan hädön alkaessa vielä kerran mahdollisuus kuljettaa omaisuus heti omatoimisesti pois, jos näin ei ole jo toimittu	99
Liite 24: Jos hakijalle ei aiheudu tuntuvaa haittaa lukkoseppähädöstä, niin omaisuus jätetään paikoilleen ja estetään hädettävän pääsy tiloihin, jos siten hädettävä voi omatoimisesti kuukauden kuluessa kuljettaa omaisuuden pois tiloista.	100
Liite 25: Harkintavaltaa ei käytetä häätöprosessissa vastaajan eduksi, jotta häätö olisi täytäntöönpanotoimena joutuisa ja tehokas. Kuinka usein väittämä pitää paikkansa?	101
Liite 26: Kyselyn kohdat 20-24 koottuna yhteen kaavioon	102

Liite 1: Kyselytutkimus

Asianosaisen perusoikeudet, ulosottoviranomaisen harkintavalta ja niihin vaikuttavat tekijät ulosoton häätöprosessissa

Lomake on ajastettu: julkaisuus alkaa 2.5.2019 0.00 ja päättyy 9.5.2019 16.15

Kyselytutkimus toteutetaan osana opinnäytetyötä. Tutkimuksella on tarkoitus selvittää miten asianosaisten perusoikeudet toteutuvat häädön ulosottomenettelyn aikana ja mitkä tekijät mahdollisesti korreloivat asianosaisten perusoikeuksien kanssa. Lomakkeen vaittämisiä ja kysymyksissä pidättäydään ulosoton häätöprosessin piirissä.

Perustiedot

1. Ulosottovirasto 2. Tutkinto/koulutus

3. Työvuodet tehtävässä

	1-2 vuotta	3-4 vuotta	5-6 vuotta	6 tai enemmän
Työvuodet	☐	☐	☐	☐

Perusoikeudet

4. Hakijan perusoikeudet: Valitse kohta mikä mielestäsi yleisellä tasolla kuvaa parhaiten kuinka hakijan kyseinen perusoikeus toteutuu ulosoton häätöprosessissa. Vertailuarvona, "Erittäin hyvin" tarkoittaa perusoikeuden täysimääräistä toteutumista.

	Erittäin huonosti	Huonosti	En osaa sanoa	Hyvin	Erittäin hyvin
Omaisuuksien suoja	☐	☐	☐	☐	☐
Oikeusturva	☐	☐	☐	☐	☐
Perusoikeuksien turvaaminen	☐	☐	☐	☐	☐

5. Vastajaan perusoikeudet: Valitse kohta mikä mielestäsi yleisellä tasolla kuvaa parhaiten kuinka vastaajan kyseinen perusoikeus toteutuu ulosoton häätöprosessissa. Vertailuarvona, "Erittäin hyvin" tarkoittaa perusoikeuden täysimääräistä toteutumista.

	Erittäin huonosti	Huonosti	En osaa sanoa	Hyvin	Erittäin hyvin
Omaisuuksien suoja	☐	☐	☐	☐	☐
Oikeusturva	☐	☐	☐	☐	☐
Kotirauhan suoja	☐	☐	☐	☐	☐
Oikeus asuntoon	☐	☐	☐	☐	☐
Yksityiselämän suoja	☐	☐	☐	☐	☐
Perusoikeuksien turvaaminen	☐	☐	☐	☐	☐

6. Ulosottomiehen on mahdollista menettelyllään saavuttaa perusoikeuksien tasapuolinen toteutuminen hakijan ja vastaajan välillä

	Täysin eri mieltä	Hieman eri mieltä	En osaa sanoa	Osittain samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
	☐	☐	☐	☐	☐

7. Häätöprosessissa valitaan aina vähiten perusoikeuksia rajoittava täytäntöönpanotoimi/menettelyllinen ratkaisu mikä on välttämätön täytäntöönpanon vuoksi

	Täysin eri mieltä	Hieman eri mieltä	En osaa sanoa	Osittain samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
	☐	☐	☐	☐	☐

8. Asianosaisten perusoikeuksien toteutumista punnitaan aina niihin vaikuttavan harkintavallan käyttöön liittyvän päätöksen yhteydessä

Kyllä

Ei

9. Jos valitsit edellisessä kysymyksessä "Ei", tarkenna miksi?

Laajuudeltaan kyse suppean harkintavallan käytöstä

Johdonmukainen ratkaisu

Vain yksi mahdollinen lainmukainen ratkaisu

Muu syy

9.1. Jos valitsit edellisessä kysymyksessä "Muu syy", voit tarkentaa vastauksesi tähän

10. Perusoikeuksien oikeudenmukainen toteutuminen häädön ulosottomenettelyssä on ollut lainsäätäjän tehtävä. Ulosottomies panee täytäntöön vaaditut velvoitteet lain määräämissä rajoissa ja perusoikeudet toteutuvat lainsäätäjän oikeudellisuudentajun mukaan

	Täysin eri mieltä	Hieman eri mieltä	En osaa sanoa	Osittain samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
	☐	☐	☐	☐	☐

Harkintavalta

11. Harkintavallan käyttö on johdonmukaista

	Täysin eri mieltä	Hieman eri mieltä	En osaa sanoa	Osittain samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
	☐	☐	☐	☐	☐

12. Harkintavallan käyttö on puolueetonta

	Täysin eri mieltä	Hieman eri mieltä	En osaa sanoa	Osittain samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
	☐	☐	☐	☐	☐

13. Harkintavallan käyttö on suhteessa sovellettavan lain tarkoitukseen

	Täysin eri mieltä	Hieman eri mieltä	En osaa sanoa	Osittain samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
	☐	☐	☐	☐	☐

14. Harkintavallan käytön vaikutukset asianosaisten perusoikeuksiin ovat helposti ymmärrettävissä häätöprosessissa

	Täysin eri mieltä	Hieman eri mieltä	En osaa sanoa	Osittain samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
	☐	☐	☐	☐	☐

15. Harkintavallan käytössä tapahtuu ylilyöntejä täytäntöönpanon onnistumisen varmistamiseksi. Kuinka usein välttämää pitää paikkansa?

	Ei koskaan	Harvoin	Melko usein	Aina
	☐	☐	☐	☐

16. Vaikuttavatko seuraavat inhimilliset tekijät harkintavallan käyttöön ja menettelyisiin ratkaisuihin?

	Ei ollenkaan	Jossakin määrin	Huomattavasti
Vireystila	☐	☐	☐
Motivaatio työssätehtävässä	☐	☐	☐
Työympäristön hälinä	☐	☐	☐
Kiire/suuri työmäärä	☐	☐	☐
Vaativien asiakokonaisuuksien ymmärtäminen	☐	☐	☐
Asioiden unohtaminen, kokonaan muistamatta jääminen	☐	☐	☐

16.1. Vaikuttavatko, vastaajan osalta, seuraavat inhimilliset tekijät tai henkilöön liittyvät syyt harkintavallan käyttöön ja menettelyisiin ratkaisuihin?

	Ei ollenkaan	Jossakin määrin	Huomattavasti
Empatia	☐	☐	☐
Yhteiskunnallinen asema	☐	☐	☐
Sosiaalinen asema	☐	☐	☐
ns. "Ulosoton vanha tuttu"	☐	☐	☐
Vastaajan terveydentila	☐	☐	☐
Ikä	☐	☐	☐

16.2. Vaikuttavatko, hakijan osalta, seuraavat inhimilliset tekijät tai henkilöön liittyvät syyt harkintavallan käyttöön ja menettelyisiin ratkaisuihin?

	Ei ollenkaan	Jossakin määrin	Huomattavasti
Empatia	☐	☐	☐
Yhteiskunnallinen asema	☐	☐	☐
Sosiaalinen asema	☐	☐	☐
ns. "Ulosoton vanha tuttu"	☐	☐	☐
Hakijan terveydentila	☐	☐	☐
Ikä	☐	☐	☐

17. Lähtökohtaisesti harkintavaltaa käyttäessä häätömenettelyn aikana pyrin

- Hakijan edun toteuttamiseen
 Kummankin asianosaisen etujen huomioimiseen
 Vastaajan edun toteuttamiseen

Ulosottomenettelystä

18. Asianosaiset saavat avoimuuden vaatimuksen mukaisesti riittävää ohjausta menettelystä ja heidän oikeuksistaan

Täysin eri mieltä	Hieman eri mieltä	En osaa sanoa	Osittain samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
☐	☐	☐	☐	☐

19. Vastaajalla on ulosottomenettelyn jälkeen riittävät valmiudet tiedon ja ohjauksen osalta käyttää oikeussuojakeinoja

Täysin eri mieltä	Hieman eri mieltä	En osaa sanoa	Osittain samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
☐	☐	☐	☐	☐

20. Jos hakija on antanut suostumuksensa muuttopäivän lykkäämiselle, niin ulosottomies käyttää harkintavaltansa vastaajan eduksi

Ei koskaan	Harvoin	Melko usein	Aina
☐	☐	☐	☐

21. Vastaajan painavasta syyistä muuttopäivää lykätään, jos siitä ei aiheudu hakijalla tuntuvaa haittaa

Ei koskaan	Harvoin	Melko usein	Aina
☐	☐	☐	☐

22. Vastaajalle annetaan häädön alkaessa vielä kerran mahdollisuus kuljettaa omaisuus heti omaoimisesti pois, jos näin ei ole jo toimittu

Ei koskaan	Harvoin	Melko usein	Aina
☐	☐	☐	☐

23. Jos hakijalle ei aiheudu tuntuvaa haittaa lakkoseppähäädöstä, niin omaisuus jätetään paikoilleen ja estetään häädettävän pääsy tiloihin, jos siten häädettävä voi omaoimisesti kuukauden kuluessa kuljettaa omaisuuden pois tiloista

Ei koskaan	Harvoin	Melko usein	Aina
☐	☐	☐	☐

24. Harkintavaltaa ei käytetä häätöprosessissa vastaajan eduksi, jotta häätö olisi täytäntöpanotoimena joutuisa ja tehokas. Kuinka usein väittämä pitää paikkansa?

Ei koskaan	Harvoin	Melko usein	Aina
☐	☐	☐	☐

Tietojen lähetyk

Tallenna

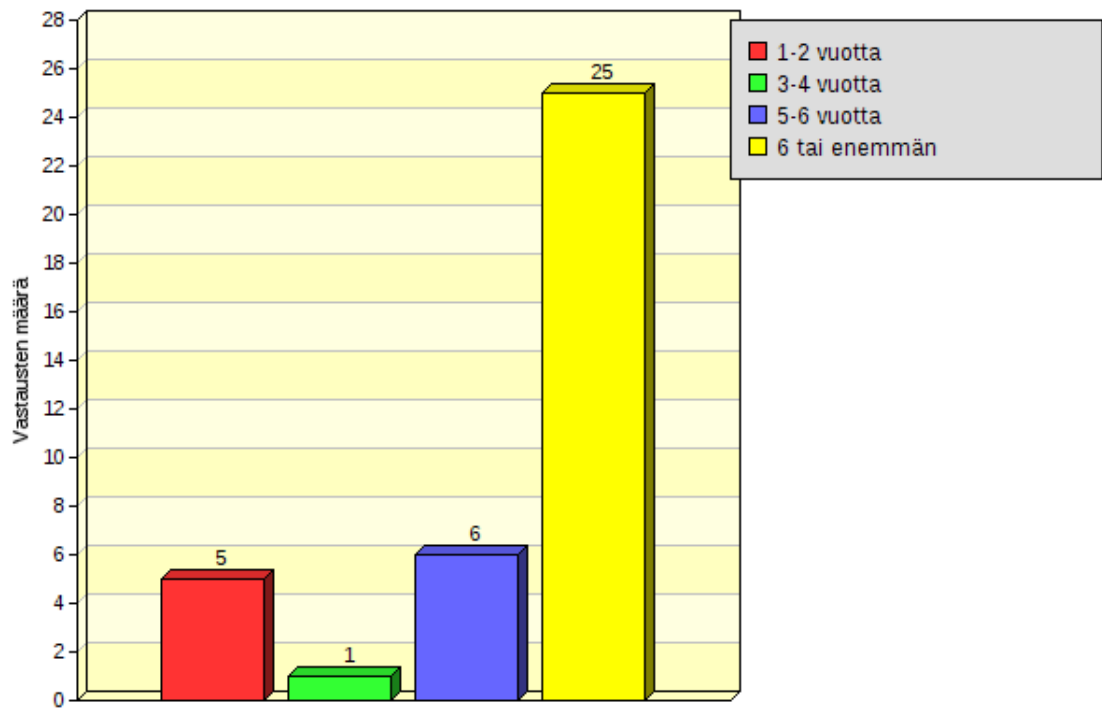
Kiitos paljon tutkimukseen osallistumisesta!

Tutkimukseen liittyvissä kysymyksissä voitte ottaa yhteyttä alla olevaan sähköpostiin.

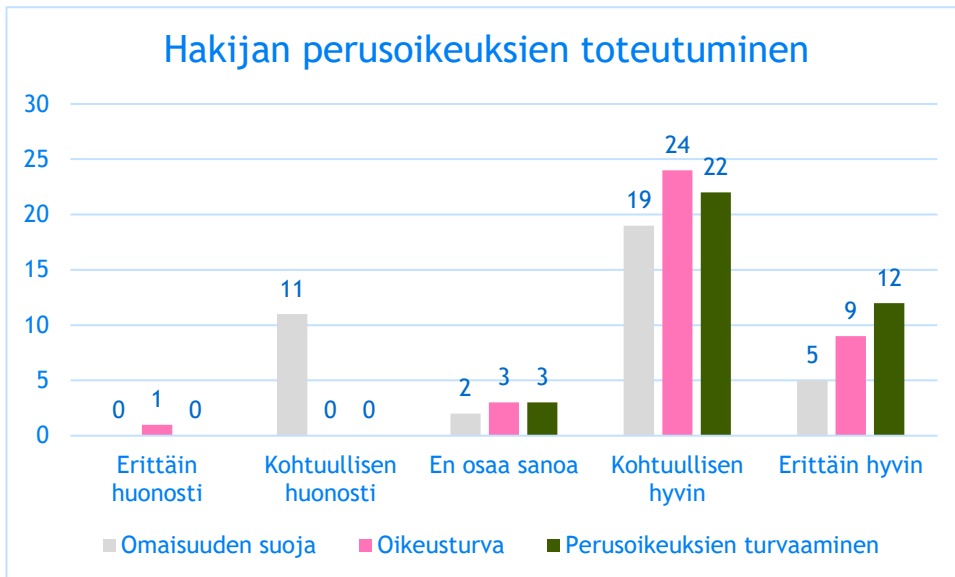
Tuukka Piironen

tuukka.piironen@student.laurea.fi

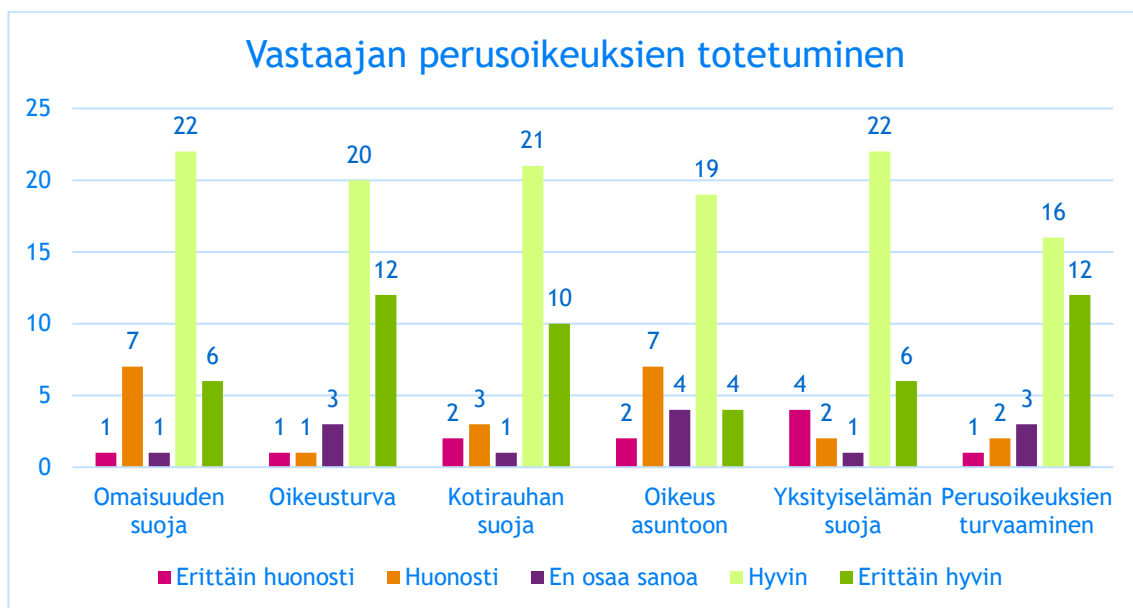
Liite 2: Työvuodet tehtävssä

Liite 3: Hakijan perusoikeudet: Valitse kohta mikä mielestäsi yleisellä tasolla kuvaa parhaiten, kuinka hakijan kyseinen perusoikeus toteutuu ulosoton häätöprosessissa. Vertailuarvona, "Erittäin hyvin" tarkoittaa perusoikeuden täysimääräistä toteutumista.

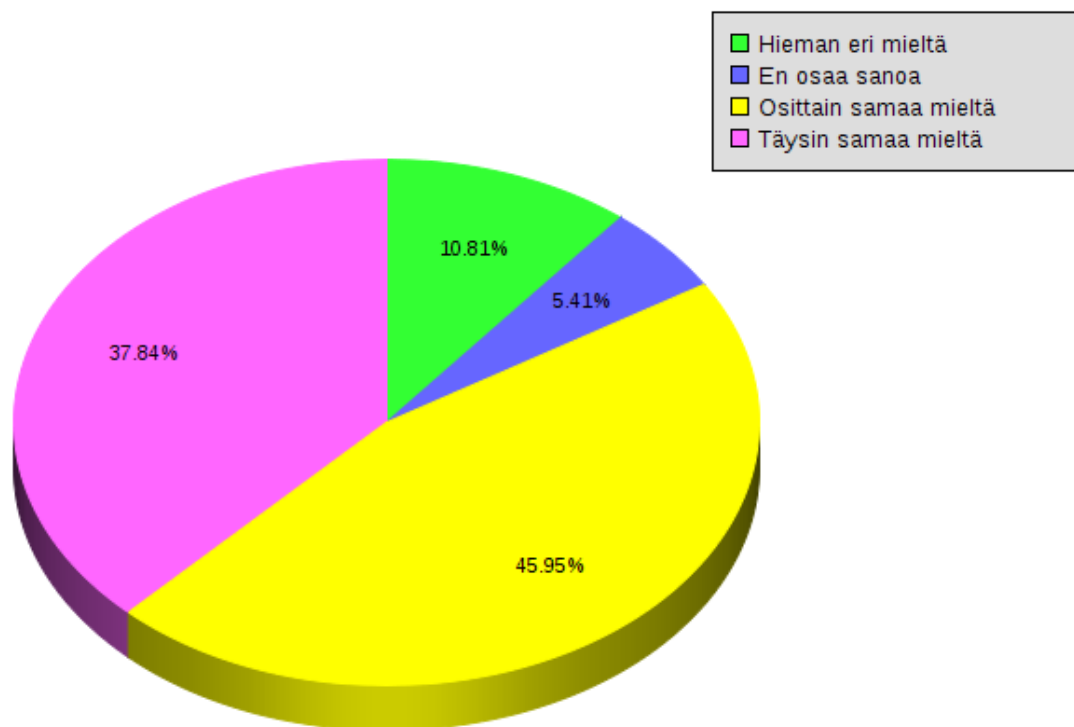

Liite 4: Vastaajan perusoikeudet: Valitse kohta mikä mielestäsi yleisellä tasolla kuvaa parhaiten, kuinka vastaajan kyseinen perusoikeus toteutuu ulosoton häätöprosessissa. Vertailuarvona, "Erittäin hyvin" tarkoittaa perusoikeuden täysimääräistä toteutumista.

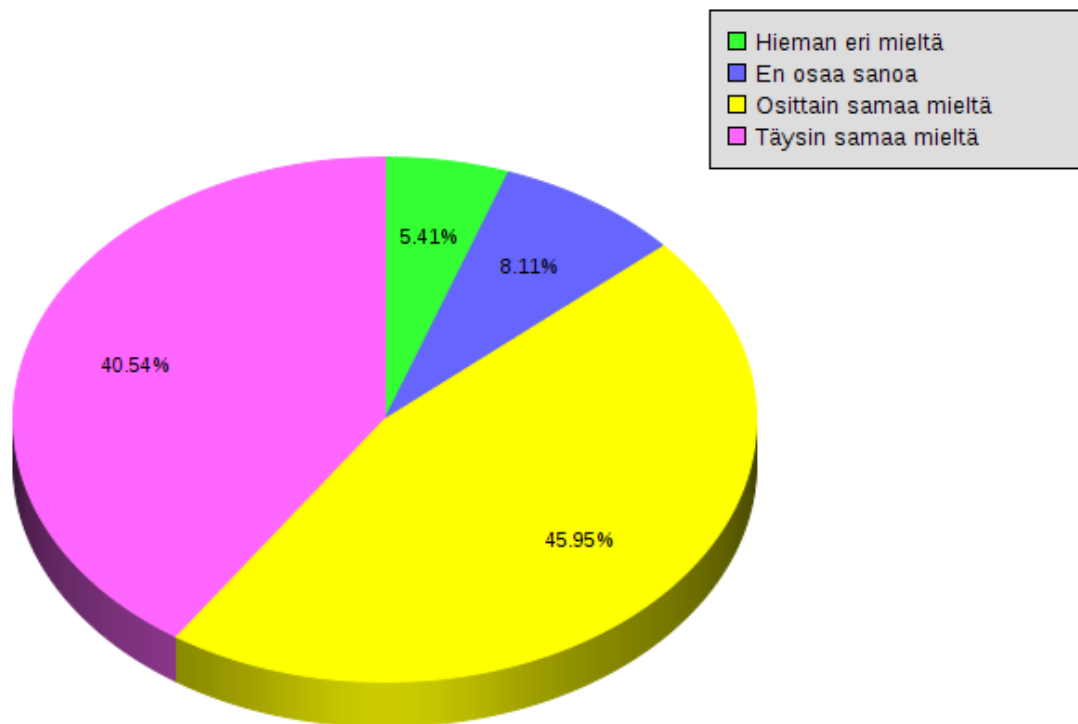

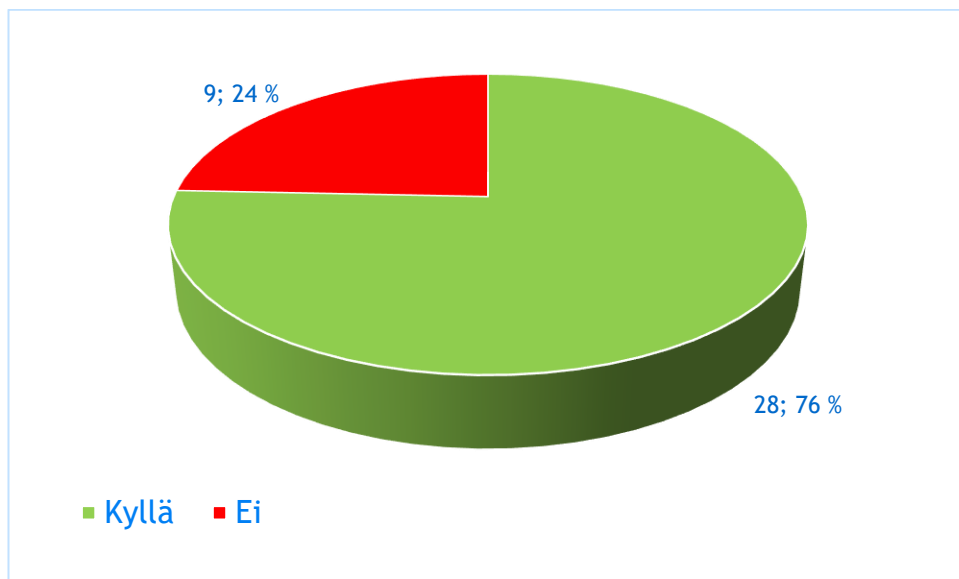
Liite 5: Ulosottomiehen on mahdollista menettelyllään saavuttaa perusoikeuksien tasapuolinen toteutuminen hakijan ja vastaajan välillä.

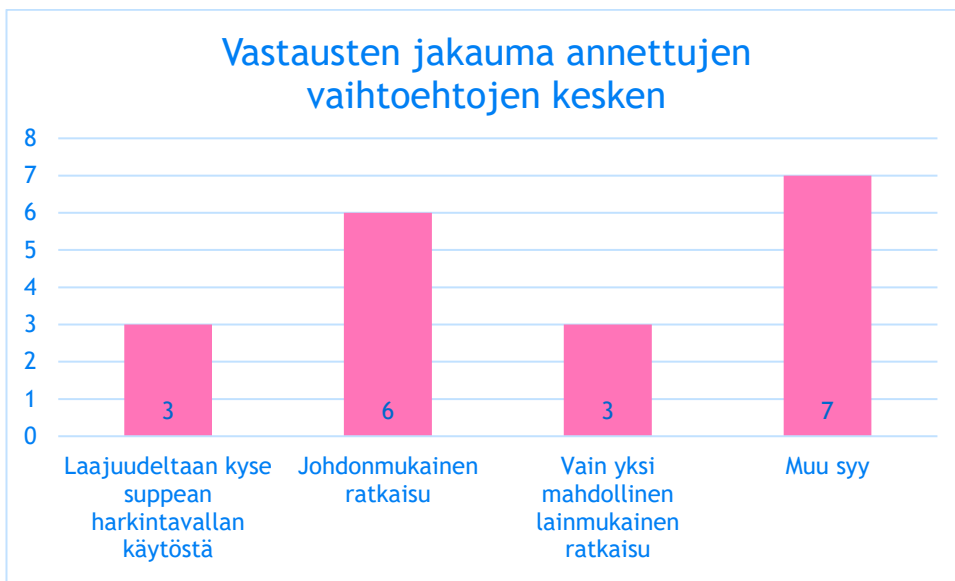
Liite 6: Häätöprosessissa valitaan aina vähiten perusoikeuksia rajoittava täytäntöönpanotoimi/menettelyllinen ratkaisu mikä on välttämätön täytäntöönpanon vuoksi

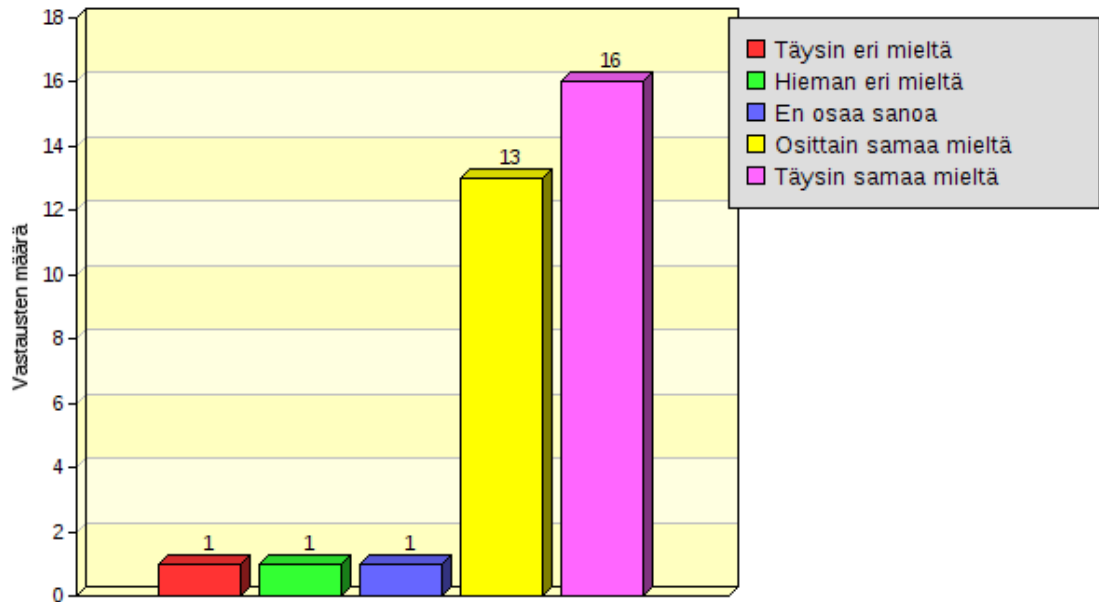
Liite 7: Asianosaisten perusoikeuksien toteutumista punnitaan aina niihin vaikuttavan harkintavallan käyttöön liittyvän päätöksen yhteydessä.

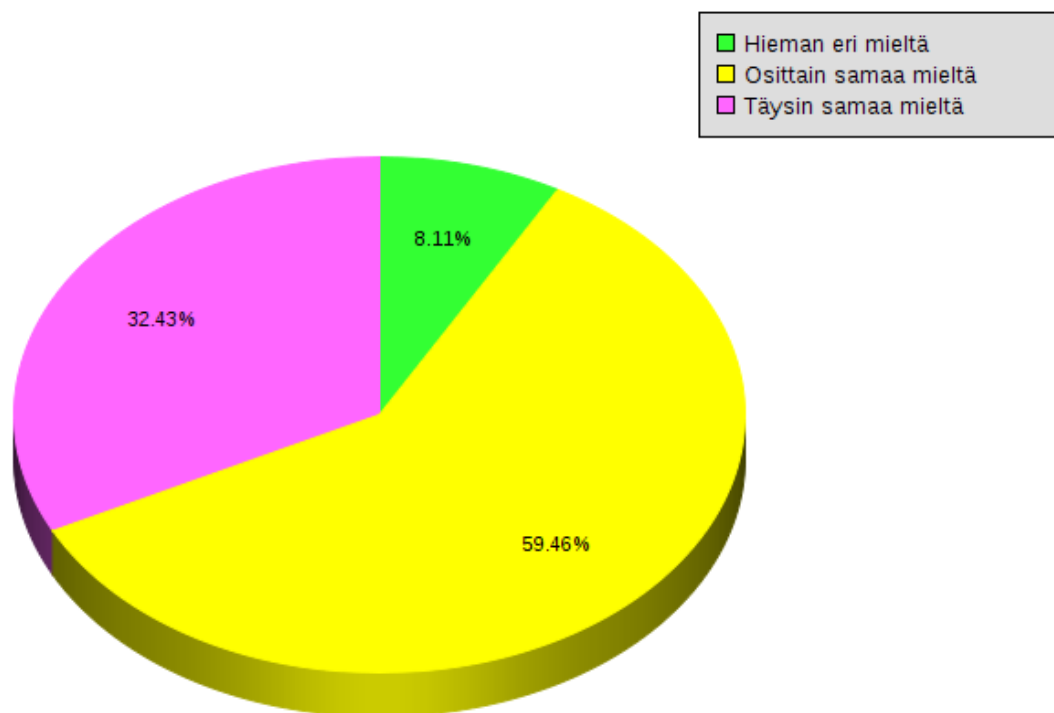
Liite 8: Jos valitsit edellisessä kysymyksessä "Ei", tarkenna miksi?

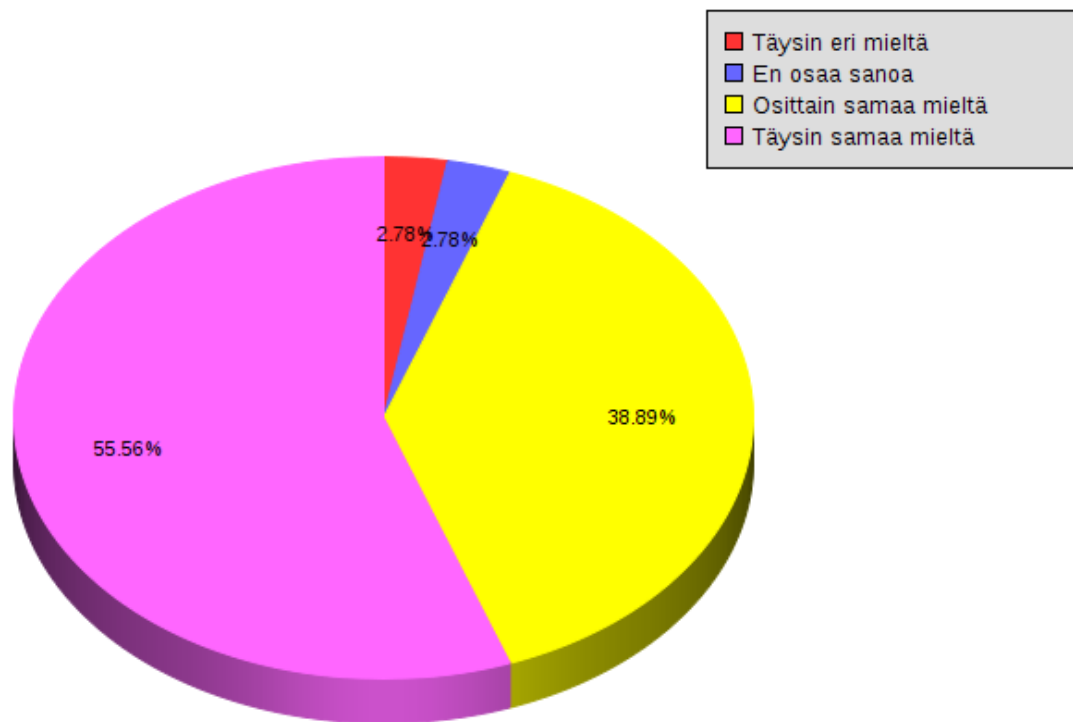
Liite 9: Perusoikeuksien oikeudenmukainen toteutuminen hädän ulosottomenettelyssä on ollut lainsäätäjän tehtävä. Ulosottomies panee täytäntöön vaaditut veloitteet lain määräämissä rajoissa ja perusoikeudet toteutuvat lainsäätäjän oikeudellisuudentajun mukaan.

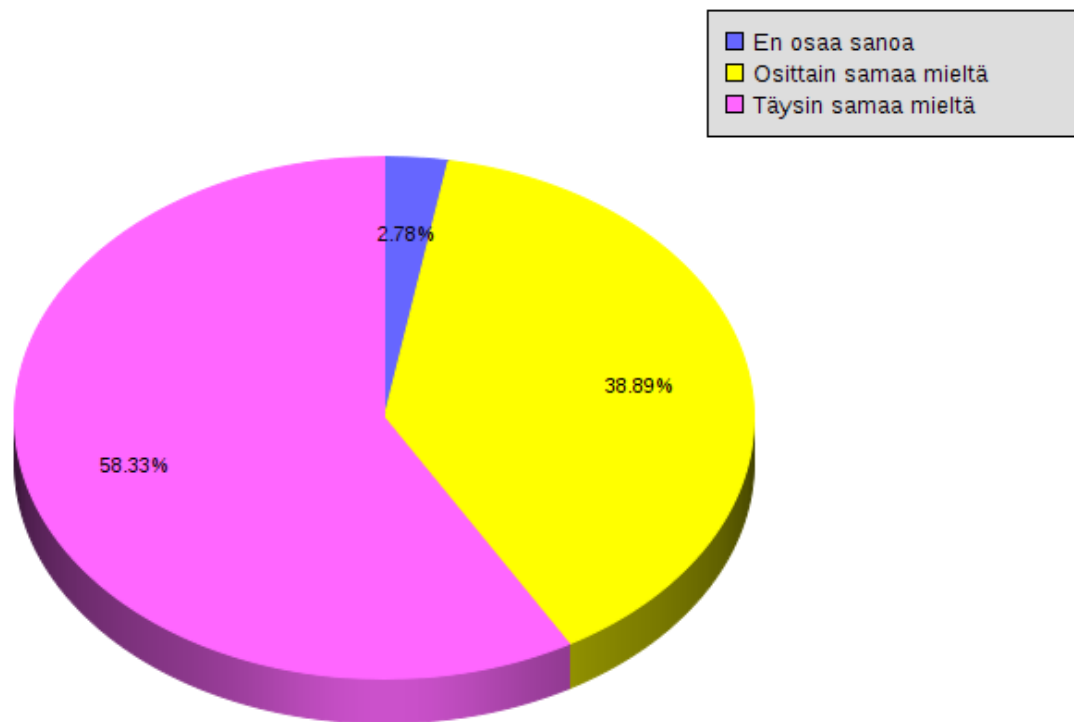
Liite 10: Harkintavallan käyttö on johdonmukaista.

Liite 11: Harkintavallan käyttö on puolueetonta.

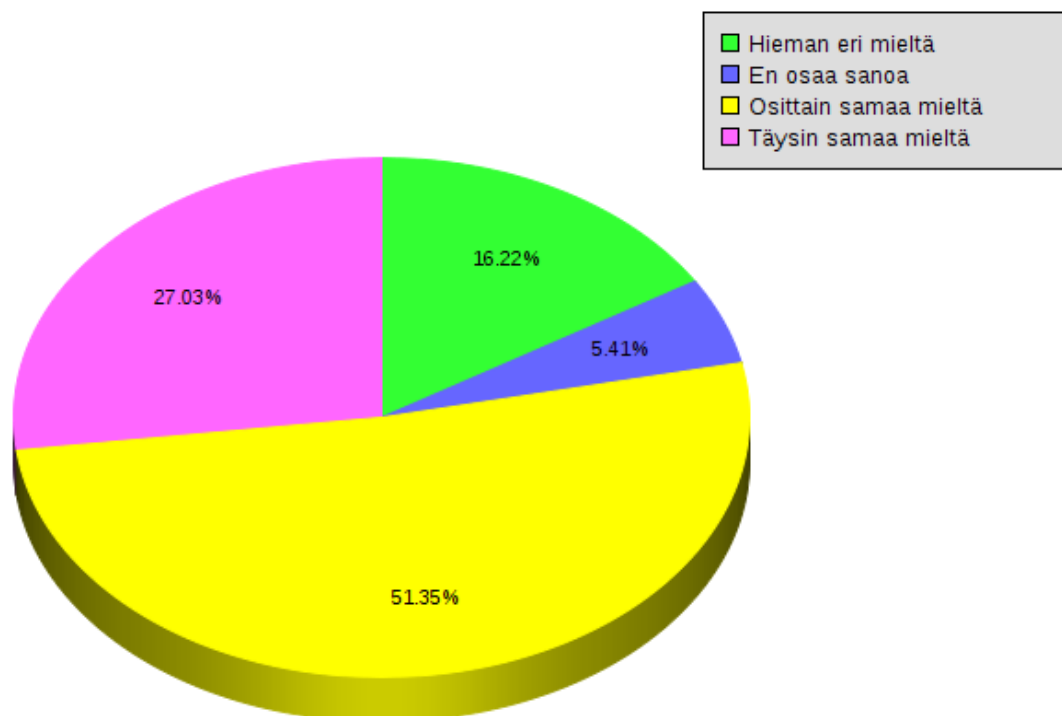

Liite 12: Harkintavallan käyttö on suhteessa sovellettavan lain tarkoitukseen.

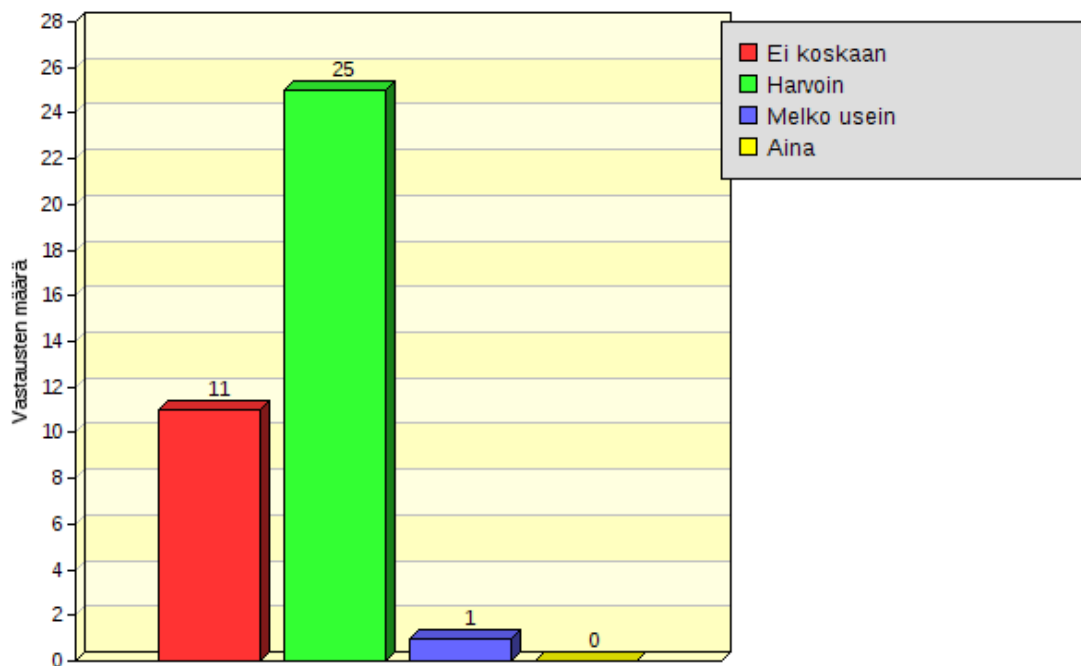

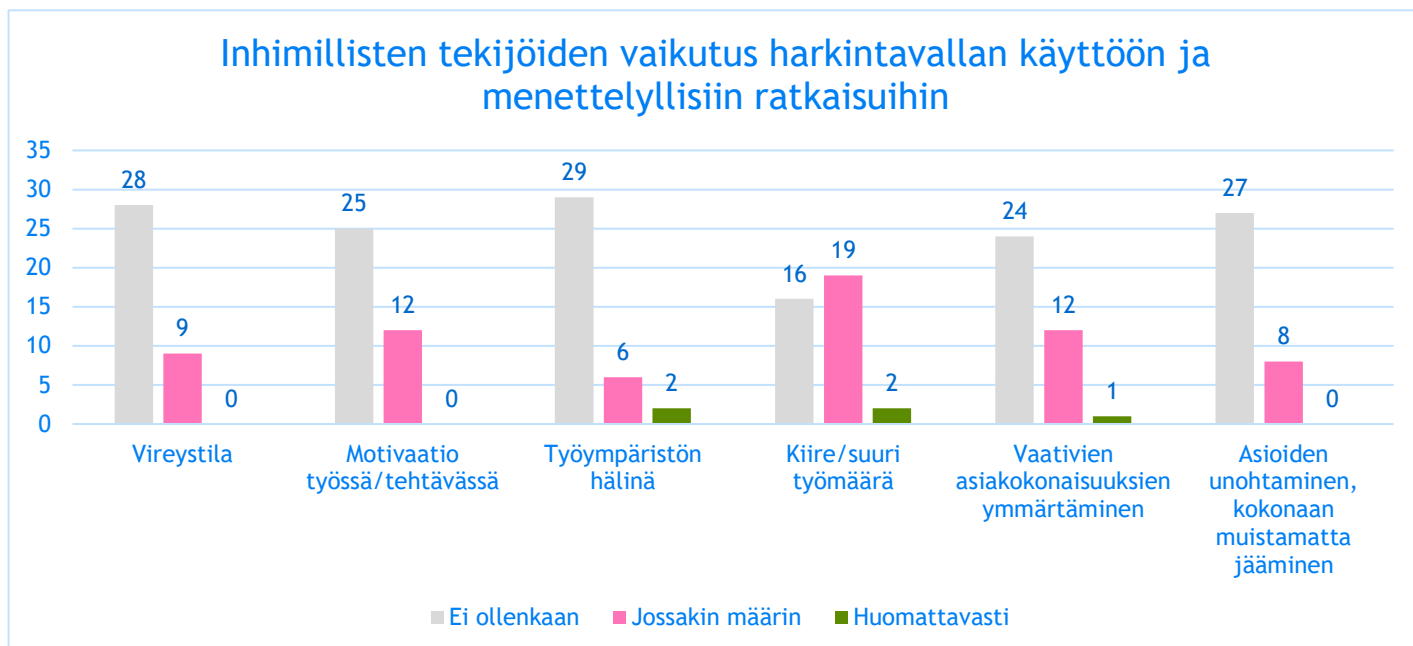
Liite 13: Harkintavallan käytön vaikutukset asianosaisten perusoikeuksiin ovat helposti ymmärrettävissä häätöprosessissa.

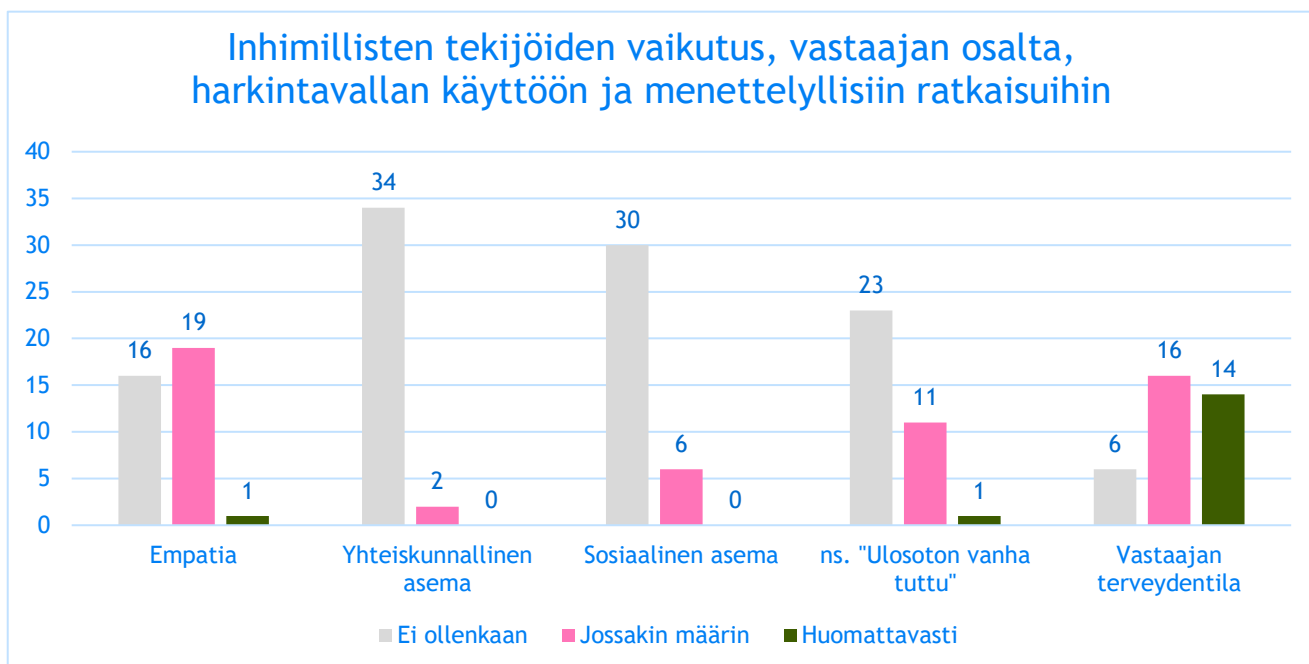
Liite 14: Harkintavallan käytössä tapahtuu ylilyönnejä täytäntöönpanon onnistumisen varmistamiseksi. Kuinka usein väittäjä pitää paikkansa?

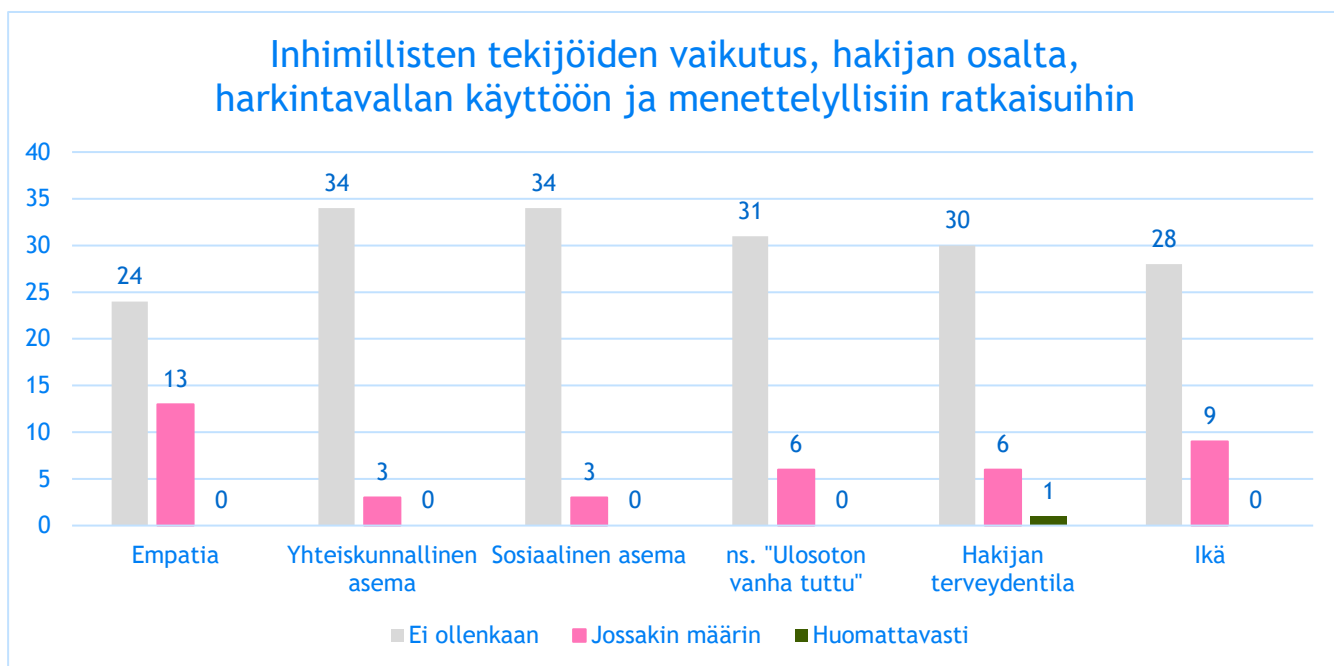
Liite 15: Vaikuttavatko seuraavat inhimilliset tekijät harkintavallan käyttöön ja menettelyllisiin ratkaisuihin?

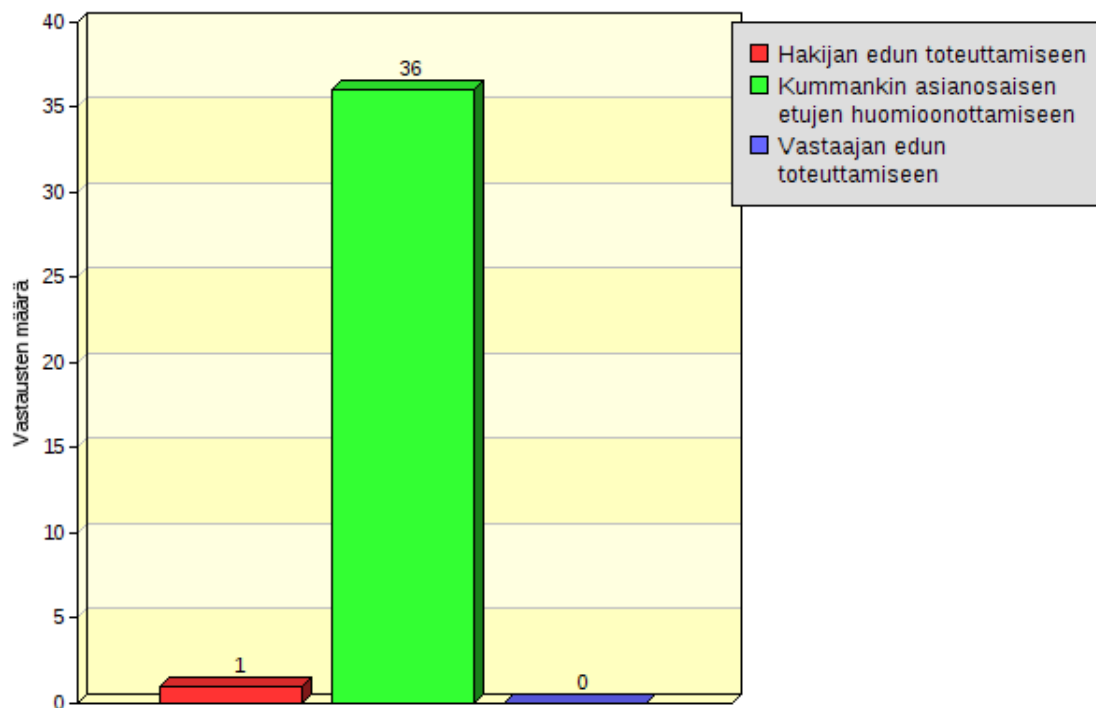
Liite 16: Vaikuttavatko, vastaajan osalta, seuraavat inhimilliset tekijät tai henkilöön liittyvät syyt harkintavallan käyttöön ja menettelyllisiin ratkaisuihin?

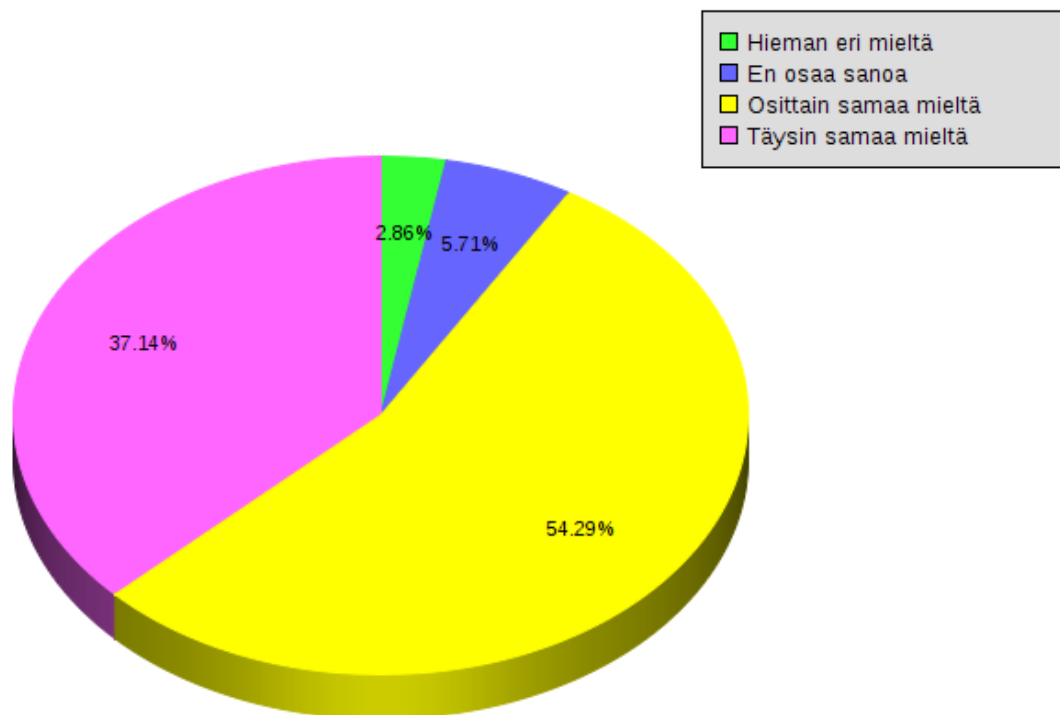
Liite 17. Vaikuttavatko, hakijan osalta, seuraavat inhimilliset tekijät tai henkilöön liittyvät syyt harkintavallan käyttöön ja menettelyllisiin ratkaisuihin?

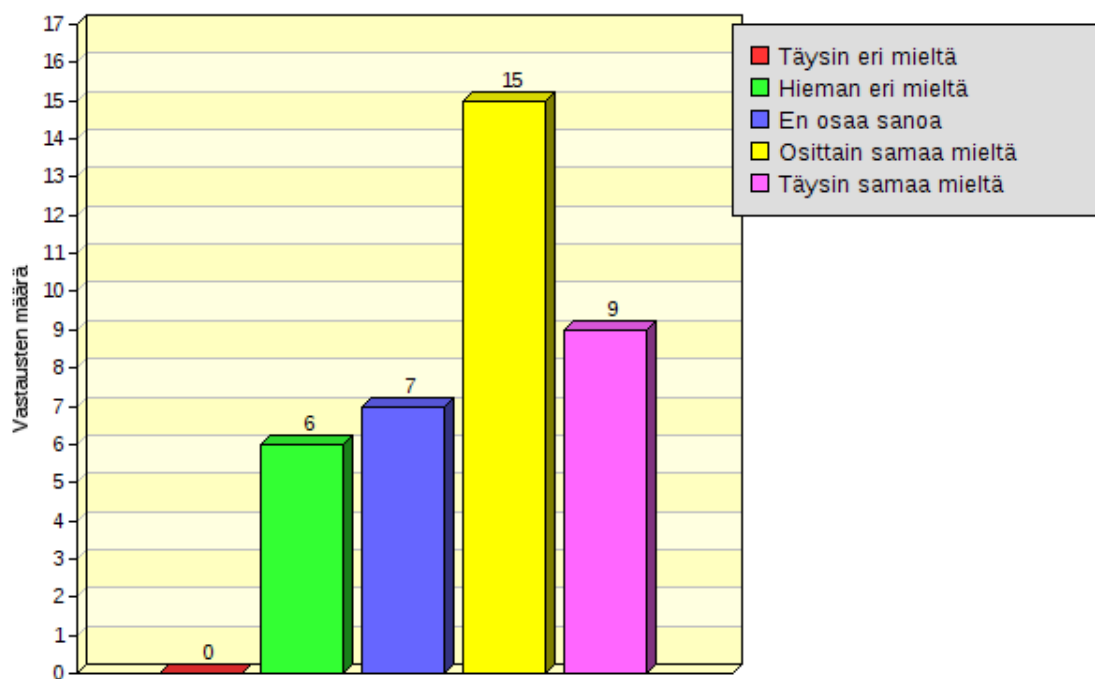
Liite 18: Lähtökohtaisesti harkintavaltaa käyttäessä hätömenettelyn aikana pyrin.

Liite 19: Asianosaiset saavat avoimuuden vaatimuksen mukaisesti riittävää ohjausta menettelystä ja heidän oikeuksistaan

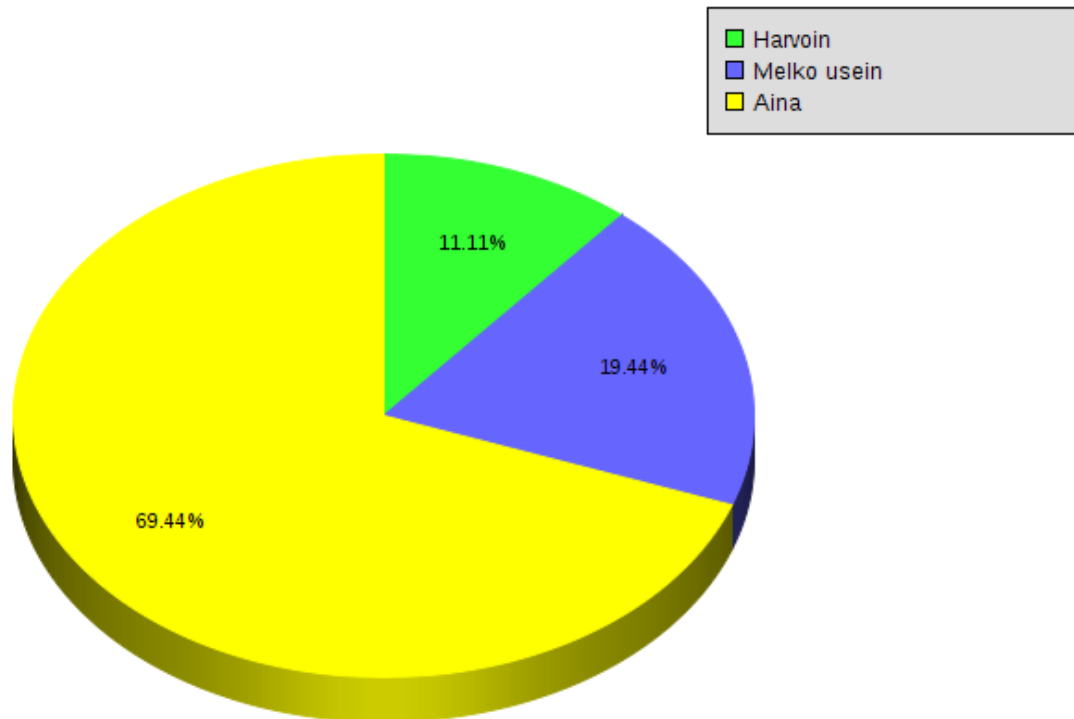

Liite 20: Vastaajalla on ulosottomenettelyn jälkeen riittävät valmiudet tiedon ja ohjauksen osalta käyttää oikeussuojakeinoja

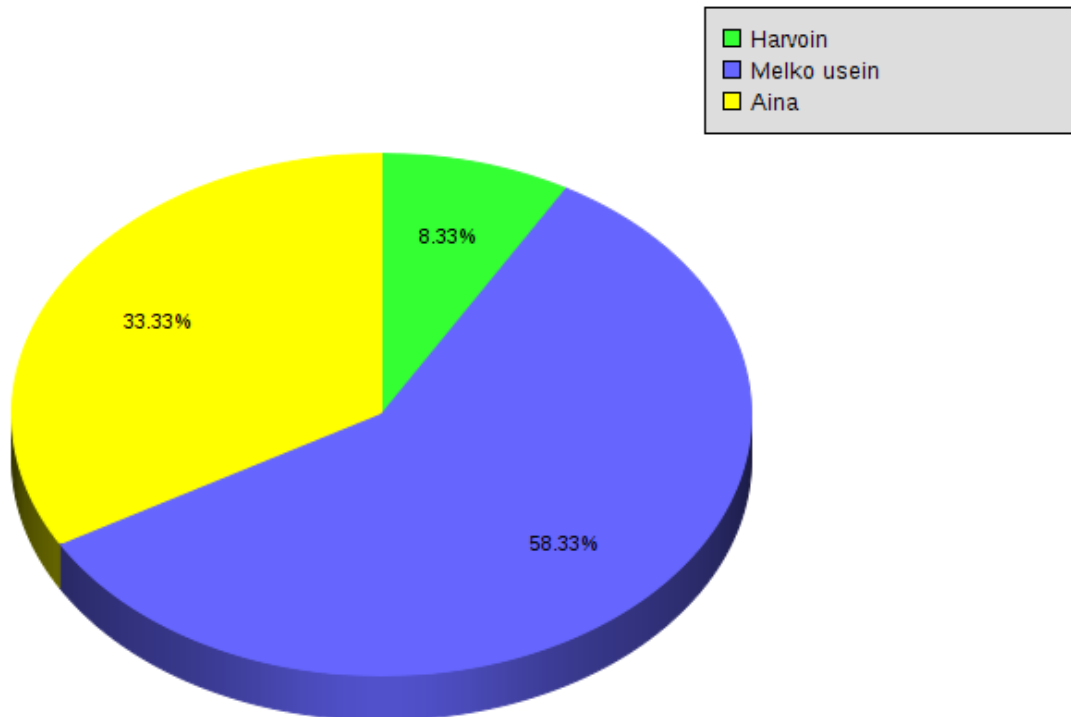

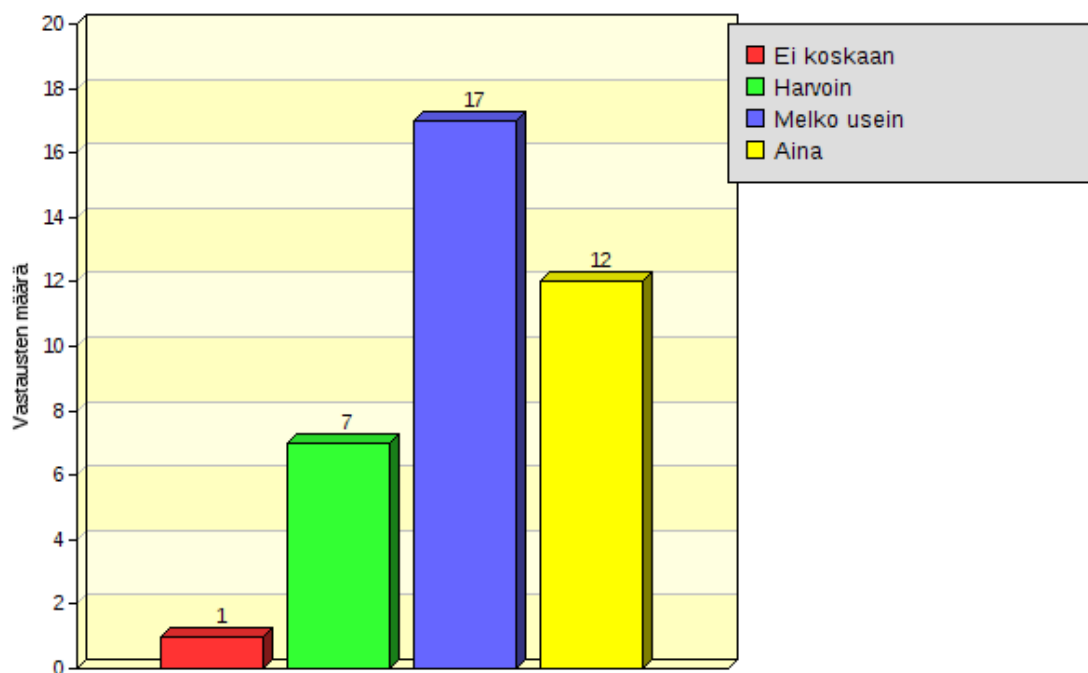
Liite 21: Jos hakija on antanut suostumuksensa muuttopäivän lykkäämiselle, niin ulosottomies käyttää harkintavaltaansa vastaajan eduksi

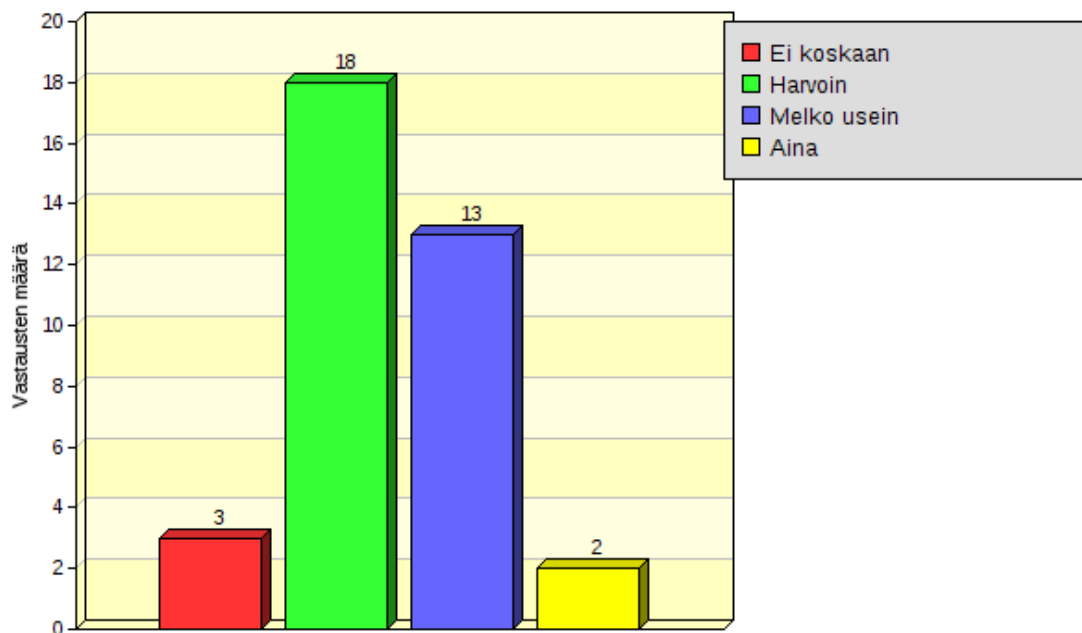
Liite 22: Vastaajan painavasta syystä muuttopäivää lykätään, jos siitä ei aiheudu hakijalla tuntuvaa haittaa

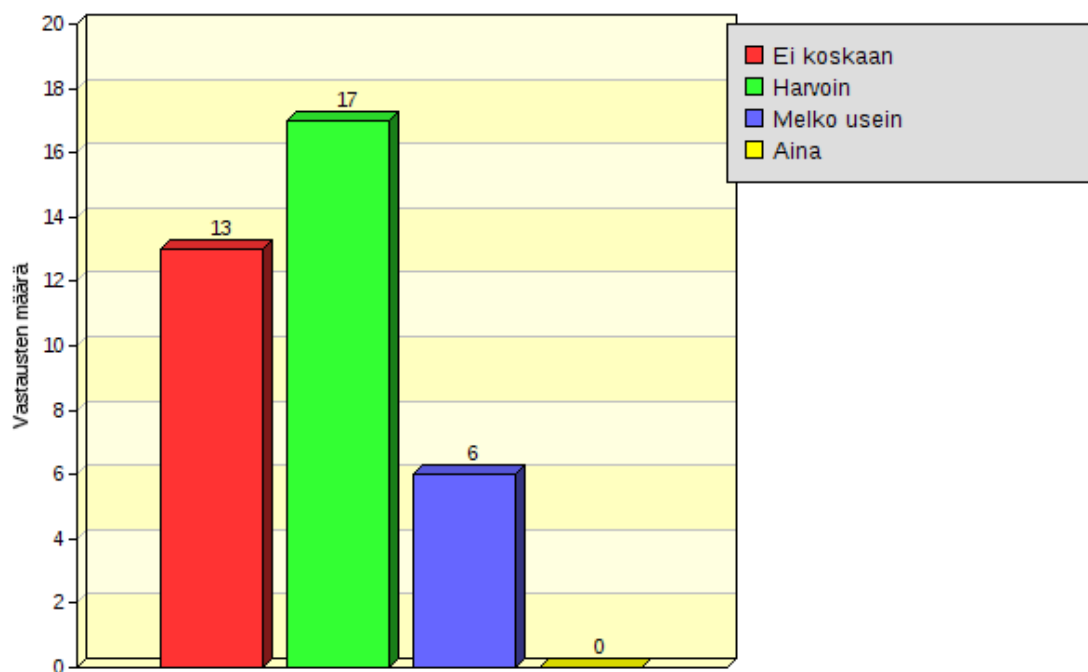
Liite 23: Vastaajalle annetaan hädön alkaessa vielä kerran mahdollisuus kuljettaa omaisuus heti omatoimisesti pois, jos näin ei ole jo toimittu

Liite 24: Jos hakijalle ei aiheudu tuntuva haittaa lukkoseppähädöstä, niin omaisuus jätetään paikoilleen ja estetään hädettävän pääsy tiloihin, jos siten hädettävä voi omatoimisesti kuukauden kuluessa kuljettaa omaisuuden pois tiloista.

Liite 25: Harkintavaltaa ei käytetä häätöprosessissa vastaajan eduksi, jotta häätö olisi täytönpanotoimena joutuista ja tehokas. Kuinka usein väittämä pitää paikkansa?

Liite 26: Kyselyn kohdat 20-24 koottuna yhteen kaavioon

Kyselyn kysymykset 20-24 koottuna

